

Eesti Pank

EESTI
MAKSEBILANSI
AASTARAAMAT
2013

2014

© Eesti Pank, 2014

Address

Estonia pst 13
15095 Tallinn

Telefon

668 0719

Faks

668 0836

E-post

info@eestipank.ee

Veebileht

www.eestipank.ee

Eesti Panga trükiste tellimisinfo

telefonil: 668 0998

faksil: 668 0954

e-postiga: trykis@eestipank.ee

Küljendus: Urmas Raidma

I. EESTI 2013. AASTA MAKSEBILANSS	4
SISSEJUHATUS	4
LÜHIÜLEVAADE	9
Jooksevkonto	9
Finantskonto	12
JOOKSEVKONTO.....	15
Kaubad.....	16
Teenused	20
Esmane tulu (v.a investeerimistulu), teisene tulu ja kapitalikonto.....	26
FINANTSKONTO	28
Otseinvesteeringud	29
Portfelliinvesteeringud.....	34
Tuletisinstrumentid (v.a reservid) ja töötajate aktsioptsioonid	38
Muud investeeringud	39
Reservvarad.....	43
II. EESTI RAHVUSVAHELINE INVESTEERIMISPOSITSIOON JA KOGUVÄLISVÕLG	
31. detsembril 2013	44
III. MAJANDUSTEOREETILINE KONTEPTSIOON, METOODIKA JA KOOSTAMINE.....	50
Maksebilanss	50
Rahvusvaheline investeerimispositsioon	52
Välisvõlg.....	52
Maksebilansi mõisted ja selgitused	53
Maksebilansistatistika koostamise süsteemid.....	65
Maksebilansistatistika koostamine eestis	65
Maksebilansistatistika koostamise õiguslikud alused ja andmekaitse	66
Andmete avaldamise ja korrigeerimise põhimõtted.....	67

I. EESTI 2013. AASTA MAKSEBILANSS

SISSEJUHATUS

Hoolimata ajutistest nõrkushoogudest jätkas üleilmne majandusaktiivsus 2013. aastal üldiselt tõusutrendi. Euroalal tervikuna ilmutas majanduskasv samuti oodatud taastumismärke, naastes üha kindlamalt kasvurajale, kuid mitmel Eesti ekspordi olulisel sihtturul kujunes aktiivsus loodetust loiumaks ning impordinõudluse kasv kesisemaks. Selliste Eesti jaoks tähtsate kaubanduspartnerite, nagu Venemaa ja Soome nõudluse kasv takerdus nii sisemaiste struktuursete probleemide ja tasakaalustamatuste tõttu kui ka pärsituna Vene rubla vahetuskursi odavnemisest ning naftahindade alanemisest.

Eesti välisnõudluse väiksema kasvu mõjul aeglustus 2013. aastal ka Eesti majanduskasv, jäädes oma pikaajalisest kasvuvõimekusest jätkuvalt väiksemaks. See tähendas, et SKP lõhe jäi negatiivseks ja majandus tegutses allpool oma potentsiaalset taset. Samas ei ole ekspordi tulude ja terve Eesti majanduse kasvukiiruse aeglustumine kaasa toonud välistasakaalu märkimisväärset halvenemist. Hoopis vastupidi – Eesti jooksevkonto jäi 2013. aastal küll puudujääki, kuid selle saldo positsioon paranes aastaga nii absoluutselt kui ka suhtena SKPsse.

Vinduv ja üksikute sihtturgude kaupa väga ebaühtlane välisnõudlus pärssis eelkõige kaupade ekspordi kasvu võimalusi, nõudes ettevõtetelt erakordset paindlikkust nii toodete ja sihtturgude mitmekesistamise kui ka nende asendatavuse suhtes. Samas aga kahandas pidurdunud investeerimisaktiivsus veelgi suuremas ulatuses kapitalikaupade importi. Ettevõtete investeerimisaktiivsus vähenes eelkõige ebakindla nõudluse tõttu, kuid ka tootmisvõimsuse rakendatuse reservide olemasolu toel. Teenuste eksport ja import jätkasid aga kasvu ning kaupade ja teenuste saldo püsis jooksevhindades positiivne. Netoekspordi positiivne areng jooksevhindades oli 2013. aastal märkimisväärselt mõjutatud soodsaatest kaubandustingimustest, mil kaupade ja teenuste ekspordihinnad aastaga kasvasid, impordihinnad aga alanesid.

Jooksevkonto defitsiit kahanes peamiselt tööjõu- ja investeerimistulu konto puudujäägi vähenemise tõttu, sest residentide välismaal teenitud tulu kasvas ja mitteresidentide Eestis teenitud tulu kahanes eelkõige muutunud investeerimispositsiooni tõttu. Eestisse tehtud investeringute kasvu vähendas osaliselt see, et Eesti elanikud ostsid välismaistelt otseinvestoritelt osa äriühinguid tagasi.

Varasemast leigema investeerimisaktiivsuse tõttu alanes 2013. aasta lõpuks välisvõla ja SKP suhe varem prognoositust veidi kiiremini. Koguvälisvõlg ehk riigi kõikide majandussektorite välisvõlg suhtena SKPsse vähenes aastaga ligikaudu kaheksa protsendipunkti SKPst peamiselt krediidiasutuste ja muu erasektori vähenenud võlgnevuse tõttu. Samas aga suurenesid Eesti majandussektorite võlanõuded välisriikide vastu ning netoarvestuses (võlakohustused miinus võlanõuded) ületasid Eesti majandussektorite välisnõuded teist aastat järjest väliskohustusi. Seega jätkas Eesti netovälislaenajana. Paraku ei toimunud see niivõrd tulude kasvu, kuivõrd Eesti-sisese investeerimishuvi vähesuse tõttu. Prognoosi kohaselt jätkub nn laenuata majanduskasv ka lähiaastatel. Eesti koguvälisvõlg võib seejuures küll suureneda, kuid SKP nominaalkasvust aeglasemalt ning välisvõla suhe SKPsse alaneb.

Kokkuvõttes võib öelda, et vaatamata majanduskasvu aeglustumisele oli Eesti majanduse areng 2013. aastal palju tasakaalukam. Leibkondade võlakoormus jätkas alanemist ja säästus suurenesid. Eesti valitsemissektori võlg oli väikesele suurenemisele vaatamata jätkuvalt Euroopa Liidu madalaim. Era-

sektori säästud olid endiselt suuremad rahapaigutustest põhikapitali ja kulutustest varude juurdekasvaks ning Eesti välisvõlanõuded ületasid võlakohustusi 4,9% ulatuses SKPst.

Ülevaate Eesti maksebilansist ja maksebilansi rahvusvahelistest põhinäitajatest annavad tabelid 1.1 ja 1.2.

Tabel 1.1. Eesti maksebilanss (mln eurot)*

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Jooksevkonto	-2 437,5	-1 438,3	360,3	265,2	-6,0	-363,9	-261,4
Kaubad ja teenused	-1 441,8	-648,9	701,5	935,5	726,2	250,6	219,3
Kaubad	-2 554,5	-2 096,1	-725,6	-405,6	-610,2	-1 073,6	-1 006,6
kreedit (FOB)	6 838,9	7 157,9	5 295,1	7 481,8	10 228,3	11 340,1	11 459,6
deebet (FOB)	9 393,4	9 254,0	6 020,7	7 887,4	10 838,5	12 413,7	12 466,2
Teenused	1 112,7	1 447,2	1 427,1	1 341,1	1 336,4	1 324,2	1 225,9
kreedit	3 428,1	3 875,2	3 306,2	3 567,1	4 082,6	4 461,3	4 745,5
deebet	2 315,4	2 428,0	1 879,1	2 225,9	2 746,2	3 137,1	3 519,6
Esmane tulu	-1 061,3	-866,6	-430,1	-778,7	-850,1	-721,0	-529,9
kreedit	1 243,8	1 171,4	747,2	844,7	1 010,7	1 005,0	1 084,1
deebet	2 305,1	2 038,0	1 177,3	1 623,4	1 860,8	1 726,1	1 614,0
Teisene tulu	65,5	77,1	88,9	108,3	118,0	106,5	49,3
kreedit	390,0	336,3	336,4	395,2	434,4	435,6	418,3
deebet	324,5	259,2	247,5	286,9	316,4	329,1	369,1
Kapitalikonto	203,1	207,2	484,4	512,0	676,5	611,5	525,4
kreedit	211,6	215,6	489,2	518,5	680,4	624,9	618,0
deebet	8,5	8,4	4,8	6,5	3,9	13,4	92,6
Finantskonto	-2 362,6	-1 246,4	857,8	830,8	1 008,4	479,2	389,3
Otseinvesteeringud	-458,0	-469,2	-334,1	-1 150,5	-1 840,7	-288,5	-165,9
Nõuded	1 741,2	852,0	960,1	436,6	-900,1	1 004,5	507,7
Kohustused	2 199,2	1 321,2	1 294,2	1 587,1	940,6	1 293,0	673,6
Portfelliinvesteeringud	352,5	-526,0	1 434,1	431,6	-1 190,5	87,9	501,3
Nõuded	565,3	-673,7	495,6	330,9	-1 010,1	279,3	686,7
Omandiväärtpaberid ja investeerimisfondide osakud	498,6	-254,8	55,8	317,0	-82,6	175,6	317,3
Võlaväärtpaberid	66,7	-418,9	439,8	13,9	-927,5	103,7	369,5
Kohustused	212,8	-147,7	-938,5	-100,7	180,4	191,4	185,5
Omandiväärtpaberid ja investeerimisfondide osakud	254,1	-186,2	-70,0	74,4	-20,5	-94,0	40,0
Võlaväärtpaberid	-41,3	38,5	-868,5	-175,1	200,9	285,4	145,4
Tuletisinstrumentid	51,0	-53,2	-16,2	-32,5	48,0	-61,8	-84,9
Nõuded	56,5	-43,1	-18,4	1,2	25,4	-88,2	-145,7
Kohustused	5,5	9,8	-2,4	33,7	-22,7	-26,5	-60,8
Muud investeeringud	-2 397,7	-701,0	-162,3	2 413,5	3 978,7	671,3	130,8
Nõuded	1 531,5	344,8	-823,1	1 292,1	1 940,8	1 564,2	-203,9
Sularaha ja hoiused	743,1	44,3	-697,0	485,6	1 558,3	868,5	-384,3
Laenu	691,1	108,7	-5,9	260,4	32,3	459,8	233,8
Muud nõuded	97,3	191,8	-120,2	546,1	350,1	235,9	-53,5
Kohustused	3 929,2	1 045,8	-660,7	-1 121,4	-2 037,9	892,9	-334,8
Sularaha ja hoiused	3 601,9	880,8	-478,6	-1 532,4	-1 944,6	-649,5	-562,4
Laenu	344,4	73,3	144,0	-140,3	69,1	1 427,9	221,3
Muud kohustused	-17,1	91,7	-326,1	551,3	-162,4	113,8	6,3
Reservvarad	89,6	503,0	-63,6	-831,3	12,9	70,3	7,9
Statistiline viga	-128,1	-15,3	13,1	53,6	337,8	231,5	125,2

* Eelmiste perioodide andmeid on vastavalt täiendava teabe laekumisele korrigeeritud.

Tabel 1.2. Eesti maksebilansi põhinäitajad

	2009	2010	2011	2012	2013
Jooksevkonto saldo (mln eurot)	360,3	265,2	-6,0	-363,9	-261,4
Jooksevkonto saldo suhe SKPsse (%)	2,5	1,8	0,0	-2,1	-1,4
Kaupade ja teenuste saldo suhe SKPsse (%)	5,0	6,4	4,4	1,4	1,2
Väliskaubanduskäibe osatähtsus SKPs (%)	80,0	104,5	128,4	134,7	127,7
Kaupade ekspordi suhe kaupade importi (%)	87,9	94,9	94,4	91,4	91,9
Reinvesteeritud tulu (neto) osatähtsus SKPs (%)	-2,2	-5,6	-6,0	-5,0	-3,9
Jooksevkonto saldo suhe SKPsse (reinvesteeritud tuluta; %)	4,7	7,4	6,0	2,9	2,5
Konkurentsivõime harmoneeritud indeks (THI baasil*)	125,5	116,3	117,1	114,8	119,2
Eesti koguvälisvõla suhe SKPsse (%)	122,2	112,1	101,9	101,9	93,6
Eesti netovälisvõla suhe SKPsse (%)	53,4	35,8	6,1	-0,9	-4,9
Valitsemisektori välisvõla suhe SKPsse (%)	5,3	5,2	3,1	7,1	7,7
Otseinvesteeringute kohustuste positsioon (% SKPst)	89,1	90,5	88,5	92,6	95,4
Võlakohustuste osakaal väliskohustuste positsioonis (%)	61,6	58,4	57,1	55,3	52,9
SKP (mln eurot)	14 138,2	14 707,5	16 403,8	17 636,7	18 738,8
SKP reaalkasv (%)	-14,7	2,5	8,3	4,7	1,6

* EKP arvutused

MAKSEBILANSI STATISTIKA UUTE STANDARDITE KASUTUSELEVÕTT JA SELLEGA KAASNEVAD MUUDATUSED

Eesti Pank juhindub maksebilansi statistika koostamisel Rahvusvahelise Valuutafondi maksebilansi käsiraamatus kirjeldatud standardist ning tagab sellega andmete rahvusvahelise võrreldavuse. Sellele standardile tuginedes on Euroopa Komisjon (Eurostat) ja Euroopa Keskpank avaldanud seadusandlikud aktid, mida kõik Euroopa Liidu liikmesriigid peavad maksebilansi ja rahvusvahelise investeerimispositsiooni koostamisel ja andmete edastamisel järgima. Otseinvesteeringute statistika puhul juhindutakse lisaks OECD otseinvesteeringute statistika koostamise käsiraamatu 4. versioonist.

Maksebilansi koostamise käsiraamatu eelmine versioon (BPM5) avaldati 1993. aastal. Aja möödudes on maailmamajandus järjest enam globaliseerunud – rahvusvahelise kaubanduse ja kapitali liikumise mahud on märksa suuremad kui varem. Ka võetakse kasutusele järjest keerukamaid finantsinstrumente. Need muutused on maksebilansi käsiraamatu uuendamise peamised põhjused. Maksebilansi ja rahvusvahelise investeerimispositsiooni statistikas tehtud muudatused on kooskõlas teise olulise rahvusvahelise statistikastandardi, rahvamajanduse arvepidamise kontode (ESA 2010) uuendamisega.

Maksebilansistatistika uuele metoodikale üleminek mõjutab kõige rohkem jooksevkonto kaupade ja teenuste alamkontosid. Kaupade kontol ei kajastata enam töötlemisega seotud kaupade sisse- ja väljavedu, mis sisaldas nii kaupade kui ka töötlemisteenuse maksumust. Selle asemel kajastatakse teenuste kontol uut teenuseliiki töötlemisteenust, mis hõlmab vaid teenuse maksumust. Vastupidiselt kaupade töötlemisele jäetakse teenuste kontol muude äriteenuste seast välja kolmandates riikides kaupade ostu-müügi vahet kajastanud kaubandusteenus. Need kaubavood lisatakse kaupade kontole (vahenduskaupade ost ja müük). Kuna toimub kontodevaheline ümbertõstmine, jääb muudatuste mõju jooksevkontole tervikuna väheoluliseks.

Finantskonto olulisem muudatus puudutab otseinvesteeringuid. Kui vastavalt BPM5-le esitati otseinvesteeringutega seotud nõudeid ja kohustusi investeeringu suuna järgi (Eestisse ja välismaale), ehk valdussuhtepõhiselt netosummana, siis uue metoodika kohaselt esitatakse need brutosummana, nagu ka kõik teised finantskonto nõuded ja kohustused. Otseinvesteeringutele lisanduvad ka varem portfelli- ja muude investeeringute all olnud grupisisesed tehingud sõsarettevõtetega (samasse otseinvesteeringugruppi kuuluvad ettevõtted, kellel ei ole üksteise üle kontrolli ega mõju). Nende muudatuse mõju otseinvesteeringute ja muude investeeringute netosummadele on oluline, finantskontole tervikuna aga olematu.

Muudatusi on ka maksebilansi statistika esituses: kõik jooksev- ja kapitalikonto krediid- ja deebetkirjed on plussmärgiga, v.a mõned erandid (BPM5 järgi olid deebetkirjed miinusmärgiga), netokirjete arvutamiseks lahutatakse krediidist deebet. Finantskonto netokirjed võrduvad nõuded miinus kohustused (BPM5 järgi võrduvad netokirjed nõuded pluss kohustused). Muudatus toob kaasa netokirjete märgi muutuse: nii nõuete kui ka kohustuste suurenemine on plussmärgiga, vähenemine miinusmärgiga.

Euroopa Liidu riigid lähevad uuele maksebilansi koostamise raamistikule üle 2014. aastal. 9. juunil 2014 avaldas Eesti Pank esimest korda uuele standardile vastavad maksebilansi statistika andmed 2014. aasta esimese kvartali kohta. Uuele standardile üle viidud maksebilansi, rahvusvahelise inves-

teerimispositsiooni ja välisvõla tagasiulatuvad aegread avaldas Eesti Pank 8. septembril 2014. Edaspidi avaldatakse ainult BPM6 järgi koostatud statistikat.

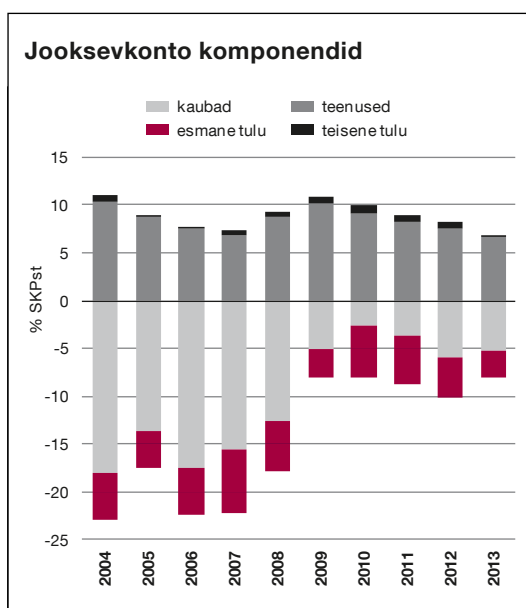
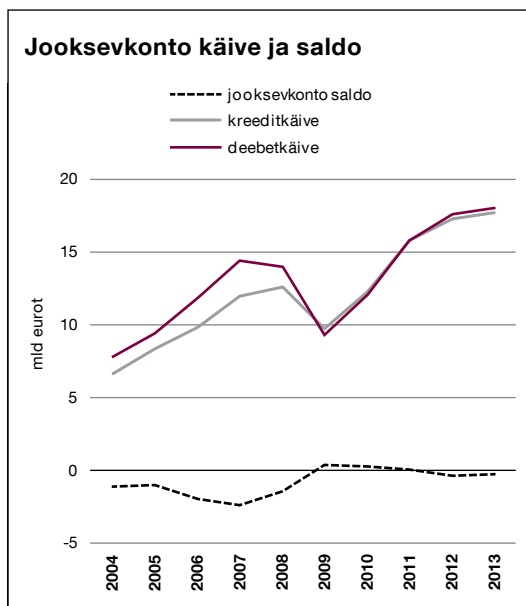
Üksikasjalikumat teavet maksebilansi, rahvusvahelise investeerimispositsiooni ja välisvõla koostamise kohta vt: [Uus maksebilansi meetodika \(BPM6\)](#).

LÜHIÜLEVADE

Jooksevkonto

Eesti maksebilansi jooksevkonto puudujääk vähenes 2013. aastal varasema aastaga võrreldes ligi 30% ning oli 261 mln eurot ehk 1,4% SKPst. Defitsiit kahanes peamiselt esmase tulu (tööjõu- ja investeerimistulu ning muu) konto puudujäägi vähenemise tõttu – kui residentide välismaal teenitud esmane tulu kasvas, siis mitteresidentide Eestis teenitud esmane tulu kahanes. Jooksevkonto kreditkäive suurenes aastaga 3% ja deebetkäive 2%. Kaupade ja teenuste ekspordi-impordi ülejääk oli 219 mln eurot ehk 1,1% SKPst. Viimastel aastatel on see näitaja pidevalt langenud. Eesti välismajanduslik suhtlus toimus valdavalt Euroopa Liidu (EL-28) riikidega, mis hõlmasid kreditkäibes 71% ja deebetkäibes 83%. Euroala riikide (EL-18) osakaal oli kreditkäibes 41% ja deebetkäibes 47%.

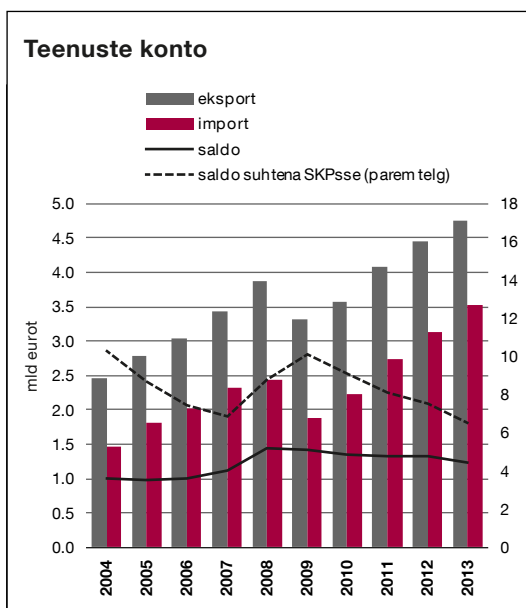
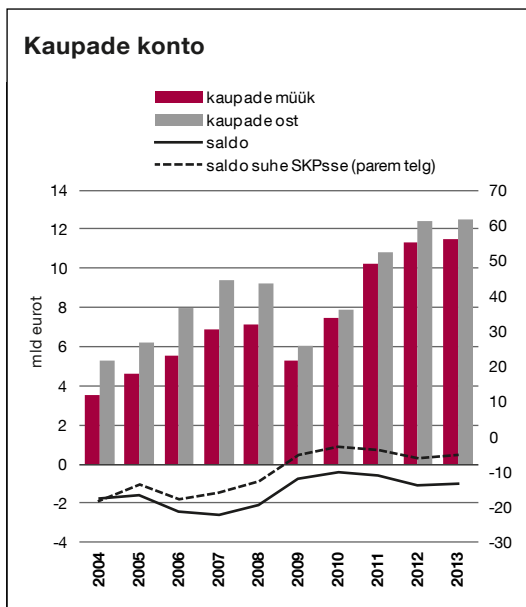

Kaubad

2013. aastal jäi kaupade konto käibe kasv tagasihoidlikuks: kaupade kreditaikve suurenes aastaga 1,1% ja moodustas 11,5 mld eurot, deebetkäive kasvas vaid 0,4% ja ulatus 12,5 mld euroni. Kaupade konto puudujääk jäi 2012. aasta taselele ja oli 1 mld eurot, moodustades aastast SKPst 5,4%. Peamise väliskaubanduspartneri Euroopa Liidu osa Eesti kaubavahetuses oli 71% kaupade kreditaikibest ja 84% deebetkäubest.

Teenused

Teenuste ekspordi-impordi ülejääk jäi pisut alla varasema aasta tasemele, hõlmates 1,2 mld eurot. Põhjuseks oli teenuste ekspordi aeglasem kasv võrreldes nende impordiga – esimene suurenes 6% ja viimane 12%. Vaatamata sellele on teenuste konto ülejääk viimase 6 aasta jooksul olnud stabiilselt vahemikus 1,2–1,4 mld eurot. Enamiku teenuste osas ületas eksport nende impordi. Suurima ülejäägiga olid veeteenused, järgnesid reisisiteenused ja muud äriteenused – nende ülejääk kokku moodustas teenuste ülejäägist ligi 80%. Euroopa Liidu osa teenuste ekspordis oli 67% ja impordis 77%.

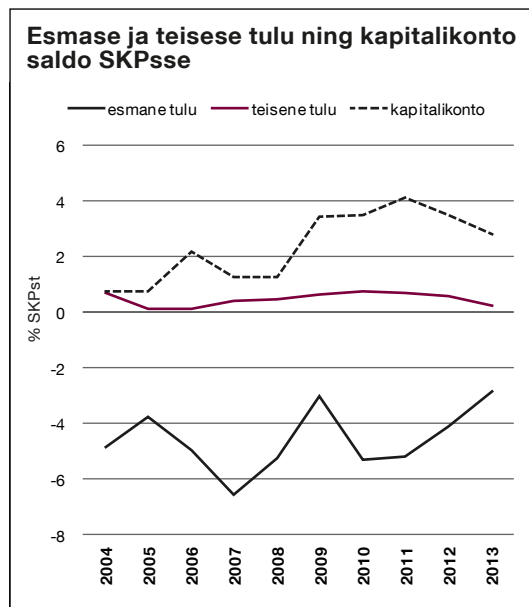

Esmane tulu

Esmase tulu netoväljavool kahanes 2013. aastal märgatavalt ja ulatus 530 mln euroni. Tööjõutulu netosissevool suurenes, investeerimistulu osas aga netoväljavool vähenes. Investeerimistulu (tulu otse-, portfelli- ja muudelt investeeeringutelt) netoväljavoolu kahanemist mõjutas enim reinvesteeringutud (taasinvesteeringutud) tulude netoväljavoolu vähenemine. Otseinvesteeringute tulu netoväljavool oli 881 mld eurot ja muude investeeringute (laenud, hoiused) tulu ehk intressitulu netoväljavool 10 mln eurot. Portfelliinvesteeringute puhul ületas tulu sissevool väljavoolu 27 mln euro võrra. Muu tulu oli 107 mln euro väärtuses positiivne.

Teisene tulu ja kapitalikonto

2013. aastal vähenes teisese tulu ülejääk 2012. aastaga võrreldes üle kahe korra ja ulatus 49 mln euroni. Teisese tulu sissevool oli 418 mln eurot ja väljavool 369 mln eurot. Kapitalikonto ülejääk kahanes samuti ja moodustas 525 mln eurot, seda kapitalisiirete väljavoolu suurenemise tõttu.

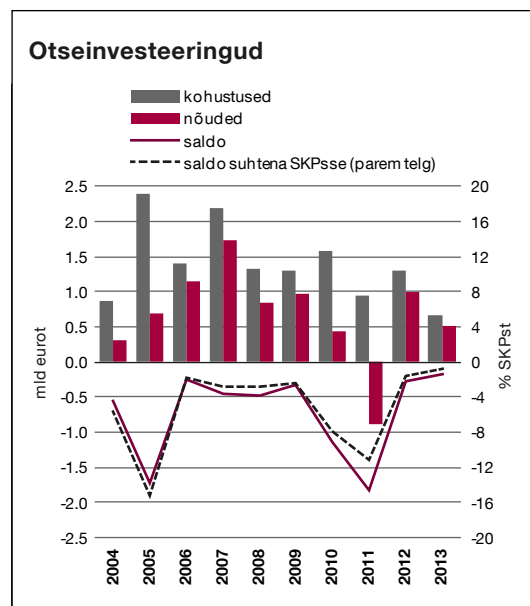
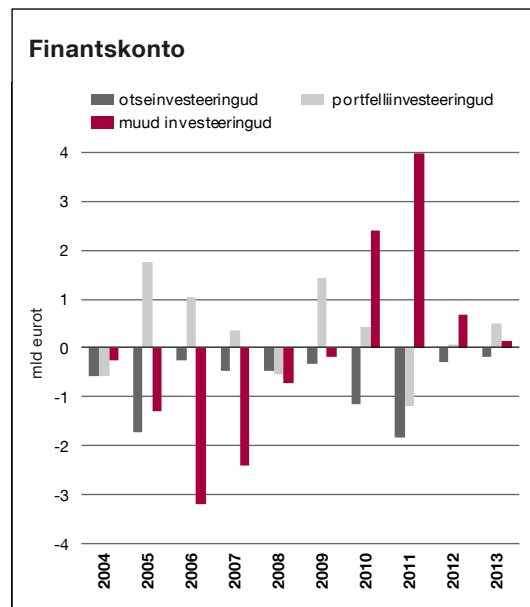

Finantskonto

Kapitali väljavool finantskontolt (reservvaradeta) ületas sissevoolu 381 mln euro võrra. Põhiliseks väljavoolukanaliks olid portfelliinvesteeringud ning sissevoolukanaliks otseinvesteeringud. Kui netolaenuandjad olid eelkõige krediidiasutused¹ (504 mln eurot), ning muud finantsvahendajad (183 mln eurot), siis netolaenuvõtjaks oli peamiselt valitsemissektor, keda välismaailm finantseeris 344 mln euroga. Mittefinantsettevõtted olid netolaenuvõtjaks 38 mln euroga.

Otseinvesteeringud

Otseinvesteeringute kohustuste suurenemine ületas nõuete suurenemist 0,2 mld euro võrra. Otseinvesteeringunõuded kasvasid 2013. aastal 0,5 mld ja kohustused 0,7 mld eurot. Otseinvesteeringunõuete suurenemisest enam kui poole hõlmasid investeeringud aktsia(osa)kapitali. Otseinvesteeringukohustuste põhikomponent (mis ületas kohustuse suurenemise kogusummat 0,1 mld eurot võrra) oli endiselt reinvesteeringutud kasum, mis kahanes dividendide jaotamise tõttu aastaga ligi 15%.

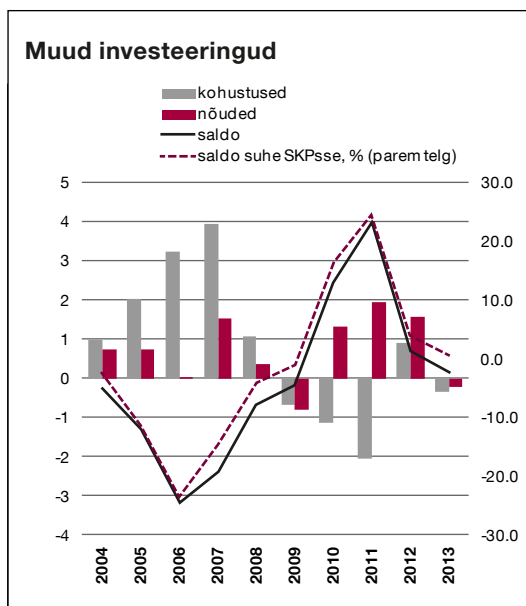
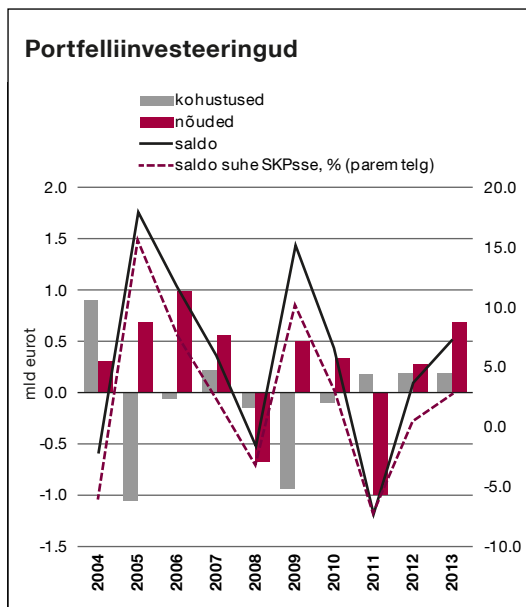
¹ Välissektori statistika institutsionaalsete sektorite klassifikaatoris on krediidiasutused nimetuse „Rahaloomeasutused, v.a keskpang“ all, mis peale krediidiasutuste hõlmab ka hoiu-laenuühistuid ja rahaturufonde. Kuna Eesti hoiu-laenuühistuid ei oma välistehinguid ja Eestis pole käesoleval ajal rahaturufonde, piirdatakse antud analüüsis krediidiasutuste nimetusega.

Portfelliinvesteeringud

2013. aastal portfelliinvesteeringute kapitali netoväljavool suurenes, ulatudes 501 mln euron. Selle põhjuseks oli eelkõige krediitiasutuste investeeringud välismaistesse võlaväärtpaberitesse. Tuletisinstrumentide netosissevool ulatus aasta arvestuses 85 mln euron.

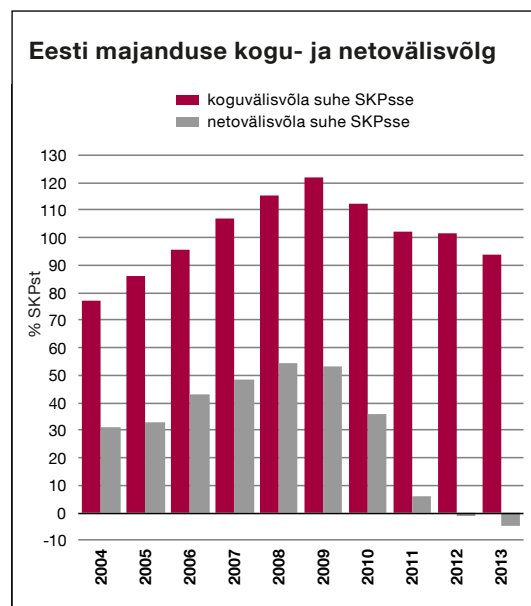
Muud investeeringud

2013. aastal jätkus endiselt kapitali väljavool, mis aga eelnevate aastatega võrreldes aeglustus, moodustades kokku 131 mln eurot. Väljavool on tingitud muude finantsvahendajate ja mittefinants-ettevõtete investeeringutest lühiajalistesse hoius-

Koguvälisvõlg

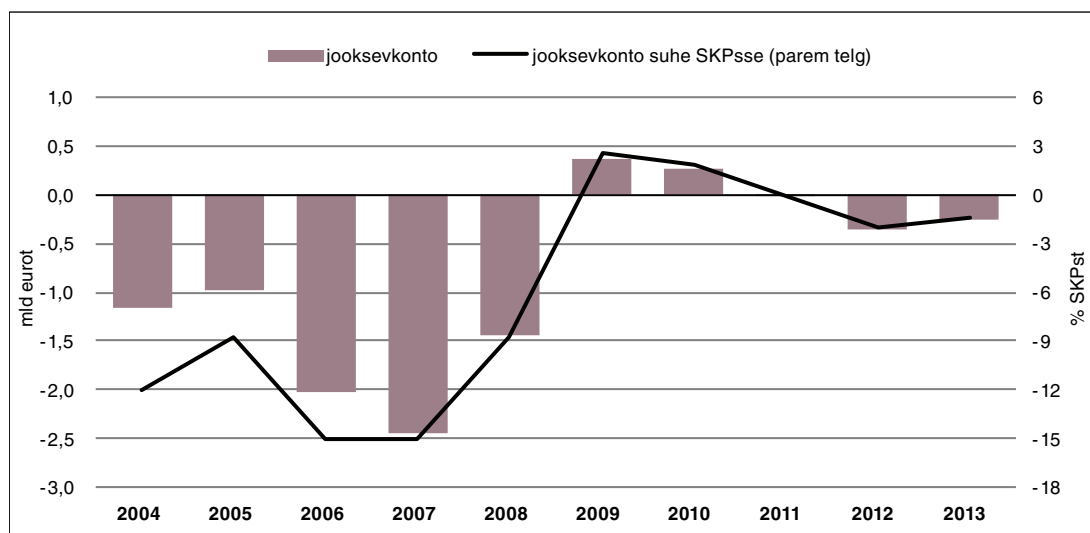
Eesti kõigi institutsionaalsete sektorite välisvõlg kokku oli 2013. aasta lõpus 17,5 mld eurot ehk 6% väiksem kui sama aasta SKP. Aastaga kasvas koguvälisvõlg 2%. Koguvälisvõlast ligi 50% moodustas muude sektorite ning 30% rahaloomeasutuste (v.a. keskpang) välisvõlg. Valitsemis-sektori välisvõlg hõlmas koguvälisvõlast ligi 8%, olles kahel viimasel aastal kasvanud. Nii 2012. kui ka 2013. aastal ületasid Eesti välisvõlanõuded -kohustusi (koguvälisvõlga), mis tähendab, et välismaailm oli Eestile rohkem võlgu kui Eesti välismaailmale – 2013. aastal ligi 1 mld euro ulatuses.

JOOKSEVKONTO

Maksebilansi jooksevkonto puudujääk vähenes 2013. aastal varasema aastaga võrreldes ligi 30% ja oli 261 mln eurot ehk 1,4% SKPst (vt joonis 1.1). Jooksevkonto puudujääk kahanes peamiselt esmase tulu (tööjõu- ja investeerimistulu ning muu tulu) konto defitsiidi vähenemise tõttu – kui residentide välismaal teenitud tulu kasvas, siis mitteresidentide Eestis teenitud tulu vähenes. Kaupade konto puudujääk ja teenuste konto ülejääk vähenesid mõnevõrra. Kaupade ja teenuste ekspordi-impordi ülejääk oli 219 mln eurot ehk 1,2% SKPst. Jättes jooksevkonto saldost välja arvestusliikku laadi reinvesteeritud tulu netoväljavoolu, ei jäänud jooksevkonto 2013. aastal puudujääki, vaid saavutas ülejäägi 2,5% SKPst.

Joonis 1.1. Eesti maksebilansi jooksevkonto

Jooksevkonto kredit- ja deebetkäibe kasvutempod on viimaste aastate jooksul pidevalt aeglustunud ning olid 2013. aastal tagasihoidlikud – kredithäive suurenes 3% ja deebetkäive 2%. Eesti välismaajanduslik suhtlus oli jätkuvalt seotud peamiselt Euroopa Liidu liikmesriikidega, mis hõlmasid kredithäibest 71% ja deebetkäibest 83%. Euroala riikide (EL-18) osakaal käibes oli märksa väiksem, moodustades kredithäibest 41% ja deebetkäibest 47%. Viie kõige olulisema partnerriigi osakaal kredithäibes oli 58% ja deebetkäibes 52%. Kaks esimest neist riikidest olid mõlemas käibes Soome ja Rootsi ning neljas ja viies Läti ja Leedu. Kolmandal kohal kredithäibes oli Venemaa ja deebetkäibes Saksamaa. Suurim jooksevkonto ülejääk oli Eestil Venemaaga (856 mln eurot, vt tabel 1.3) ning Norraga (362 mln eurot), suurim puudujääk Saksamaaga (986 mln eurot) ja Poolaga (913 mln eurot).

Tabel 1.3. Jooksevkonto saldo riikide ühenduste järgi (mln eurot)

	2013
EL-28	-2 308,4
Saksamaa*	-986,4
Poola	-912,7
Soome	351,5
Holland	-316,8
Rootsi	229,5
SRÜ	1 009,9
Venemaa	856,3
Kasahstan	103,9
Usbekistan	35,8
Ülejäänud riigid	1 037,1
Hiina	-370,3
Norra	361,8
Briti Neitsisaared	336,3
Ameerika Ühendriigid	294,8
Kokku	-261,4

* Riigid on järjestatud jooksevkonto saldo absoluutväärtuse järgi.

Kaubad

2013. aastal jäi kaupade konto käibe kasv tagasihoidlikuks – kaupade kreditaikve suurenes aastaga 1,1% ja moodustas 11,5 mld eurot, deebetkaive kasvas vaid 0,4% ja ulatus 12,5 mld euroni (vt tabel 1.4). Kaupade konto puudujääk jäi 2012. aasta tasemele ja oli 1 mld eurot, moodustades aastast SKPst 5,4%.

Tabel 1.4. Kaupade müük (kredit) ja ost (deebet)

	Kaubad – kredit (FOB)			Kaubad – deebet (FOB)			Saldo	
	Maht* (mln eurot)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Osatähtsus kaupade ja teenuste ekspordis (%)	Maht* (mln eurot)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Osatähtsus kaupade ja teenuste impordis (%)	Maht (mln eurot)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)
2004	3 521,8	20,9	59,0	5 281,5	17,7	78,4	-1 759,7	11,7
2005	4 627,1	31,4	62,3	6 177,8	17,0	77,2	-1 550,7	-11,9
2006	5 546,2	19,9	64,6	7 928,0	28,3	79,6	-2 381,8	53,6
2007	6 838,9	23,3	66,6	9 393,4	18,5	80,2	-2 554,5	7,3
2008	7 157,9	4,7	64,9	9 254,0	-1,5	79,2	-2 096,1	-17,9
2009	5 295,1	-26,0	61,6	6 020,7	-34,9	76,2	-725,6	-65,4
2010	7 481,8	41,3	67,7	7 887,3	31,0	78,0	-405,6	-44,1
2011	10 228,3	36,7	71,5	10 838,5	37,4	79,8	-610,2	50,5
2012	11 340,1	10,9	71,8	12 413,7	14,5	79,8	-1 073,6	75,9
2013	11 459,6	1,1	70,7	12 466,2	0,4	78,0	-1 006,6	-6,2

* Maksebilansi kaupade konto andmed.

Uue meetodika kohaselt on kaupade kontol kolm alamkirjet: üldkaubad, mis sisaldab väliskaubanduse normaaleksporti ja -importi² ning maksebilansi meetodikast tulenevaid täiendusi; vahenduskaupade³ netoeksport, mis näitab välisriikides edasimüügi eesmärgil ostetud ja müüdüd kaupade saldot; ning mitterahakuld, mis on Eestis väga väikese osatähtsusega. Meetodika kohaselt kirjendatakse vahenduskaupade ost negatiivse ning müük positiivse krediidina.

Üldkaupade saldo oli 2013. aastal ligi 1,2 mld euro suuruse puudujäägiga. Üldkaupade eksport oli 11,2 ja import 12,4 mld eurot, mõlemad jäid 2012. aasta näitajate tasemele. Vahenduskaupade netoeksport suurenes aastaga 43% ja ulatus 123 mln euron. Vahenduskaupu osteti 1 760 ja müüdi 1 883 mln euro eest.

Kaupade müük Euroopa Liidu riikidesse oli 8,2 mld eurot ja moodustas 71% kreditiikibest (vt tabel 1.5). Suurimad partnerriigid Rootsi, Soome, Läti, Leedu ja Saksamaa andsid 76% Euroopa Liidu suunalisest krediidist ning 54% kogusummast. Kaupade müük Venemaale oli 1,1 mld euro suurune ja moodustas 10% kreditiikibest. Ülejäänud riikide seas domineerisid Norra, USA ja Briti Neitsisaared. Vahenduskaupu müüdi enim Venemaale, Briti Neitsisaartele, Leetu, Lätti ja Suurbritanniasse (vt joonis 1.2).

Tabel 1.5. Kaupade müük¹ ja ost riikide ühenduste järgi

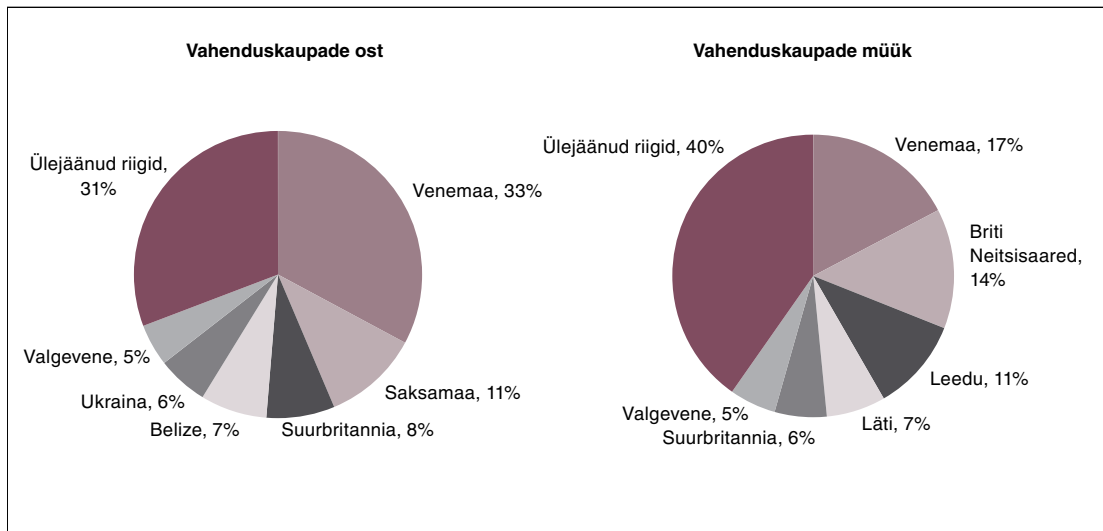
	Kaupade müük (kreedid)			Kaupade ost (deebet)	
	Maht (mln EUR)	Osatähtsus (%)		Maht (mln EUR)	Osatähtsus (%)
Euroopa Liidu riigid	8 175,5	71,3	Euroopa Liidu riigid	10 475,8	84,0
sh Rootsi	1 962,9	17,1	sh Soome	1 687,4	13,5
Soome	1 554,4	13,6	Saksamaa	1 359,5	10,9
Läti	1 345,7	11,7	Rootsi	1 322,1	10,6
Leedu	884,3	7,7	Läti	1 266,2	10,2
Saksamaa	438,3	3,8	Leedu	1 110,3	8,9
SRÜ	1 392,9	12,2	SRÜ	808,2	6,5
sh Venemaa	1 142,3	10,0	sh Venemaa	646,8	5,2
Valgevene	67,6	0,6	Ukraina	78,8	0,6
Ukraina	62,9	0,5	Valgevene	67,3	0,5
Ülejäänud riigid	1 891,2	16,5	Ülejäänud riigid	1 182,2	9,5
sh Norra	432,4	3,8	sh Hiina	415,4	3,3
USA	300,8	2,6	USA	129,4	1,0
Briti Neitsisaared	231,4	2,0	Šveits	120,8	1,0
Kokku	11 459,6	100,0	Kokku	12 466,2	100,0

¹ Kaupade müük (kreedid) sisaldab lisaks tavapärasele ekspordile ka vahenduskaupade netoeksporti.

² Kaupade välja- ja sissevedu, mis ei hõlma selliseid töötlemise otstarbel üle piiri liikuvaid kaupu, mille omandisuhe ei muutu. Maksebilansis kajastatakse normaalimporti FOB (free on board) hinnas.

³ Kaubad, mida residendist kaupmees ostab kolmandatest riikidest ja müüb edasi mitteresidendile, ilma et kaubad siseneksid Eesti territooriumile.

Joonis 1.2. Vahenduskaupade ost ja müük riigiti

Kaupade ost Euroopa Liidu riikidest oli 10,5 mld eurot ehk 84% deebetkäibest. Suurimate partnerriikide esiviisik oli sama mis krediti puhul, kuid järjekord teine: esikohal oli Soome. Venemaa roll oli märksa väiksem, ulatudes 5%ni kaupade deebetkäibest. Ülejäänud riikide esikolmikusse kuulusid Hiina, USA ja Šveits. Vahenduskaupu osteti kõige rohkem Venemaalt, Saksamaalt, Suurbritanniast, Belize'ist ja Ukrainast.

Kaupade konto saldo oli miinuses Euroopa Liiduga, kuid plussis SRÜ ja ülejäänud riikidega. Euroopa Liidu riikidest oli Eestil kõige suurem kaubanduspuudujääk Saksamaa, Poola ja Leeduga, ülejääk aga Rootsi, Taani ja Lätiga. Kaubavahetusbilanss Venemaaga oli ligi 500 mln euro suuruses plussis. Ülejäänud riikidest oli kaubabilanss positiivne Norra, USA ja Türgiga, suurima puudujäägiga oli kaubavahetus Hiinaga. Vahenduskaupade suurimad positiivsed saldod olid Venemaa, Belize'i ja Saksamaaga, suurim puudujääk aga Briti Neitsisaarte ja Leeduga.

Kaupade normaaleksport⁴ oli 2013. aastal 11,4 mld eurot, suurenedes aastaga 1,6% (vt tabel 1.6). Endiselt olid esikohal masinad ja seadmed, mille väljavedu aastaga küll veidi vähenes. Selle kaubagrupi peamised ekspordiartiklid olid mobiilsidevahendid ja kaablid, mida müüdi Rootsi ligi 1 mld euro eest, kuid väiksemates mahtudes ka Mehhikosse, USAsse ja Hispaaniasse. Lisaks tarniti teetöomasinaid Venemaale ning mitmesuguseid elektroonika- ja masinatööstuse jaoks vajalikke detaile paljudesse riikidesse. Puidu ja puittoodete väljavedu suurenes jõudsalt. Kokkupandavaid puitehitisi eksporditi Norrasse, Saksamaale ja Rootsi, puidust ehitusdetailide ning mitmesugust mööblit Soome, Norrasse, Rootsi ja Jaapanisse ning töötlemata ja vähetöödeldud puitu peamiselt Taani ja Rootsi. Toidukaupade ekspordis olid endiselt esikohal kanged alkohoolsed joogid, mida toodi sisse Suurbritanniast, Prantsusmaalt ja Soomest ning müüdi seejärel Venemaale. Mitmesuguseid piima-, liha- ja kalatooteid tarniti lisaks Venemaale ka Soome, Läti ja Leetu. Keemiatööstuse toodete peamised sihtriigid olid samuti Venemaa, Läti, Leedu ja Soome, kuhu eksporditi ehitusmaterjale, plasttooteid, ravimeid ning

4 Järgneva analüüsi aluseks on Eesti Statistikaameti kogutav ja koostatav väliskaubandusstatistika, mis ei hõlma maksebilansi meetodist tulenevaid täiendusi ja parandusi ega töötluskaupade sisse- ja väljavedu. Eksport on FOB (free on board) ja import CIF (cost, insurance, freight) hinnas.

lämmastikväetisi. Mineraalsete toodete väljavedu vähenes 9%, eelkõige mootorikütuse tarnete kokkukuivamise tõttu USAsse. Samas suurenes kahekordseks elektrienergia müük Lätti. Metalltoodete väljavedu vähenes samuti ja seda peamiselt metalljäätmete Türgi-suunaliste tarnete kahanemise tõttu. Kiireim kasvutempo oli transpordivahenditel, nii kaupade ekspordi kui impordi poolel. Selle põhjustas ühekordne suur tehing: väliskaubandusstatistika fikseeris 2013. aasta esimeses kvartalis kahe suure parvlaeva üle piiri liikumise (üks laev eksporditi Soome ning teine imporditi seal)⁵. Muid transpordivahendeid (peamiselt sõiduautod ja nende osad) müüdi Lätti, Leetu, Rootsi ja Venemaale. Kergetööstuse toodangut (jalatsid, meeste ja naiste valmisriided, karusnahad, spordirõivad jm) ja mitmesuguseid muid tööstuskaupu (kuldesemed, meditsiinitehnika, kildumatu klaas) eksporditi peamiselt Soome, Rootsi, Venemaale ja Lätti.

Tabel 1.6. Normaaleksport peamiste kaubagruppide järgi

	Maht (mln eurot)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2012	2013	2012	2013	2013/2012
Toidukaubad	1 185,7	1 239,8	10,5	10,8	4,6
Mineraalsed tooted	985,5	902,3	8,8	7,9	-8,5
Keemiakaubad	1 017,3	1 076,5	9,0	9,4	5,8
Garderoobikaubad	400,4	437,7	3,6	3,8	9,3
Puit, paber ja tooted	1 237,2	1 361,6	11,0	11,9	10,1
Metallid ja metalltooted	995,9	848,9	8,8	7,4	-14,8
Masinad ja seadmed	3 408,3	3 266,8	30,3	28,5	-4,2
Transpordivahendid	598,2	787,3	5,3	6,9	31,6
Mööbel, mänguasjad, sporditarbed	799,5	842,6	7,1	7,4	5,4
Muud	631,5	681,3	5,6	6,0	7,9
Kokku	11 259,7	11 444,8	100,0	100,0	1,6

Kaupade normaalimport CIF-hindades oli 13 mld eurot (vt tabel 1.7) ja see suurenes ekspordiga võrreldavas tempos. Ka impordis olid liidripositsioonil masinad-seadmed, mille peamised kaubaartiklid olid seotud elektroonikatööstusega ning lähertiigid olid Rootsi, Saksamaa, Soome, Poola ja Hiina. Keemiakaupade põhiartikkel olid ravimid Leedust, Lätist ja Poolast, toidukaupadel aga kange alkohol Suurbritanniast ja Prantsusmaalt, kala ja kalatooted Lätist ning kohv Soomest. Transpordivahendite

Tabel 1.7. Normaalimport (CIF-hinnas) peamiste kaubagruppide järgi

	Maht (mln eurot)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2012	2013	2012	2013	2013/2012
Toidukaubad	1 373,5	1 497,8	10,7	11,5	9,0
Mineraalsed tooted	1 417,1	1 406,4	11,1	10,8	-0,8
Keemiakaubad	1 712,1	1 697,6	13,4	13,1	-0,8
Garderoobikaubad	680,7	718,8	5,3	5,5	5,6
Puit, paber ja tooted	569,2	616,4	4,4	4,7	8,3
Metallid ja metalltooted	1 052,4	1 000,2	8,2	7,7	-5,0
Masinad ja seadmed	3 811,0	3 664,7	29,8	28,2	-3,8
Transpordivahendid	1 290,2	1 431,9	10,1	11,0	11,0
Mööbel, mänguasjad, sporditarbed	262,0	288,7	2,0	2,2	10,2
Muud	632,7	671,9	4,9	5,2	6,2
Kokku	12 800,9	12 994,5	100,0	100,0	1,5

⁵ Maksebilansi metoodika järgi oli tegemist tehingutega kahe mitteresidendi vahel, millega ei kaasnenud residentide välisnõuete ega -kohustuste muutumist. Need tehingud ei kajastu seetõttu maksebilansi kaupade kontol.

hüppelist kasvu mõjutasid enim raudteeveeremi ost Poolast ja eespool mainitud laeva import Soomest. Mineraalsete toodete import jäi eelmise aasta tasemele. Mootorikütust osteti Leedust ja Soomest, maagaasi Venemaalt ning elektrit vähesel määral Soomest ja Lätist. Mitmesuguseid metalltooteid veeti sisse valdavalt Soomest, Saksamaalt, Rootsist ja Poolast, kergetööstuse toodangut (jalatseid, toor- karusnahku parkimiseks, rõivakaupu) Lätist, Soomest, Saksamaalt ja Itaaliast ning puitu ja puittooteid (saepuitu, vineeri, paberi- ja papitooteid) Soomest, Venemaalt ja Lätist.

Normaalekspordi ja -impordi saldo oli 1,5 mld euro suuruse puudujäägiga, mis aasta jooksul ei suurenenud (vt tabel 1.8). Suurima negatiivse saldoga olid transpordivahendid, keemiatooted ja mineraalsed tooted, ülejäägiga puit ja puittooted, mööbel ja muud tööstuskaubad.

Tabel 1.8. Normaalekspordi ja -impordi saldo peamiste kaubagruppide järgi (mln eurot)

	2012	2013
Toidukaubad	-187,8	-257,9
Mineraalsed tooted	-431,6	-504,1
Keemiakaubad	-694,8	-621,1
Garderoobikaubad	-280,3	-281,1
Puit, paber ja tooted	668,0	745,2
Metallid ja metalltooted	-56,5	-151,3
Masinad ja seadmed	-402,6	-397,9
Transpordivahendid	-692,0	-644,7
Mööbel, mänguasjad, sporditarbed	537,5	553,8
Muud	-1,1	9,4
Kokku	-1 541,2	-1 549,7

Teenused

Teenuste ekspordi-impordi ülejääk jäi 2013. aastal mõnevõrra alla varasema aasta tasemele ning moodustas 1,2 mld eurot (vt tabel 1.9). Ülejääk vähenes seetõttu, et teenuste import kasvas kiiremini kui teenuste eksport – kasvutempod olid vastavalt 12% ja 6%. SKPst moodustas teenuste ülejääk 6,5%, olles aastaga vähenenud 1 protsendipunkti võrra. Kaupade ja teenuste ekspordis kokku

Tabel 1.9. Teenuste eksport ja import

	Eksport			Import			Saldo	
	Maht (mln eurot)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Osatähtsus kaupade ja teenuste ekspordis (%)	Maht (mln eurot)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Osatähtsus kaupade ja teenuste impordis (%)	Maht (mln eurot)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)
2004	2 450,2	17,5	41,0	1 455,1	16,5	21,6	995,1	19,1
2005	2 795,4	14,1	37,7	1 819,6	25,0	22,8	975,7	-1,9
2006	3 038,4	8,7	35,4	2 028,4	11,5	20,4	1 010,0	3,5
2007	3 428,1	12,8	33,4	2 315,4	14,1	19,8	1 112,7	10,2
2008	3 875,2	13,0	35,1	2 428,0	4,9	20,8	1 447,2	30,1
2009	3 306,2	-14,7	38,4	1 879,1	-22,6	23,8	1 427,1	-1,4
2010	3 567,1	7,9	32,3	2 225,9	18,5	22,0	1 341,1	-6,0
2011	4 082,6	14,5	28,5	2 746,2	23,4	20,2	1 336,4	-0,4
2012	4 461,3	9,3	28,2	3 137,1	14,2	20,2	1 324,2	-0,9
2013	4 745,5	6,4	29,3	3 519,6	12,2	22,0	1 225,9	-7,4

oli teenuste osatähtsus 29% ning impordis 22%. Teenuste konto ülejääk on viimase kuue aasta jooksul jäänud vahemikku 1,2–1,4 mld eurot. Teenuseid müüdi 67% ulatuses Euroopa Liidu liikmesriikidele ning osteti sealt 77% ulatuses (vt tabel 1.10).

Tabel 1.10. Teenuste eksport ja import riikide ühenduste järgi 2013. aastal

Eksport	mln eurot	Osatähtsus (%)	Import	mln eurot	Osatähtsus (%)
Euroopa Liidu riigid	3172,9	66,9	Euroopa Liidu riigid	2723,9	77,4
sh Soome	1254,6	26,4	sh Soome	547,3	15,6
Rootsi	395,3	8,3	Rootsi	304,2	8,6
Läti	260,0	5,5	Läti	278,0	7,9
Suurbritannia	228,3	4,8	Saksamaa	256,3	7,3
Saksamaa	225,7	4,8	Suurbritannia	210,9	6,0
SRÜ	655,5	13,8	SRÜ	251,2	7,1
sh Venemaa	510,2	10,8	sh Venemaa	168,9	4,8
Kasahstan	65,0	1,4	Ukraina	34,8	1,0
Ukraina	43,4	0,9	Valgevene	32,6	0,9
Ülejäänud riigid	917,1	19,3	Ülejäänud riigid	544,5	15,5
sh Šveits	182,8	3,9	sh Norra	162,0	4,6
Norra	181,1	3,8	USA	68,9	2,0
USA	169,2	3,6	Hiina	56,8	1,6
Teenuste eksport kokku	4 745,5	100,0	Teenuste import kokku	3 519,6	100,0

Teenuste konto ülejääki panustasid enamik teenuseliike (vt tabel 1.11). Suurima osa ülejäägist – 36% – andsid veoteenused ning nende ülejääk kahanes 2012. aastaga võrreldes 12% (vt joonis 1.3). Seejuures olid reisijatevedu ja muud veoteenused⁶ ülejäägiga, kaupade vedu aga tagasihoidliku puudujäägiga. Transpordiliikide lõikes olid veoteenused ülejäägiga mere-, raudtee- ja maanteetranspordi

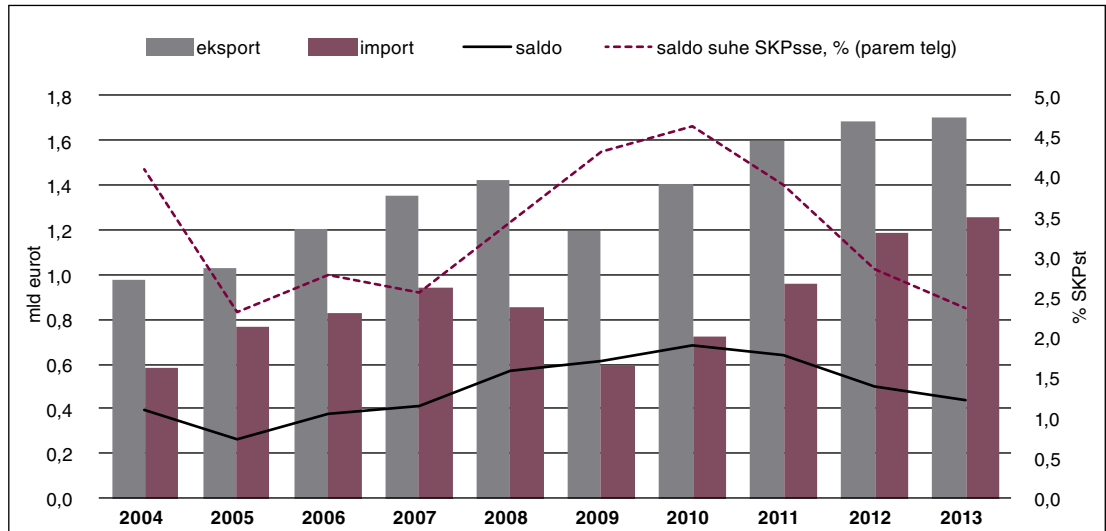
Tabel 1.11. Teenuste eksport ja import olulisemate teenuseliikide järgi 2013. aastal

	Eksport		Import		Saldo	
	mln eurot	Osatähtsus (%)	mln eurot	Osatähtsus (%)	mln eurot	Osatähtsus (%)
Töötlemisteenused	189,5	4,0	27,1	0,8	162,4	13,2
Hooldus- ja remonditeenused	106,7	2,2	34,4	1,0	72,3	5,9
Veoteenused	1 700,8	35,8	1 259,9	35,8	440,9	36,0
reisijatevedu	297,4	6,3	133,4	3,8	164,0	13,4
kaubavedu	846,7	17,8	886,8	25,2	-40,1	-3,3
muud veoteenused	506,5	10,7	191,6	5,4	314,9	25,7
muud*	50,3	1,1	48,0	1,4	2,3	0,2
Reisiteenused	1 052,9	22,2	747,8	21,2	305,1	24,9
Ehitus	289,2	6,1	328,2	9,3	-39,0	-3,2
Telekommunikatsiooni-, arvuti- ja infoteenused	403,4	8,5	315,5	9,0	87,9	7,2
Muud äriteenused	832,1	17,5	614,9	17,5	217,2	17,7
Valitsusteenused	36,7	0,8	20,1	0,6	16,6	1,4
Ülejäänud teenused	134,3	2,8	171,8	4,9	-37,5	-3,1
Teenused kokku	4 745,5	100,0	3 519,6	100,0	1 225,9	100,0

* Torustransport, elektrienergia ülekandmine ning posti ja kullerteenused

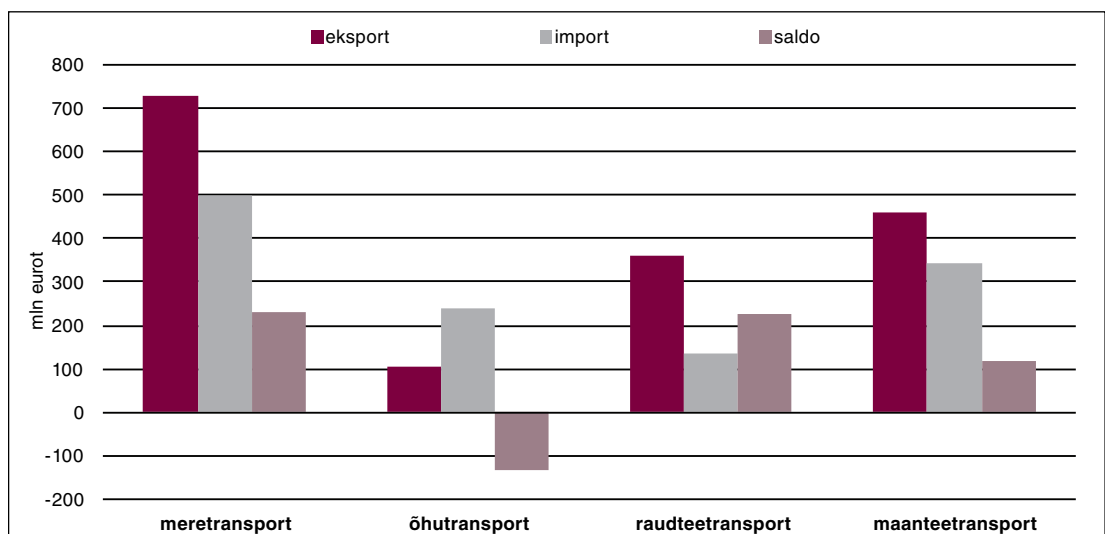
6 Ladustamine, pakendamine, navigatsioonitasud, päästetööd jne.

Joonis 1.3. Veeteenuste konto

osas, õhutranspordi puhul oli aga sisseostetavate veeteenuste maht välismaailmale müüdud veeteenuste omast suurem (vt joonis 1.4). Reisiseteenuste ülejääk moodustas teenuste ülejäägist 25% ning aastaga see kahanes mõnevõrra. Muude äriteenuste ülejääk hõlmas 18% ja töötlemisteenuste ülejääk 13%⁷. Erinevad teenuseliigid olid üldiselt ülejäägiga, välja arvatud juba nimetatud kaubavedu, lisaks ehitus, kindlustus- ja pensioniteenused ning autori- ja litsentsitasud. Ehitus on paari viimase aasta jooksul olnud puudujäägiga, mille põhjuseks olid peamiselt sisseostetavad ehitusteenused energeetikasektori laiaulatuslikuks renoveerimiseks Eestis. Teenuste välismajandusbilanss oli enamike olulisemate partnerriikidega positiivne. Suurim ülejääk oli Soomega (707 mln eurot) ja Venemaaga (341 mln eurot), suurim puudujääk Küprosega (82 mln eurot) ning Poola ja Prantsusmaaga (mõlemaga 76 mln eurot).

Joonis 1.4. Veeteenuste struktuur transpordiliigi järgi 2013. aastal

⁷ Varem (BPM5 kohaselt) kajastati töötlemisteenus koos töötluskaupade maksumusega kaupade kontol.

Teenuste eksport suurenes 2012. aastaga võrreldes 6%. Välisriikidele osutati teenuseid 4,7 mld euro ulatuses. Teenuste ekspordi struktuuris hõlmasid kõige kaalukama osa veoteenused (36%), järgnesid reisiteenused (22%) ja muud äriteenused (18%). Viimaste hulka kuuluvad sellised teenuseliigid nagu kaubandus-, õigusabi-, raamatupidamis-, juhtimiskonsultatsiooni-, teadus-, tehnilised ja muude kutsealade teenused, sh kasutusrent. Olulisemate teenuseliikide eksport kasvas ning teistest kiiremini suurenes eksport ehituse (18%), reisiteenuste (10%) ning telekommunikatsiooni-, arvuti- ja infoteenuste (9%) puhul. Veoteenuste ekspordi maht jäi enam-vähem varasema aasta tasemele. Sellest poole moodustas kaubavedu, 30% muud veoteenused ja 17% reisijatevedu. Välismaailmale osutatud veoteenustest enamik (43%) toimus meritsi, järgnesid maanteevedud (27%), raudteevedud (21%) ja õhustransport (6%). Muude äriteenuste ekspordi struktuur jagunes järgmiselt: 60% moodustasid tehnilised ja mitmesugused äriteenused, 32% ametialased ja juhtimiskonsultatsioonid ning 8% teadus- ja arendusteenused.

Tähtsaimaks Eesti teenuste ostjaks oli ülekaalukalt Soome, kuhu suundus pisut enam kui veerand kogu teenuste ekspordist. Oodatult moodustasid Soomele müüdud teenustest suurima osa reisiteenused (37%), järgnesid veoteenused (26%), muud äriteenused (14%) ja ehitus (10%). Väiksemas mahu osutati Soomele veel töötlemisteenuseid, telekommunikatsiooni-, arvuti- ja infoteenuseid ning hooldus- ja remonditeenuseid. Tähtsuselt teiseks teenuste ekspordi sihtriigiks oli Venemaa, kuhu müüdi 11% teenustest. Eksport Venemaale koosnes valdavalt kahest teenuseliigist – poole sellest hõlmasid veoteenused ja kolmandiku reisiteenused. Rootsi eksporditi 8% teenustest ja nende struktuur oli laiapõhjaline. Suurima osa hõlmasid taas veoteenused (38%), järgnesid muud äriteenused ja reisiteenused (mõlemad 15%) ning ehitus, töötlemisteenused ning telekommunikatsiooni-, arvuti- ja infoteenused (igaüks 8–9%). Läti eksporditi põhiliselt veoteenuseid (35% sinna suundunud ekspordist), muid äriteenuseid (24%), reisiteenuseid ning telekommunikatsiooni-, arvuti- ja infoteenuseid (kumbki 15%). Tähtsuselt viiendasse riiki – Suurbritanniasse – eksporditi valdavalt veoteenuseid, muid äriteenuseid, reisiteenuseid, finantsteenuseid, telekommunikatsiooni-, arvuti- ja infoteenuseid, isiku-, kultuuri- ja meelelahutusteenuseid, töötlemisteenuseid ning hooldus- ja remonditeenuseid.

Teenuste import kasvas aastaga 12% ja oli 3,5 mld eurot. Teenuste impordis hõlmasid veoteenused 36%, järgnesid reisiteenused 25% ja muud äriteenused 18%ga. Teenuste impordi kasvu elavdasid peamiselt suuremahulised veo- ja reisiteenused, mille maht suurenes vastavalt 6% ja 20%. Kõige kiiremini kasvas aga välismaalt ostetud ehitusteenuste maht (ligi 30%) ning see oli seotud energeetikasektori ulatuslike rekonstrueerimistöödega. Sisseostetavad telekommunikatsiooni-, arvuti- ja infoteenused kasvasid 17%. Imporditud veoteenustes hõlmas põhiosa (70%) kaubavedu, 15% muud veoteenused ja 11% reisijatevedu. 39% vedudest toimus meritsi, 27% maanteed mööda, 19% õhuteid pidi ja 11% raudtee vahendusel.

Kõige enam osteti teenuseid sisse Soomest – 16% teenuste impordist. Juhtival kohal olid veo- ja reisiteenused – mõlema osakaal oli 29%. Samuti võrdse osakaaluga – 14% – olid muud äriteenused ja ehitus. Veel osteti Soomest telekommunikatsiooni-, arvuti- ja infoteenuseid ning finantsteenuseid. Tähtsuselt teisest teenuste impordi partnerriigist Rootsist osteti kõige enam veoteenused, mis hõlmasid ligi poole sealt lähtuvast teenuste impordist. Ligi viiendiku impordist moodustasid telekommunikatsiooni-, arvuti- ja infoteenused, 14% reisiteenused, 13% muud äriteenused ning väiksemas mahu finantsteenused. Lätist osteti enim muid äriteenuseid (35% sealt lähtuvast teenuste impordist). Viimaste hulgas oli tähtsal kohal kasutusrent, reklaamiteenused ja turu-uuringud ning mitmesugused äri- ja juhtimiskonsultatsioonid ja suhtekorraldus. Veel osteti Lätist veoteenuseid (30% impordist), reisiteenuseid

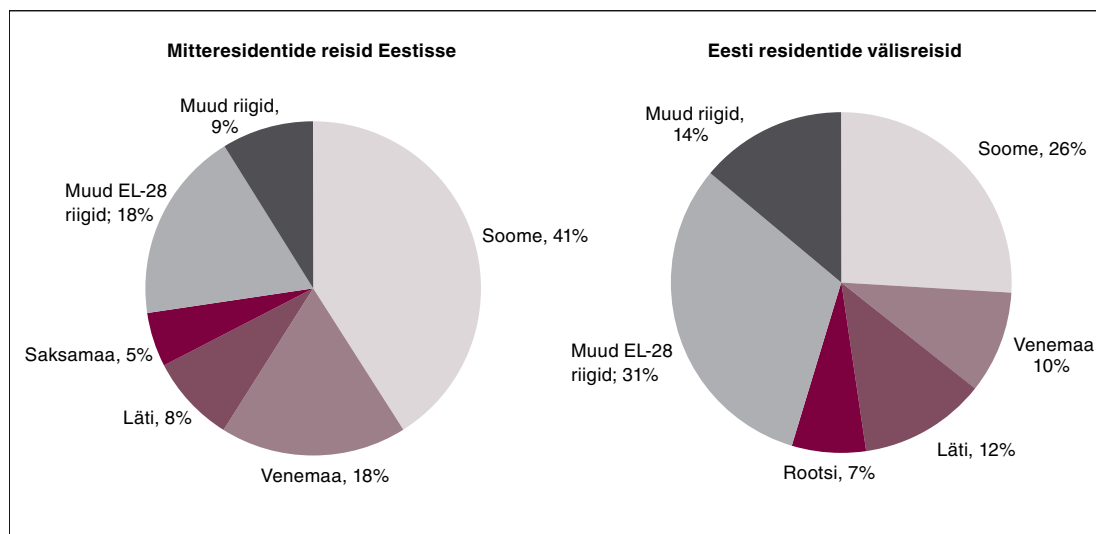

Eestit külastati 2013. aastal üle 6 mln korra, mis oli 14% enam kui 2012. aastal. Euroopa Liidust pärit külaliste arvele langes külastuste üldarvust 73% ja nende külastuste koguarv kasvas eelmise aastaga võrreldes 10%. Suurimast partnerriigist Soomest pärit külastuste suur 15%ne kasv on osaliselt põhjendatav Soome püsivalt elama asunud eestlaste kodumaa-külastustega (2012. aastal emigreerus Soome üle 10 000 eestlase). Külastuste koguarvu suurendasid märgatavalt Venemaalt pärit külalised (eelmise aastaga võrreldes kasv 40%). Nagu ka eelmisel aastal kasvas keskmisest kiiremini Jaapanist ja Hiinast pärit külastajate arv (vastavalt 50% ja 35%), kuigi nende osatähtsus on seni veel väike. Uue otse lennuliini avamine 2013. aastal tõi Eestisse juba esimesel aastal 26% enam türklasti.

Ühepäevakülastusi tehti 3,2 mln korral ehk veerandi võrra rohkem kui aasta tagasi. Ühepäevakülastuste osakaal külastuste üldarvust moodustas 53%. Keskmine mitmepäevakülastuste kestus jäi eelmise aasta tasemele – 4,2 päeva.

Kui Eesti külastuste koguarvust moodustas Soome 41% (vt joonis 1.6), siis reise teenuste koguekspordis (rahalisel väljenduses) ulatus Soome osakaal 44%ni. Reise teenuste eksport Venemaale hõlmas 16% koguekspordist. Kuna Venemaa turistide eelistatim Eesti külastamise aeg on aastavahetus, aitavad nende külastused vähendada Eesti turismisektori hooajalist madalseisu talvel.

Joonis 1.6. Välisreiside arv riigiti 2013. aastal

Eesti elanikud külastasid 2013. aastal välisriiki 3,7 mln korral ehk 4% vähem kui 2012. aastal. Kuna ühel reisil võidetakse käia mitmes riigis, siis oli reiside tegelik arv väiksem. Üle poole külastustest tehti naaberriikidesse – Soome (26%), Läti (12%), Venemaale (10%) ja Rootsi 7%.

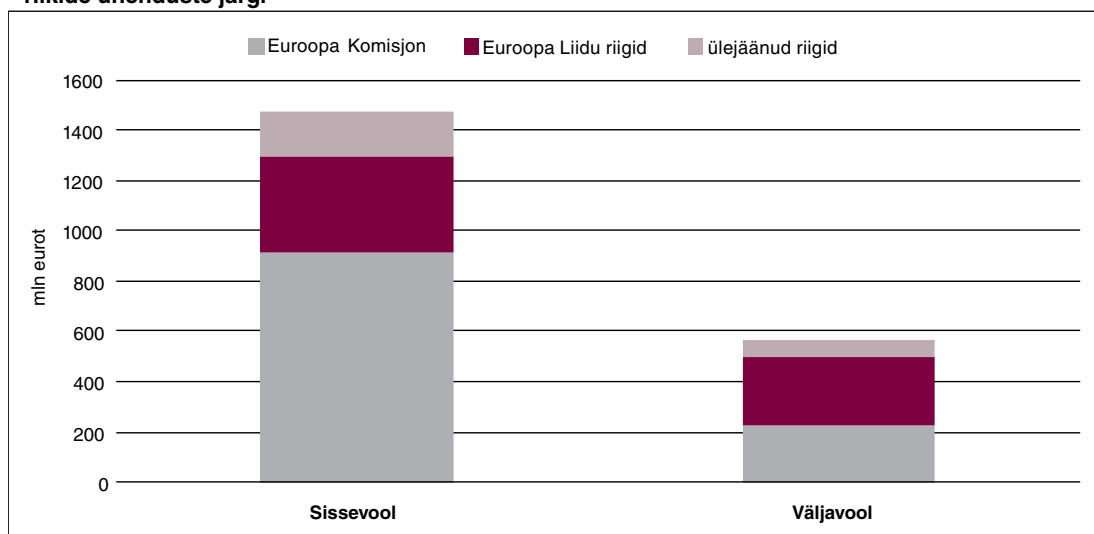
Kuigi eestlaste reiside arv Euroopa Liidu riikidesse kahanes aastaga 2%, jätkus eelmise aasta kasvutrend Bulgaariasse (26% rohkem külastusi), Horvaatiasse (18%), Hispaaniasse (17%) ja Kreekasse (13%). Mõned varem populaarsed puhkusepaigad on unarusse vajunud. Märkimisväärselt vähem reise kui 2012. aastal tehti Egiptusesse (–32%), Indiasse (–49%), Araabia Ühendemiraatidesse (–17%) ja Taisse (–16%). Reispäevi oli samal ajal aastatagusega võrreldes rohkem nii Indiasse, Taisse kui ka Araabia Ühendemiraatidesse.

Ühepäevakülastusi oli külastuste üldarvust 30% ning nende arv vähenes aastatagusega võrreldes 7%. Kuigi reise tehti vähem kui eelmisel aastal, oli nende kestus pikem. Mitmepäevasel reisel olid peatusid välismaal keskmiselt 4,8 päeva (2012. aastal 4,3 päeva).

Esmane tulu (v.a investeerimistulu), teisene tulu ja kapitalikonto

Esmase tulu (v.a investeerimistulu), teisese tulu ja kapitalikonto olulisem sissevoolu allikas oli Euroopa Liidu toetused (vt. joonis 1.7). Need leiavad kajastamist kõigil kolmel kontol sõltuvalt sellest, kas tegemist on subsiidiumitega, tarbimisele suunatud kulutustega või kapitalikulutustega. Alates 2009. aastast on Euroopa Liidu toetused olnud püsivalt üle 4% SKPst, tehes Eesti üheks suhteliselt enim toetusi saanud Euroopa Liidu riigiks. Aastal 2013 laekus Eestisse Euroopa Liidu toetustena 850 mln eurot, mis moodustas 4,6% SKPst. Valitsemissektor kasutas sellest summast ca 40%, ülejäänud läks põllumajandussubsidiidumiteks (ligi 20%) ja muude sektorite, peamiselt taristuprojektide rahastamiseks.

Joonis 1.7. Esmase tulu (v.a investeerimistulu), teisene tulu ja kapitalikonto kokku riikide ühenduste järgi

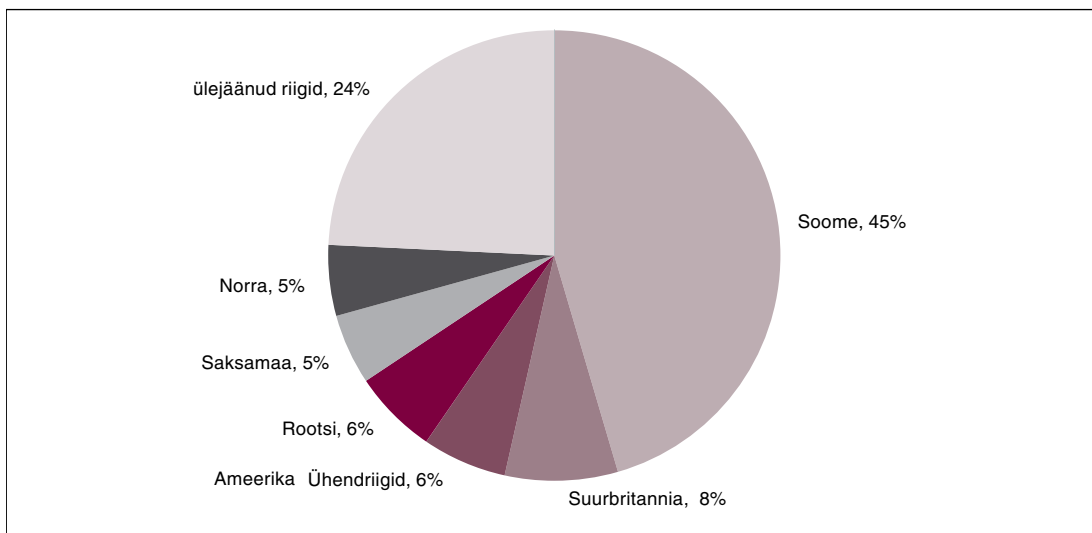
Esmase tulu netoväljavool kahanes 2013. aastal märgatavalt, seda tänu tööjõutulu netosissevoolu suurenemisele ja investeerimistulu netoväljavoolu vähenemisele (vt tabel 1.13). Investeerimistulu komponente käsitletakse detailsemalt koos otse-, portfelli- ja muude investeeringute analüüsiga, siin vaadeldakse ainult tööjõutulu ja muid tulusid.

Tabel 1.13. Esmase tulu komponendid

	Sissevool (mln eurot)		Muut (%)	Väljavool (mln eurot)		Muut (%)	Saldo (mln eurot)	
	2012	2013		2012	2013		2012	2013
Esmane tulu	1 005,0	1 084,1	7,9	1 726,1	1 614,0	-6,5	-721,1	-529,9
Tööjõutulu	273,3	277,1	1,4	64,1	50,5	-21,2	209,2	226,6
Investeerimistulu	548,6	646,7	17,9	1632,5	1509,7	-7,5	-1083,9	-863,0
Tulu otseinvesteeringutelt	357,5	480,5	34,4	1439,2	1361,2	-5,4	-1081,7	-880,7
Tulu portfelliinvesteeringutelt	117,7	97,2	-17,4	84,3	70,2	-16,7	33,4	27,0
Tulu muudelt investeeringutelt	73,4	69,0	-6,0	108,9	78,2	-28,2	-35,5	-9,2
Muu esmane tulu	183,1	160,3	-12,5	29,5	53,8	82,4	153,6	106,5

Tööjõutulude sissevool kasvas aastaga 1,4% ja oli 277 mln eurot. Enim teenisid Eesti residendid töötades Soomes (48% tööjõutulu sissevoolust), järgnesid Suurbritannia, Ameerika Ühendriigid ja Rootsi (6–8%), Saksamaa ja Norra (4–6%, vt joonis 1.8).

Joonis 1.8. Tööjõutulu sissevool riigiti

Üle kolmandiku esmase tulu (v.a investeerimistulu) sissevoolust moodustasid muude esmaste tulude all kajastatud Euroopa Liidust saadud põllumajandussubsiidiumid. Nende maht ulatus 2013. aastal 160 mln euroni, jäädes mõnevõrra alla 2012. aasta tasemele.

Kogu esmase tulu väljavoolus on tööjõutulul väike osakaal – vaid 3% (51 mln eurot). Eestis teenisid tööjõutulu põhiliselt Soome ja Läti residendid. Muude tulude väljavoolu moodustasid Euroopa Liidu tootmis- ja impordimaksud.

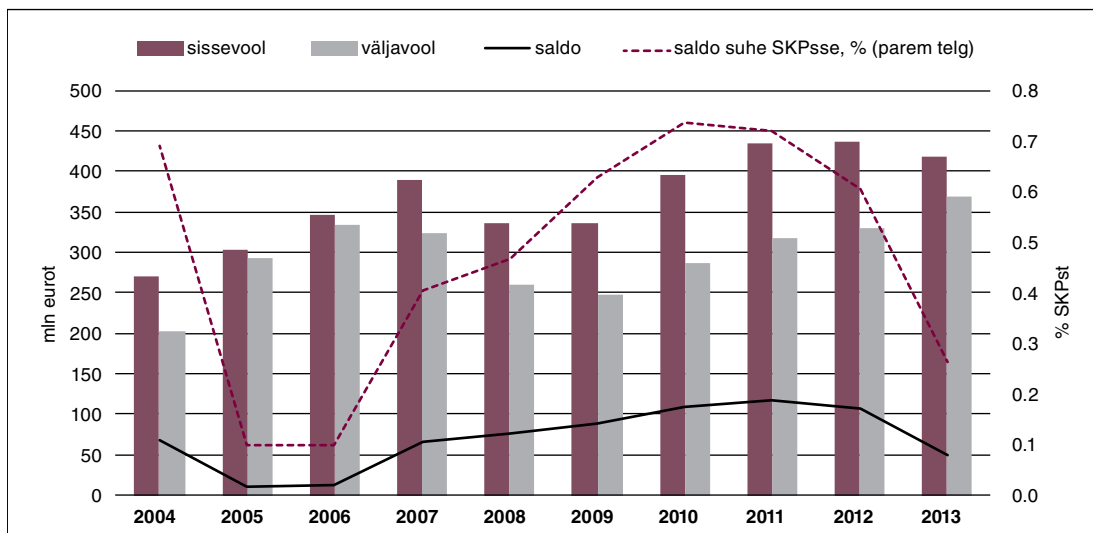
Teisese tulu ülejääk vähenes märgatavalt, ulatudes 49 mln euroni (vt tabel 1.14 ja joonis 1.9).

Teisese tulu sissevool oli 418 mln eurot. Sellest 38% laekus valitsemissektorile ja ülejäänu muudele sektoritele. Valitsemissektori saadud ülekannetest oli 88% Euroopa Liidu struktuuriüksuste välisabi ja ülejäänu koosnes peamiselt mitteresidentidest töötajate maksudest. Muudele sektoritele laekunud summadest moodustas Euroopa Liidu välisabi kolm neljandikku ning välismaal töötajate rahaülekanded 18% ehk 46 mln eurot. Teisese tulu väljavool oli 369 mln eurot, millest valitsemissektori osa oli 56% ehk 206 mln eurot. Sellest enamiku moodustasid Eesti maksed Euroopa Liidule. Tänu kogurah-

Tabel 1.14. Teisene tulu ja kapitalikonto 2013. aastal (mln eurot)

	Sissevool	Väljavool	Saldo
Teisene tulu	418,3	369,1	49,2
Valitsemissektor	157,4	206,0	-48,6
Muud sektorid	260,8	163,1	97,7
Jooksvad maksud ja toetused	58,9	80,4	-21,5
Muud jooksevsuured	202,0	82,7	119,3
sh eraülekanded	111,3	24,9	86,4
sh töötajate rahaülekanded	46,3	3,9	42,4
Kapitalikonto	618,0	92,6	525,4

Joonis 1.9. Teisese tulu sisse- ja väljavool ning saldo

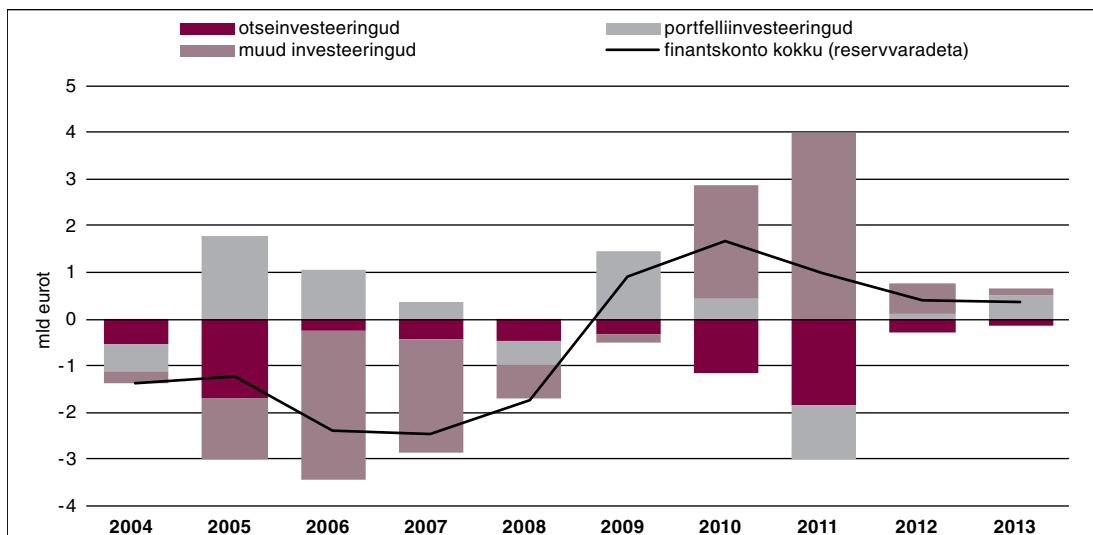
vatulu kasvule on ka Eesti maksed Euroopa Liidu ühiskassasse aasta-aastalt suurenenud. Muude sektorite teisese tulu väljavool oli 163 mln eurot, hõlmates välismaal teenitud tööjõutuludelt arvestatud makse, ettevõtete tasutud kahjukindlustusmaksleid, tehtud rahaülekandeid jm ülekandeid.

Kapitalikonto ülejääk vähenes aastaga märgatavalt ja oli 525 mln eurot (2012. aastal 612 mln eurot). Eestisse tehtud kapitaliülekanded, mis koosnesid põhiliselt Euroopa Liidu toetustest valitsemissektorile ja muudele sektoritele taristuobjektide rajamiseks, jäid kahest varasemast aastast tagasihoidlikumaks. Samal ajal ostsid ettevõtted välisturgudelt CO2 saastekvoote, mis suurendas kapitalikonto deebet varasemate aastate marginaalselt tasemelt 91 mln euronit.

FINANTSKONTO

Nagu neljal varasemal aastal, oli Eesti ka 2013. aastal välismaailma netofinantseerija – finantskonto kaudu voolas kapitali 389 mln euro eest välja rohkem kui sisse tuli. Kui netolaenusaja oli eelkõige valitsemissektor (344 mln eurot), siis välismaailma rahastasid krediidasutused (504 mln eurot), ettevõtlussektor (171 mln eurot) ja keskpank (58 mln eurot). Otseinvesteeringute sissevool ületas väljavoolu, portfelli- ja muude investeeringute puhul oli olukord vastupidine – väljavool oli suurem kui sissevool. Finantskonto struktuurist liikide järgi annab ülevaate joonis 1.10.

Joonis 1.10. Välisinvesteeringukapitali voogude struktuur

Otseinvesteeringud

Otseinvesteeringute saldo (nõuded miinus kohustused) oli 2013. aastal 166 mln euroga miinuses, mis moodustas 0,9% sama aasta SKPst ning ligi 60% 2012. aasta tasemest. Otseinvesteeringunõuded suurenesid 2013. aastal 508 mln ja kohustused 674 mln eurot. Residentide

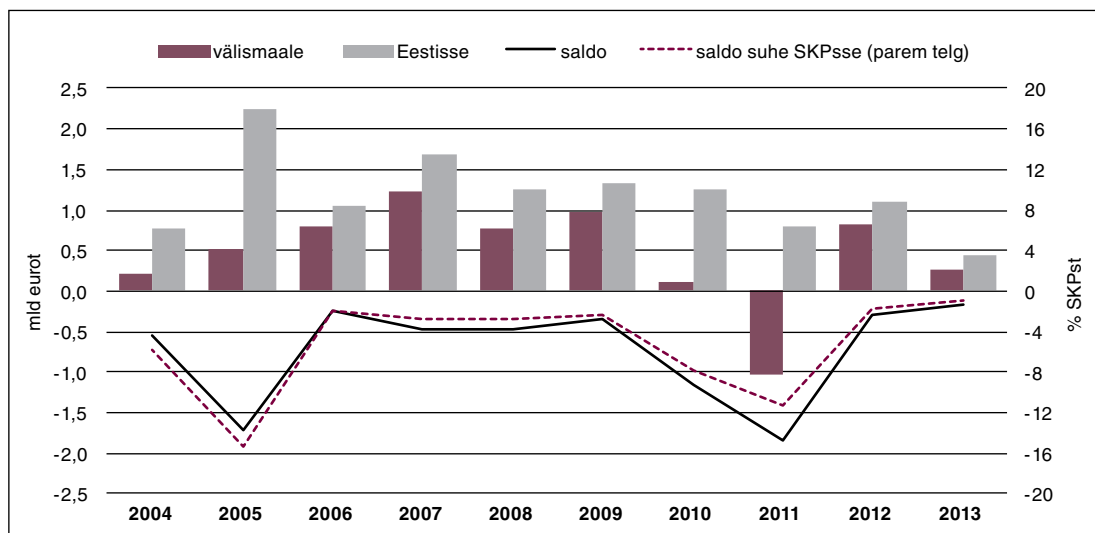
Tabel 1.15. Otseinvesteeringud 2013. aastal jaotatuna nõueteks ja kohustusteks ning Eestisse ja välismaale

Standardesitus: nõuded ja kohustused		Voog	Seis 31.12.2013	Tulu
Otseinvesteeringunõuded		507,7	7 534,0	480,5
N1.	Otseinvestori nõue välismaa otseinvesteeringuettevõttele	354,7	5 058,1	443,2
N2.	Otseinvesteeringuettevõtte nõue välismaa otseinvestorile	-76,9	1 295,0	20,1
N3.1.	Nõue ülejäänud grupile (gruppi kontrollitakse Eestist)	-0,6	50,8	1,2
N3.2.	Nõue ülejäänud grupile (gruppi kontrollitakse välismaalt)	230,4	1 130,1	16,0
Otseinvesteeringukohustused		673,6	17 879,1	1 361,2
K1.	Otseinvesteeringuettevõtte kohustus välismaa otseinvestori vastu	654,2	17 156,4	1 356,4
K2.	Otseinvestori kohustus välismaa otseinvesteeringuettevõtte vastu	74,0	223,5	0,6
K3.1.	Kohustus ülejäänud grupi vastu (gruppi kontrollitakse Eestist)	-57,2	485,2	3,8
K3.2.	Kohustus ülejäänud grupi vastu (gruppi kontrollitakse välismaalt)	2,7	14,0	0,4
Otseinvesteeringud (nõuded - kohustused)		-165,9	-10 345,1	-880,7

Analüütiline esitus: välismaale ja Eestisse		Voog	Seis 31.12.2013	Tulu
Otseinvesteeringud välismaale		277,5	4 871,4	443,4
N1.	Otseinvestori nõue välismaa otseinvesteeringuettevõttele	354,7	5 058,1	443,2
- K2.	Otseinvestori kohustus välismaa otseinvesteeringuettevõtte vastu	-74,0	-223,5	-0,6
N3.1.	Nõue ülejäänud grupile (gruppi kontrollitakse Eestist)	-0,6	50,8	1,2
- K3.2.	Kohustus ülejäänud grupi vastu (gruppi kontrollitakse välismaalt)	-2,7	-14,0	-0,4
Otseinvesteeringud Eestisse		443,4	15 216,5	1 324,1
K1.	Otseinvesteeringuettevõtte kohustus välismaa otseinvestori vastu	654,2	17 156,4	1 356,4
- N2.	Otseinvesteeringuettevõtte nõue välismaa otseinvestorile	76,9	-1 295,0	-20,1
K3.1.	Kohustus ülejäänud grupi vastu (gruppi kontrollitakse Eestist)	-57,2	485,2	3,8
- N3.2.	Nõue ülejäänud grupile (gruppi kontrollitakse välismaalt)	-230,4	-1 130,1	-16,0
Otseinvesteeringud (välismaale - Eestisse)		-165,9	-10 345,1	-880,7

otseinvesteeringud välismaale suurenesid 2013. aastal 278 mln ja mitteresidentide otseinvesteeringud Eestisse 443 mln eurot (vt tabel 1.15 ja joonis 1.11).

Joonis 1.11. Otseinvesteeringute vood

Eestisse tehtud otseinvesteeringud vähenesid 2012. aastaga võrreldes kaks ja pool korda ning nende maht oli samas suurusjärgus kui kümme ja enam aastat tagasi. Investeeringute struktuur näitab, et 779 mln euro suurune reinvesteeringud kasum ületas 75% võrra mitteresidentide otseinvesteeringute kogusummat. See summa võinuks olla veelgi suurem, kuid välisinvestorid eelistasid 532 mln euro ulatuses dividende välja võtta. Võrreldes 2012. aastaga vähenes reinvesteeringud tulu 194 mln euro võrra ehk 20% ning jaotatud tulu suurenes 64 mln euro võrra ehk 13%. Kapitali taasinvesteeringud 2013. aastal suurimas mahu finantsvahenduse (173 mln eurot), hulgikaubanduse (157 mln eurot) ning kinnisvaraga (72 mln eurot) tegelevatesse ettevõtetesse. Eesti ettevõtete omakapitali tehtud otseinvesteeringud vähenesid 2013. aastal 122 mln euro võrra (vt tabel 1.16). Otsest rahaliste vahendite väljaviimist oli siiski vähe – mahu puhul mõjutas toodud summat enim gruppide struktuuride muutmine, mille käigus

Tabel 1.16. Eestisse tehtud otseinvesteeringute voogude struktuur

	Aksia- või osakapital		Tulu reinvesteeringud		Muu kapital				Otseinvesteeringud Eestisse kokku ² (mln eurot)
	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Nõuded ¹		Kohustused		
					Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	
2004	296,5	38,4	510,2	66,2	92,7	12,0	57,2	7,4	771,2
2005	1 788,2	79,4	568,1	25,2	128,5	5,7	23,0	1,0	2 250,8
2006	143,0	13,4	1 000,5	94,1	285,2	26,8	205,3	19,3	1 063,6
2007	273,2	16,2	1 366,9	81,0	417,8	24,7	465,9	27,6	1 688,2
2008	195,1	15,6	870,6	69,7	125,5	10,1	308,5	24,7	1 248,7
2009	1 219,1	92,1	408,5	30,9	50,2	3,8	-253,5	-19,1	1 323,9
2010	312,5	24,9	1 014,1	80,7	232,2	18,5	163,0	13,0	1 257,4
2011	-535,9	-66,7	1 208,5	150,3	84,3	10,5	215,5	26,8	803,8
2012	309,7	28,1	919,5	83,5	255,7	23,2	128,1	11,6	1 101,6
2013	-121,7	-27,4	778,6	175,6	153,6	34,6	-60,0	-13,5	443,4

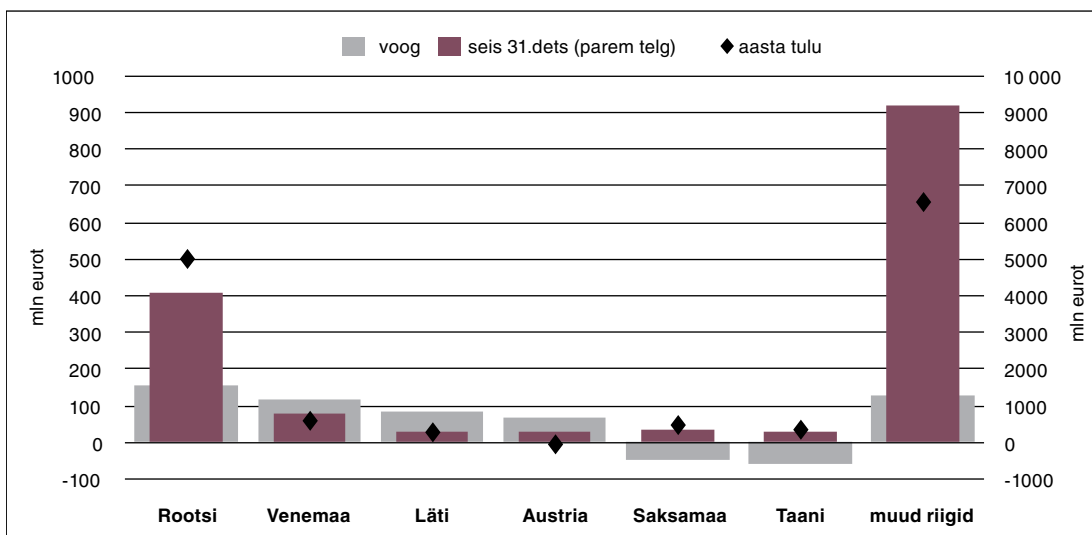
¹ Nõuete suurenemine (tabelis positiivne number) vähendab Eestisse tehtud otseinvesteeringute kogusummat

² Kohustused miinus nõuded

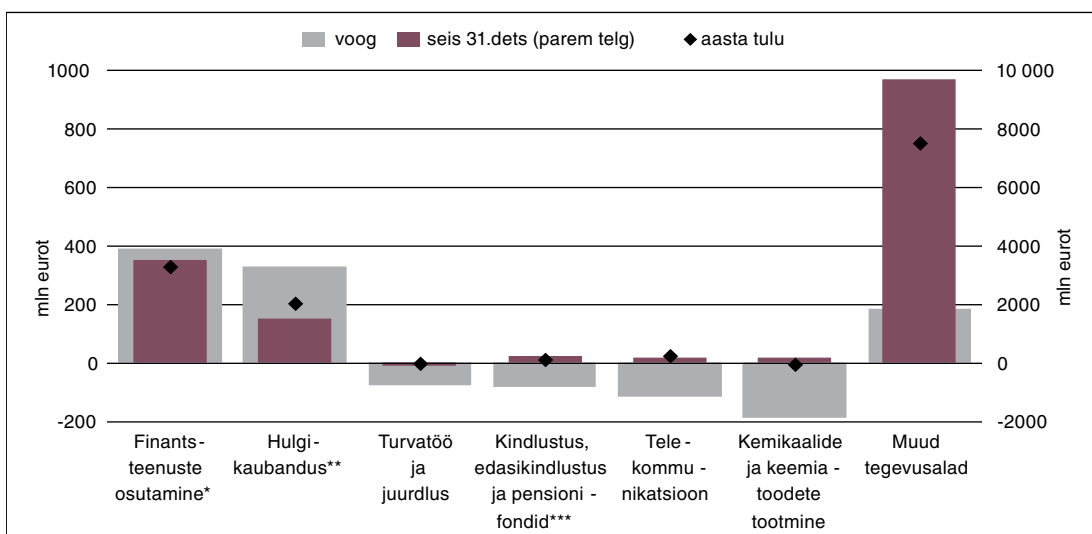
teisenes aktsia(osa)kapital muu kapitali vormi. Välisinvestoritelt osteti ka ettevõtteid tagasi. Otseinvesteeringugrupi vastu suunatud nõuete suurenemine viis Eestist välja 154 mln eurot ja kohustuste vähenemine lisaks 60 mln eurot.

Suuremahulisemate otseinvesteeringutehingute partneriteks olid Rootsi (155 mln eurot), Venemaa (115 mln eurot) ja Läti (82 mln eurot, vt joonis 1.12). Välisinvestorite vahendite sissevool oli suurim finantsteenuseid osutavatesse ettevõtetesse (vt joonis 1.13). Euroopa Liidu liikmesriikide otseinvesteeringud Eestis suurenesid 305 mln euro võrra ning ulatusid 31. detsembri 2013. aasta seisuga 12 mld euroni mis on 4/5 kõigist Eestisse paigutatud otseinvesteeringutest (vt tabel 1.17).

Joonis 1.12. Eestisse tehtud otseinvesteeringud ja neilt teenitud tulu riigiti 2013. aastal

Joonis 1.13. Eestisse tehtud otseinvesteeringud ja neilt teenitud tulu tegevusalati 2013. aastal

* V.a kindlustus ja pensionifondid ** V.a mootorsõidukid ja mootorrattad *** V.a kohustuslik sotsiaalkindlustus

Tabel 1.17. Eestisse tehtud otseinvesteeringud ja neilt teenitud tulu riikide ühenduste järgi 2013. aastal

	Maht (mln eurot)			Osatähtsus (%)		
	Voog	Seis 31.12. 2013	Tulu	Voog	Seis 31.12. 2013	Tulu
Euroopa Liidu riigid	305,0	12 292,6	1 175,4	68,8	80,8	88,8
SRÜ	135,7	881,5	74,5	30,6	5,8	5,6
Ülejäänud riigid	2,7	2 042,4	74,3	0,6	13,4	5,6
Kokku	443,4	15 216,5	1 324,1	100,0	100,0	100,0

Otseinvesteeringud välismaale kasvasid 278 mln euro võrra. Kõige rohkem läks vahendeid välismaale omakapitali investeeringutena – Eesti investeeringud välismaiste tütarettevõtete aktsia- ja osakapitali suurenesid 276 mln euro võrra. Välismaale tehtud otseinvesteeringute reinvesteertav tulemlulus 2013. aastal 48 mln euronit. Selle suhteliselt tagasihoidliku tulemluse põhjuseks oli mahukas dividendide väljavõtmine. Jaotatud kasum küündis 2013. aastal 371 mln euronit, mis oli läbi aegade suurim summa. Nõuete kasvamine tütarettevõtetele viis Eestist 30 mln eurot, samas kui grupi vastu olevate kohustuste suurenemine tõi Eestisse 77 mln eurot (vt tabel 1.18).

Tabel 1.18. Välismaale tehtud otseinvesteeringute voogude struktuur

	Aktsia- või osakapital		Tulu reinvesteering		Muu kapital				Otseinvesteeringud välismaal kokku ² (mln eurot)
	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Nõuded		Kohustused ¹		
					Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	
2004	138,9	64,1	58,7	27,1	27,9	12,9	8,9	4,1	216,6
2005	329,3	61,8	172,2	32,3	49,9	9,4	18,6	3,5	532,8
2006	376,9	46,5	309,6	38,2	172,9	21,3	48,6	6,0	810,8
2007	660,0	53,6	324,7	26,4	338,7	27,5	93,2	7,6	1 230,2
2008	150,7	19,3	136,8	17,5	439,0	56,3	-53,0	-6,8	779,5
2009	772,2	78,0	98,9	10,0	38,8	3,9	-79,9	-8,1	989,8
2010	77,3	72,3	197,3	184,5	-70,2	-65,6	97,5	91,2	106,9
2011	-1 341,1	129,3	225,2	-21,7	131,5	-12,7	52,5	-5,1	-1 036,9
2012	179,4	22,1	46,1	5,7	523,3	64,4	-64,3	-7,9	813,1
2013	276,0	99,5	48,0	17,3	30,2	10,9	76,7	27,6	277,5

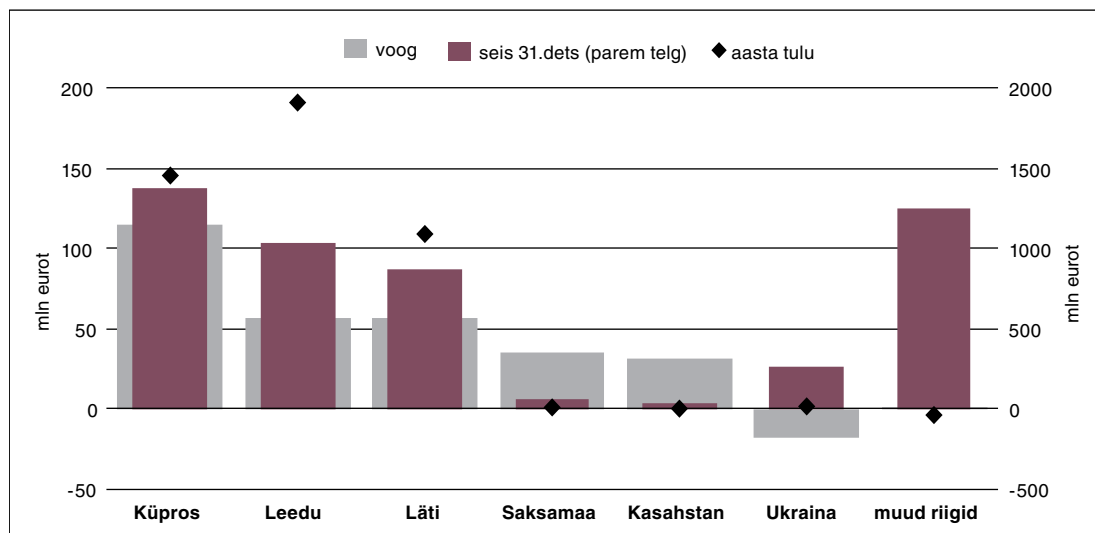
¹ Kohustuste suurenemine (tabelis positiivne number) vähendab ning nende vähenemine (negatiivne number) suurendab välismaale tehtud otseinvesteeringute kogusummat

² Nõuded miinus kohustused

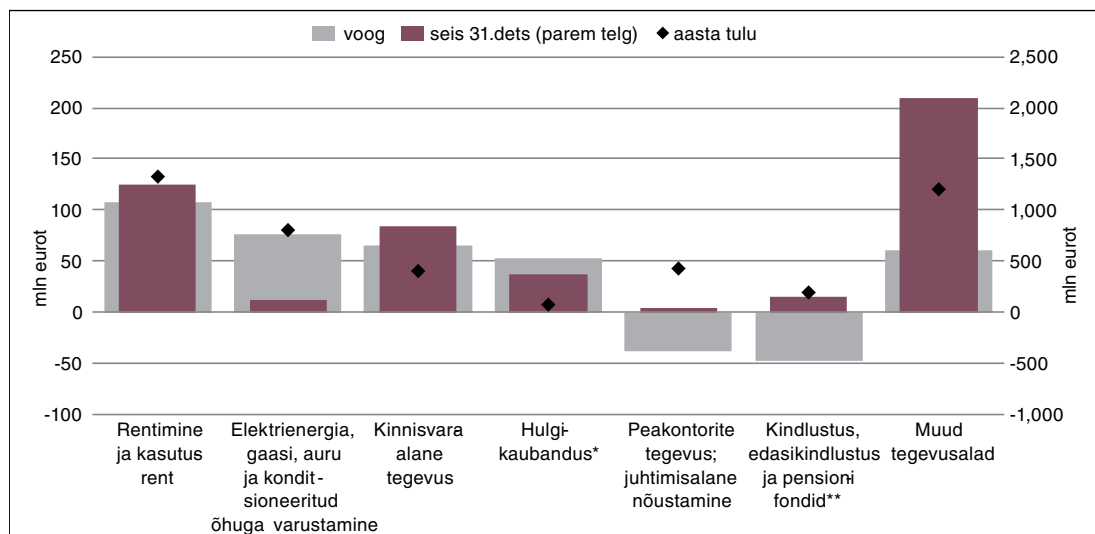
Eesti otseinvesteeringute investeringud suurenesid enim Küprosele, kuhu liikus 114 mln eurot (vt joonis 1.14). Naaberriikidesse läinud summad olid poole väiksemad (nii Leedusse kui ka Lätisse 57 mln eurot). Raha viidi välismaale rentimise ja kasutusrendiga (107 mln eurot) ning elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamisega (76 mln eurot) tegelevatesse ettevõtetesse. Kindlustuse valdkonna ettevõtted vähendasid oma välisinvesteeringuid 47 mln euro võrra (vt joonis 1.15). Riikide ühenduste arvestuses tehti 96% investeeringutest Euroopa Liitu, vähemal määral ka SRÜsse ja muudesse riikidesse (vt tabel 1.19).

Joonis 1.14. Välismaale tehtud otseinvesteeringud ja neilt teenitud tulu riigiti 2013. aastal

Joonis 1.15. Välismaale tehtud otseinvesteeringud ja neilt teenitud tulu tegevusalati 2013. aastal

* V.a mootorsõidukid ja mootorrattad

** V.a kohustuslik sotsiaalkindlustus

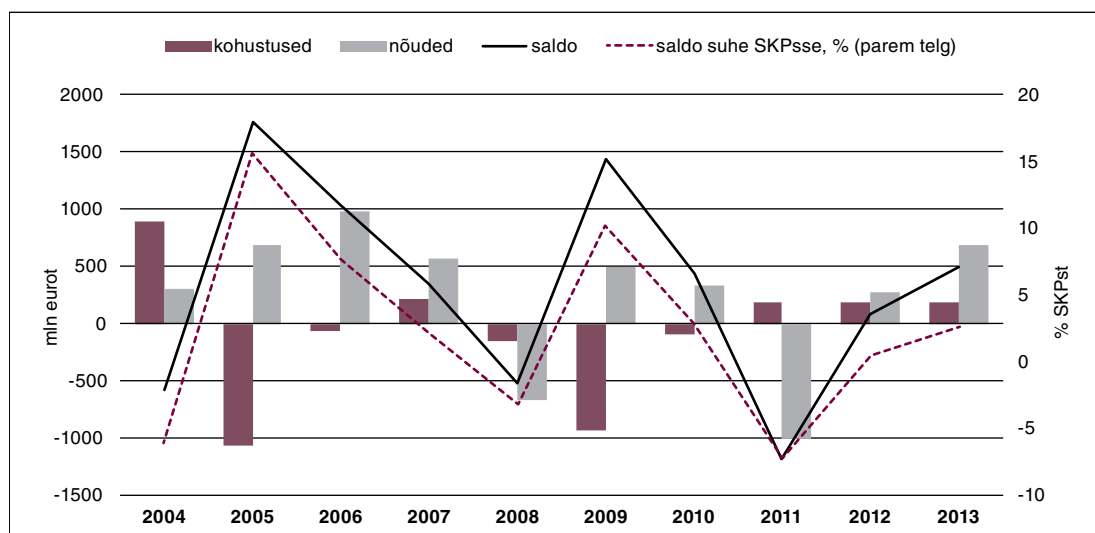
Tabel 1.19. Välismaale tehtud otseinvesteeringud ja neilt teenitud tulu riikide ühenduste järgi 2013. aastal

	Maht (mln eurot)			Osatähtsus (%)		
	Voog	Seis 31.dets 2013	Tulu	Voog	Seis 31.dets 2013	Tulu
Euroopa Liidu riigid	265,0	4 085,1	420,9	95,5	83,9	94,9
SRÜ	8,0	613,0	31,7	2,9	12,6	7,1
Ülejäänud riigid	4,5	173,3	-9,2	1,6	3,6	-2,1
Kokku	277,5	4 871,4	443,4	100,0	100,0	100,0

Portfelliinvesteeringud

Portfelliinvesteeringute netoväljavool oli 2013. aastal 501 mln eurot (vt joonis 1.16). Aasta jooksul suurenesid muude finantsvahendajate investeeringud välismaistesse aktsiatesse ja fondiosakutesse ning krediidasutuste (rahaloomeasutused, v.a keskpank) investeeringud võlaväärtpaberitesse (vt tabel 1.20). Valitsemissektori investeeringud välismaistesse võlaväärtpaberitesse vähenesid. Välismaistesse võlaväärtpaberitesse tehtud investeeringute tulemusena ületas portfelliinvesteeringute tulu sissevool väljavoolu 27 mln euro võrra. 2013. aasta lõpus moodustas portfelliinvesteeringute kohustuste positsioon (seis) kokku 2 mld eurot, olles aasta jooksul kasvanud 11%. Portfelliinvesteeringute nõuete seis oli aga 2013. aasta lõpuks 5,5 mld eurot, olles aasta jooksul kasvanud 17%.

Joonis 1.16 Portfelliinvesteeringute vood

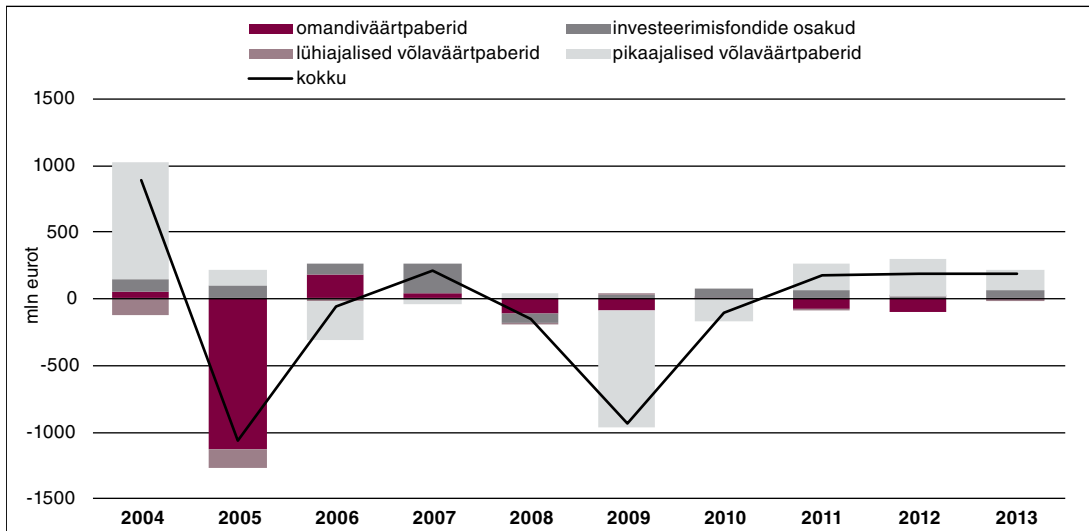

Tabel 1.20. Portfelliinvesteeringute vood väärtpaberiliikide ja institutsiooniliste sektorite järgi 2013. aastal (mln eurot)

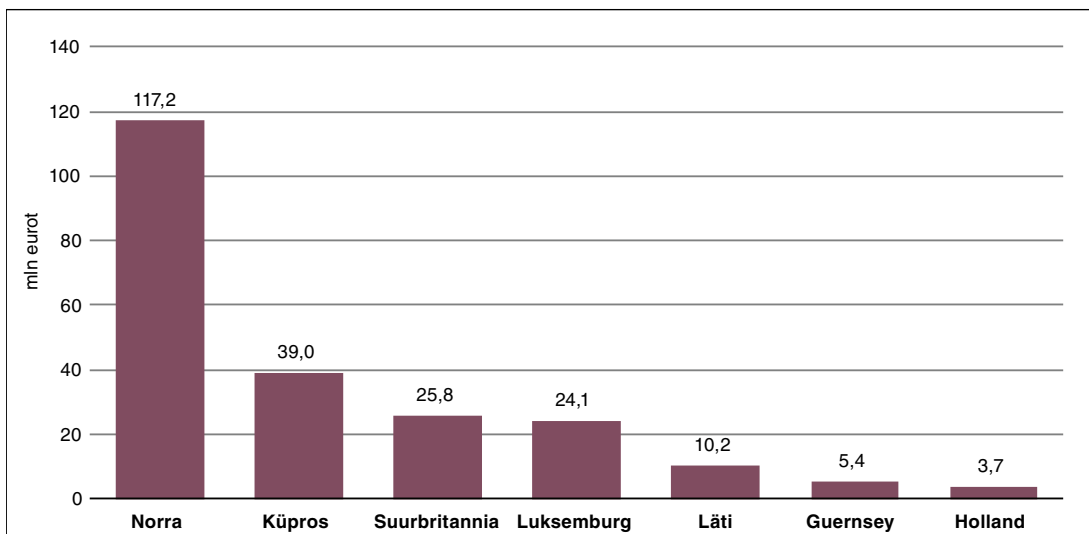
	Omandiväärtpaberid ja investeerimisfondide osakud			Võlaväärtpaberid			Kokku		
	Nõuded	Kohustused	Saldo	Nõuded	Kohustused	Saldo	Nõuded	Kohustused	Saldo
Mittefinantsettevõtted	3,6	-15,9	19,5	4,8	120,8	-116,0	8,4	104,9	-96,5
Keskpank	15,0		15,0	-66,4		-66,4	-51,4	0,0	-51,4
Rahaloomeasutused, v.a keskpank	-1,1	-2,4	1,3	618,4	-1,7	620,1	617,3	-4,1	621,4
Muud finantsvahendajad	278,5	58,3	220,2	11,8	30,6	-18,9	290,3	88,9	201,4
Valitsemissektor				-197,5	-4,3	-193,2	-197,5	-4,3	-193,2
Kodumajapidamised ja KTKld	21,3		21,3	-1,7		-1,7	19,6	0,0	19,6
Kokku	317,3	40,0	277,2	369,5	145,4	224,0	686,7	185,5	501,3

Portfelliinvesteeringute kohustused suurenesid 2013. aastal 186 mln euro võrra. Sarnaselt eelnevate aastatega jätkasid Eesti ettevõtted pikaajaliste võlaväärtpaberite emiteerimist, ehkki väiksemas mahus kui 2012. aastal. Välismaiste investorite investeeringud omandiväärtpaberitesse jätkasid aga vähenemist (vt joonis 1.17). Institutsionaalsete sektorite arvestuses suurenesid mittefinantsettevõtete ning muude finantsvahendajate kohustused. Muudel finantsvahendajatel suurenesid omandiväärt-

Joonis 1.17. Portfelliinvesteeringukohustuste voogude struktuur

Joonis 1.18. Portfelliinvesteeringukohustuste kasv riigiti 2013. aastal

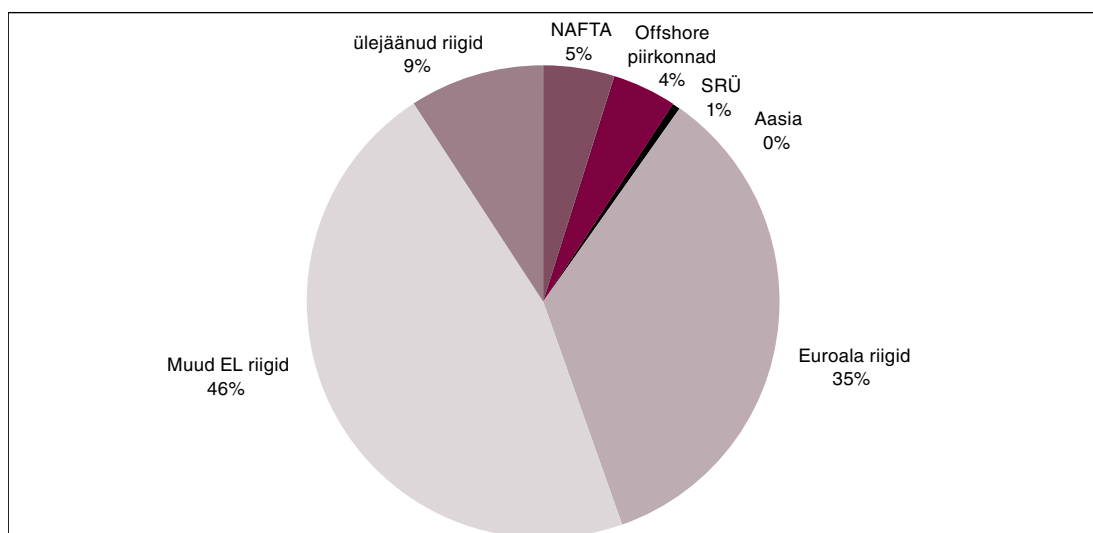

paberite ja investeerimisfondide osakutega seotud kohustused 58 mln euro võrra ning võlaväärtpaberitega seotud kohustused 31 mln euro võrra. Mittefinantsettevõtete võlaväärtpaberitega seotud kohustused kasvasid 121 mln eurot. Teiste sektorite panus jäi 2013. aastal tagasihoidlikuks. Riigiti suurenesid portfelliinvesteeringute kohustused enim Norra ees, järgnesid Küpros, Suurbritannia ja Luksemburg (vt joonis 1.18). Riigigruppide lõikes kasvasid kohustused enim ELi-väliste riikide suhtes (vt tabel 1.21), kuigi portfelliinvesteeringute 2013. aasta lõpu seisust moodustasid valdava osa endiselt ELi riigid (vt joonis 1.19).

Tabel 1.21. Portfelliinvesteeringute voogude struktuur riikide ühenduste järgi 2013. aastal

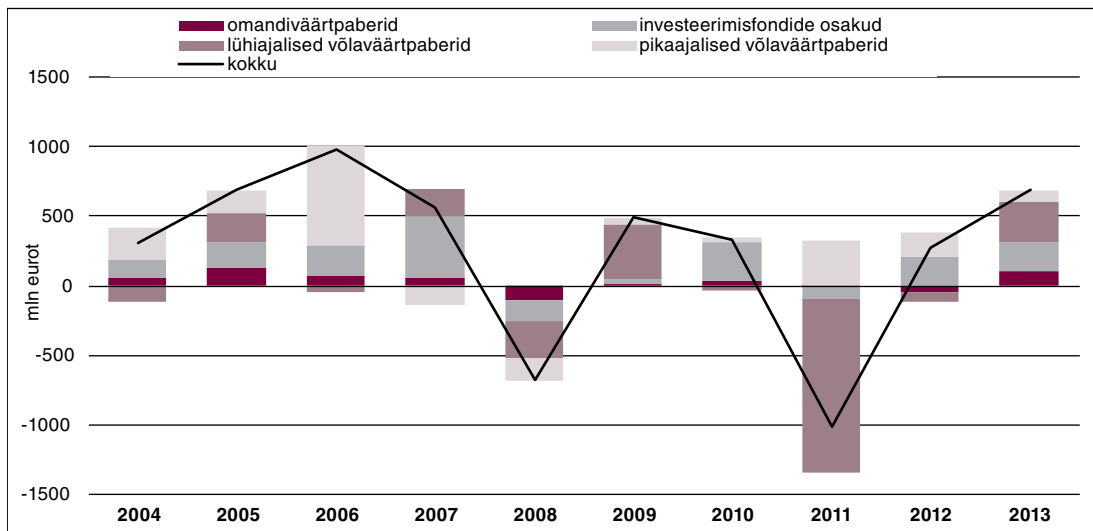
	Nõuded		Kohustused	
	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)
NAFTA	-0,3	0,0	-1,0	-0,5
Offshore piirkonnad	7,2	1,0	1,1	0,6
SRÜ	-8,3	-1,2	-9,5	-5,1
Aasia	15,4	2,2	0,1	0,1
Euroala riigid	529,9	77,1	62,0	33,4
Muud EL riigid	16,6	2,4	14,2	7,7
EL institutsioonid	137,1	20,0		
Ülejäänud riigid	-10,8	-1,6	118,5	63,9
KOKKU	686,9	100,0	185,5	100,0

Joonis 1.19. Portfelliinvesteeringute kohustuste seis riikide ühenduste järgi 31.12.2013

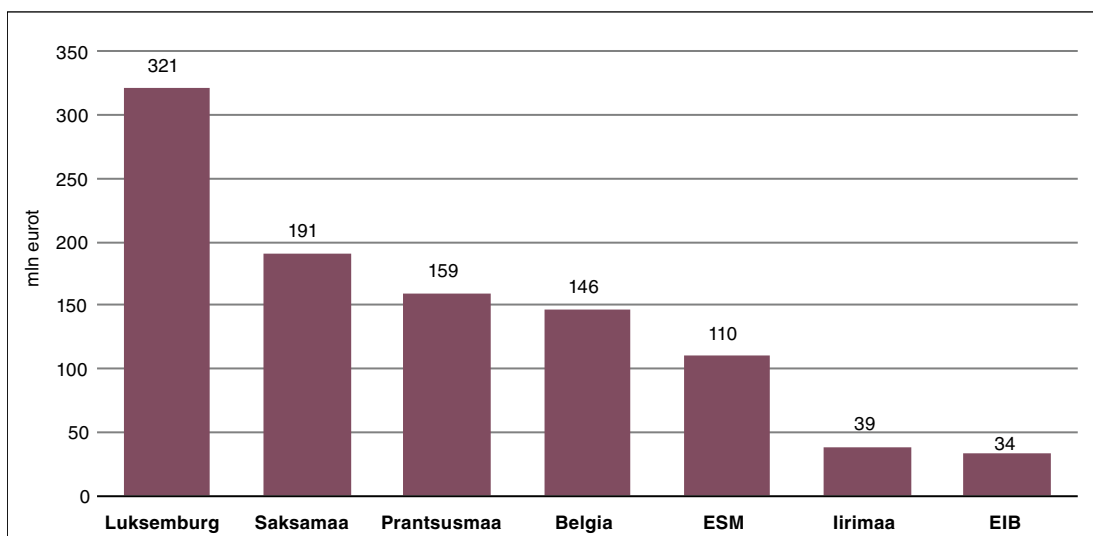

Portfelliinvesteeringute nõuded kasvasid aasta jooksul 687 mln euro võrra. Enim investeeriti lühiajalistesse võlaväärtpaberitesse, ühtekokku 291 mln eurot. Sarnaselt 2012. aastaga kasvasid nii investeerimisfondide osakute kui ka pikaajaliste võlaväärtpaberite nõuded, vastavalt 212 ja 78 mln euro võrra (vt joonis 1.20). Portfelliinvesteeringute nõuete kasvu põhjustasid peamiselt krediidiasutuste ja muude finantsvahendajate investeeringud. Krediidiasutused investeerisid võlaväärtpaberitesse 618 mln eurot. Muude finantsvahendajate investeeringud suurenesid omandiväärtpaberitesse ja investeerimisfondide osakutesse kokku 279 mln eurot. Valitsemissektori ja keskpanga portfelliinvesteeringud aga vähenesid. Ehkki keskpanga investeeringud fondiosakutesse suurenesid aasta jooksul 15 mln euro võrra, vähenesid võlaväärtpaberitesse tehtud investeeringud 66 mln euro võrra. Valitsemissektor vähendas samuti võlaväärtpaberitesse tehtud investeeringuid 198 mln euro võrra. Riigiti suurenesid portfelliinvesteeringute nõuded enim Luksemburgi, Saksamaa, Prantsusmaa ja Belgia suhtes (vt joonis 1.21). Lisaks euroala riikidele kasvasid investeeringud ka ELi institutsioonide poolt emiteeritud väärt-paberitesse (vt tabel 1.21). 2013. aasta lõpus moodustasid portfelliinvesteeringute positsioonist euroala riigid 76% ning muud ELi riigid 11% (vt joonis 1.22).

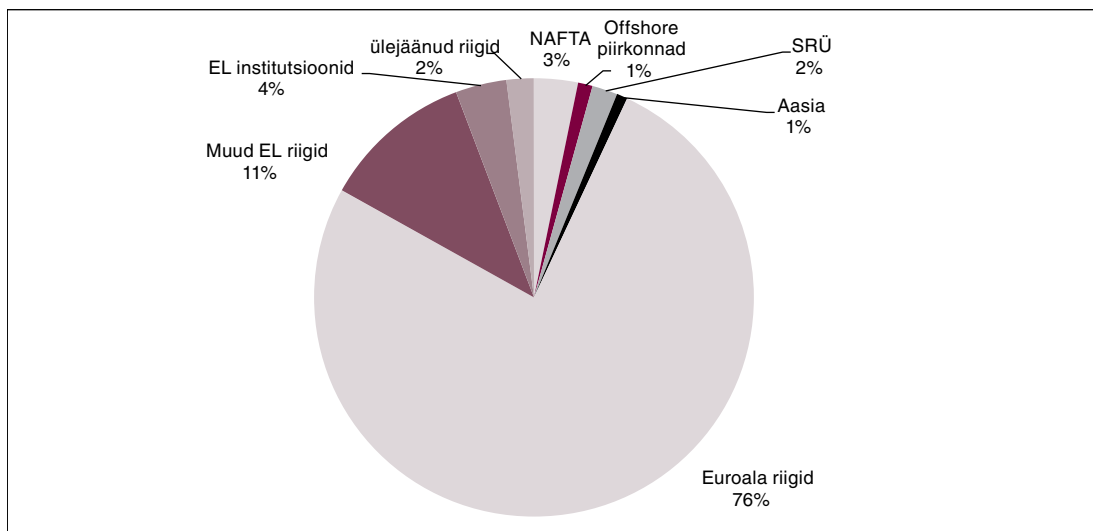
Joonis 1.20. Portfelliinvesteeringunõuete voogude struktuur

Joonis 1.21. Portfelliinvesteeringute nõuete kasv riigiti 2013. aastal

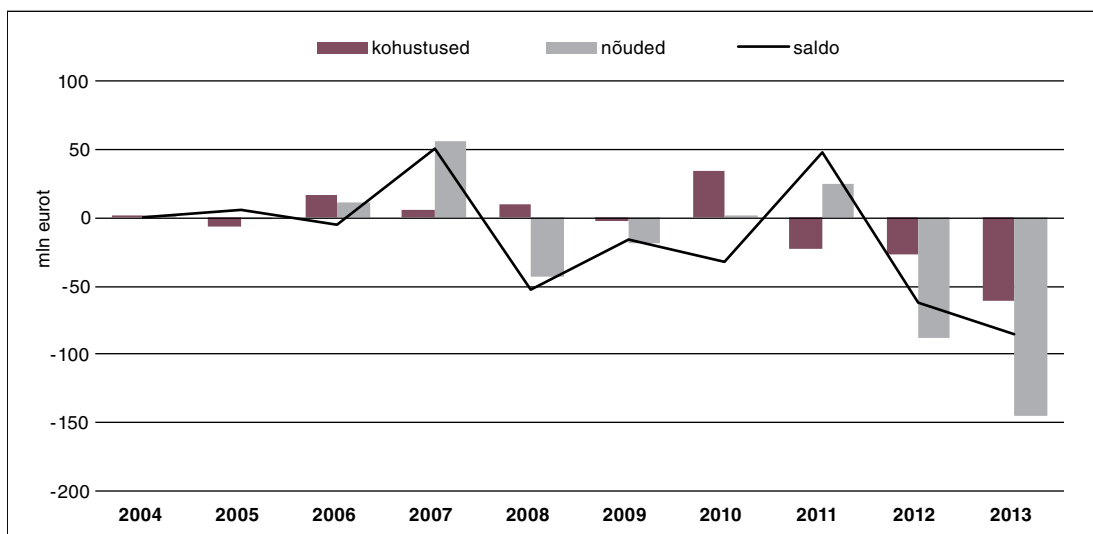
Joonis 1.22. Portfelliinvesteeringute nõuete seis riikide ühenduste järgi 31.12.2013

Tuletisinstrumentid (v.a reservid) ja töötajate aktsioptsioonid

Tuletisinstrumentide netosissevool oli 2013. aastal 85 mln eurot (vt joonis 1.23). Tuletisinstrumentidega seotud nõuded vähenesid 2013. aastal 146 mln euro võrra, peamiselt mittefinantsettevõtete ja krediidasutuste poolt tuletisinstrumentidesse tehtud investeeringute vähenemise tõttu. Riigiti kahanesid nõuded enim Suurbritannia suhtes. Tuletisinstrumentidega seotud kohustused vähenesid 2013. aastal 61 mln euro võrra, mis olid samuti seotud mittefinantsettevõtete ja krediidasutustega. Riigiti vähenesid tuletisinstrumentidega seotud kohustused Küprose ja Rootsi suhtes. 2013. aasta lõpus moodustas tuletisinstrumentide nõuete seis kokku 75 mln eurot ning kohustuste seis 89 mln eurot.

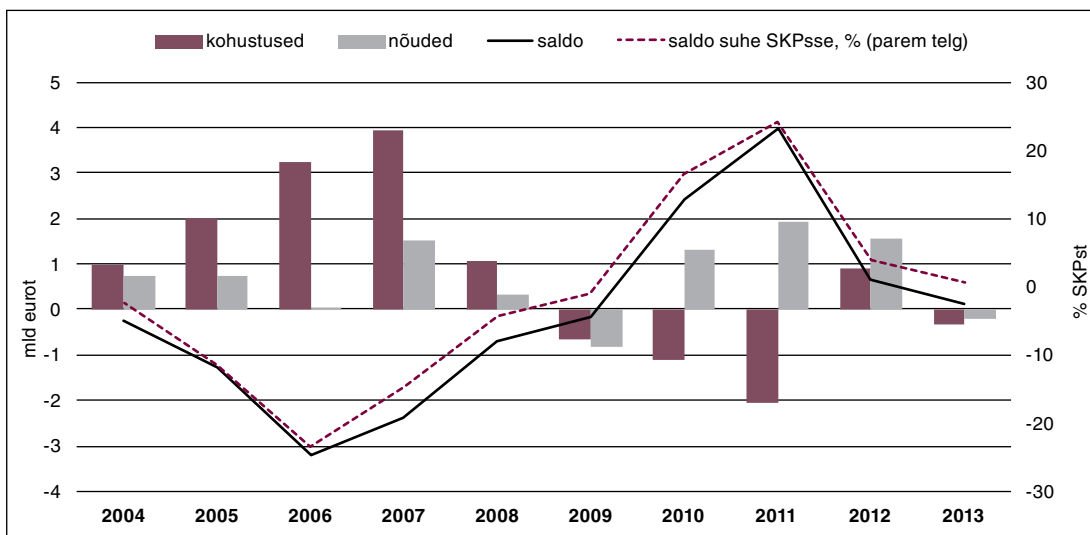
Joonis 1.23. Tuletisinstrumentide vood

Muud investeeringud

Muude investeeringute netoväljavool ulatus 2013. aastal 131 mln euroni (vt joonis 1.24). Sellesse panustasid muude finantsvahendajate ja mittefinantsettevõtete investeeringud lühiajalisse kapitali (vt tabel 1.22). Välismaailma suhtes võetud laenukohustuste tõttu ületas muude investeeringute tulude väljavool sissevoolu 18 mln euro võrra. 2013. aasta lõpus moodustas muude investeeringute kohustuste seis 13,2 mld eurot, olles aasta jooksul vähenenud 7%. Nõuete seis oli aasta lõpus 11 mld eurot, olles aasta jooksul vähenenud 10%. Laenude puhul ületasid väliskohustused nõudeid 2,7 mld euro võrra.

Joonis 1.24. Muude investeeringute vood

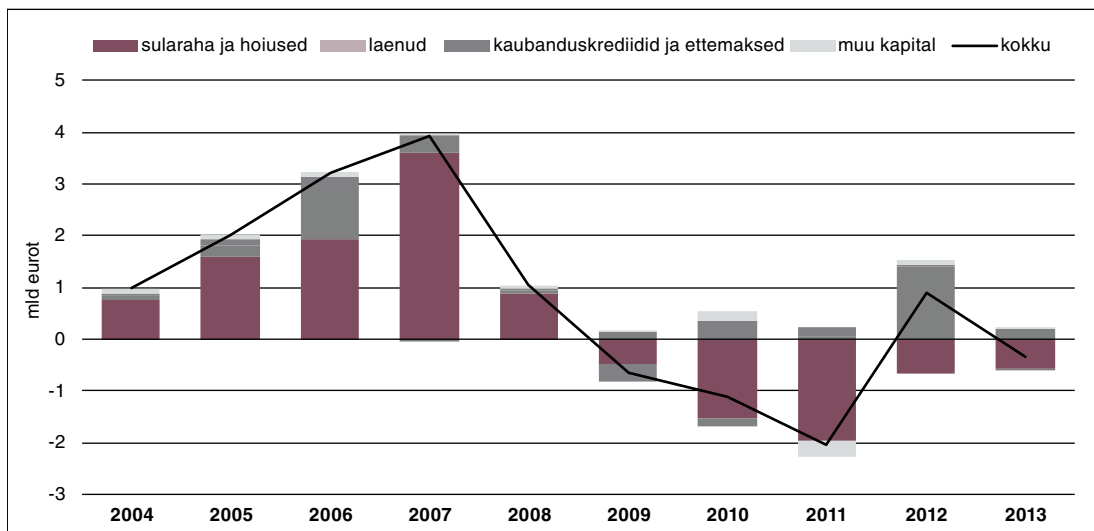

Tabel 1.22. Muude investeeringute vood tähtaegade järgi 2013. aastal (mln eurot)

	Nõuded		Kohustused		Saldo		Kokku		
	Lühi-ajaline kapital	Pika-ajaline kapital	Lühi-ajaline kapital	Pika-ajaline kapital	Lühi-ajaline kapital	Pika-ajaline kapital	Nõuded	Kohustused	Saldo
Mittefinantsettevõtted	104,0	62,0	18,4	100,1	85,6	-38,1	166,1	118,5	47,5
Keskpank	51,8	-0,6	-51,7	0,2	103,5	-0,7	51,2	-51,5	102,7
Rahaloomeasutused, v.a keskpank	-501,5	-26,2	-218,7	-321,4	-282,8	295,2	-527,7	-540,1	12,4
Muud finantsvahendajad	58,7	3,7	-46,2	-2,0	104,9	5,7	62,4	-48,2	110,6
Valitsemissektor	-132,0	171,9	1,4	189,3	-133,4	-17,4	39,9	190,7	-150,8
Kodumajapidamised ja KTKId	1,8	2,4	-1,8	-2,4	3,6	4,8	4,2	-4,2	8,4
Kokku	-417,2	213,3	-298,7	-36,1	-118,6	249,4	-203,9	-334,8	130,8

Muude investeeringute kohustused kahanesid aasta jooksul 335 mln euro võrra. Sellest põhiosa moodustas hoiustega seotud kohustuste vähenemine 562 mln euro võrra (vt joonis 1.25). Nagu eelnevatel aastatelgi jätkus krediidiandjate kohustuste vähenemine välismaiste ematsettevõtete ees. Kaubanduskrediidi ja ettemaksetega seotud kohustused vähenesid 7 mln euro võrra. Laenukohustused kasvasid ühtekokku 221 mln eurot, millest 114 mln eurot kuulus valitsemissektorile ning 132 mln eurot mittefinantsettevõtetele. Valitsemissektori laenukohustustest on 104 mln eurot seotud Euroopa

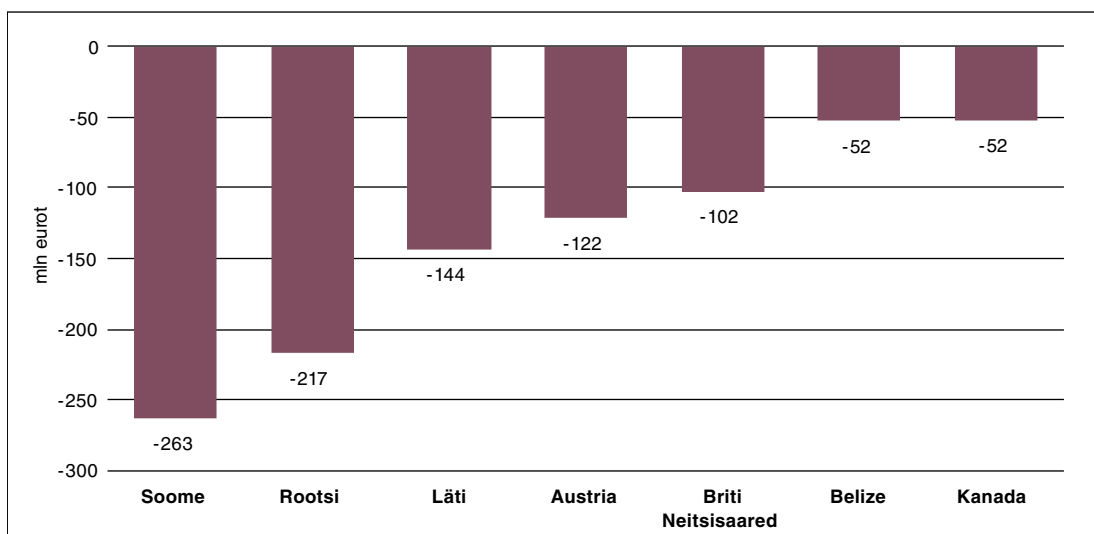
Joonis 1.25. Muude investeeringute kohustuste voogude struktuur

Finantsstabiilsuse Fondiga (EFSF), mida kirjendatakse kui käendajariigi laenukohustust. Muu kapitaliga seotud kohustused suurenesid 13 mln euro võrra, mis kajastab peamiselt perioodi jooksul valitsemissektori poolt Euroopa Liidu fondidest saadud, kuid veel kasutamata välisabi summasid. Riigiti kahanesid muude investeeringute kohustused enim Soome ees, millele järgnesid Rootsi, Läti ja Austria (vt joonis 1.26). Riigigruppide lõikes vähenesid kohustused euroala riikide suhtes 348 mln eurot ning offshore-piirkondade suhtes 132 mln eurot (vt tabel 1.23). 2013. aasta muude investeeringute kohustuste positsioonist moodustasid euroala riigid 50%, muud ELi riigid 20% ning offshore-piirkonnad 11% (vt joonis 1.27).

Muude investeeringute nõuded vähenesid 2013. aastal 204 mln euro võrra. Kasvasid vaid laenu- dega seotud nõuded ja seda 234 mln euro võrra (vt joonis 1.28). Mittefinantsettevõtted suurendasid

Joonis 1.26. Muude investeeringute kohustuste kahanemine riigiti 2013. aastal

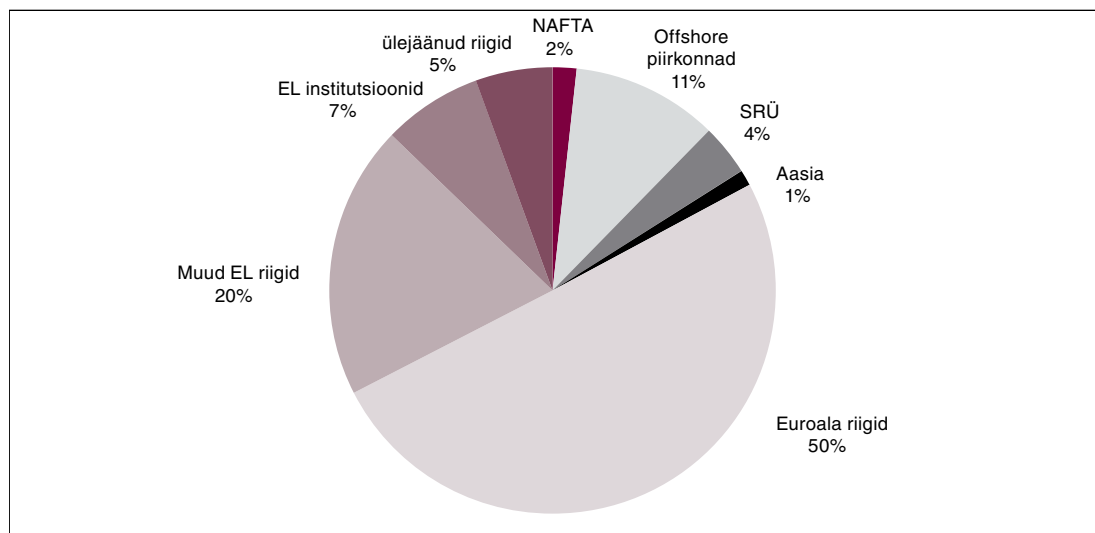

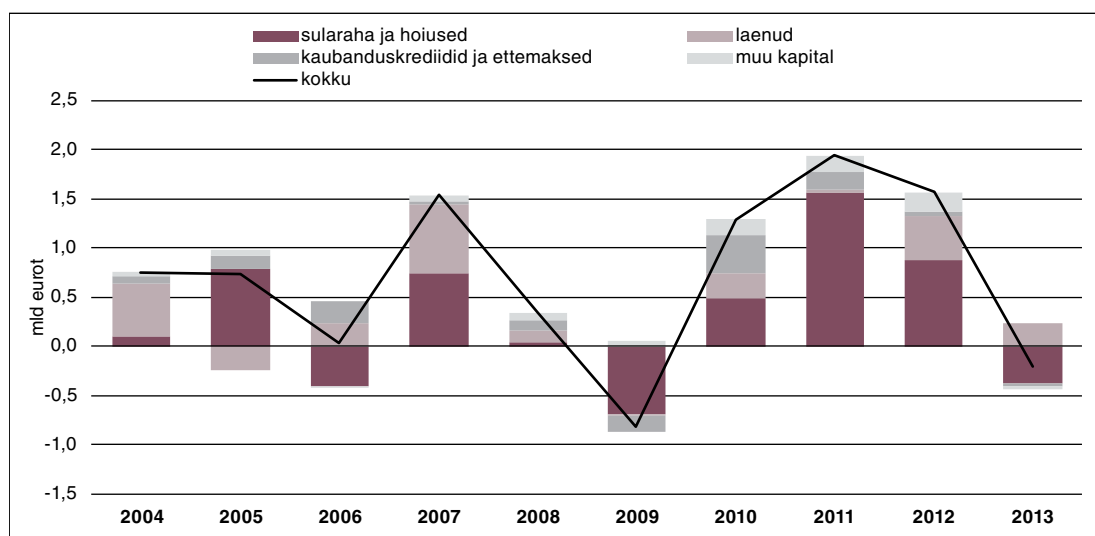
Tabel 1.23. Muude investeeringute voogude struktuur riikide ühenduste järgi 2013. aastal

	Nõuded		Kohustused	
	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)
NAFTA	55,0	-26,9	-71,0	21,2
Offshore piirkonnad	-19,6	9,6	-131,7	39,3
SRÜ	21,1	-10,3	55,7	-16,6
Aasia	22,2	-10,9	-19,4	5,8
Euroala riigid	28,3	-13,9	-347,9	103,9
Muud EL riigid	-296,6	145,5	51,0	-15,2
EL institutsioonid	125,3	-61,5	160,5	-47,9
Ülejäänud riigid	-139,6	68,5	-32,0	9,6
KOKKU	-203,9	100,0	-334,8	100,0

Joonis 1.27. Muude investeeringute kohustuste seis riikide ühenduste järgi 31.12.2013

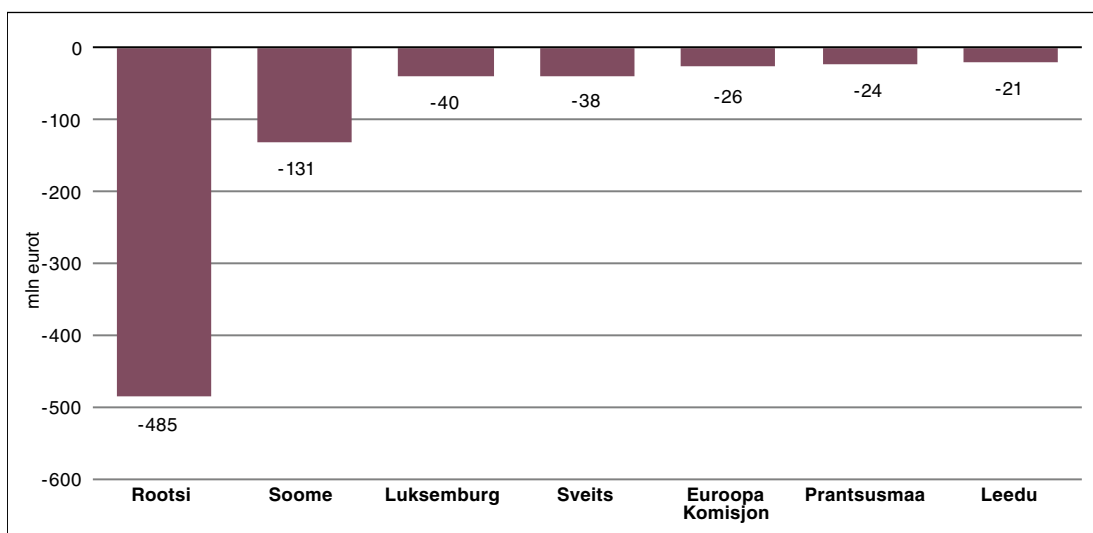

Joonis 1.28. Muude investeeringute nõuete voogude struktuur

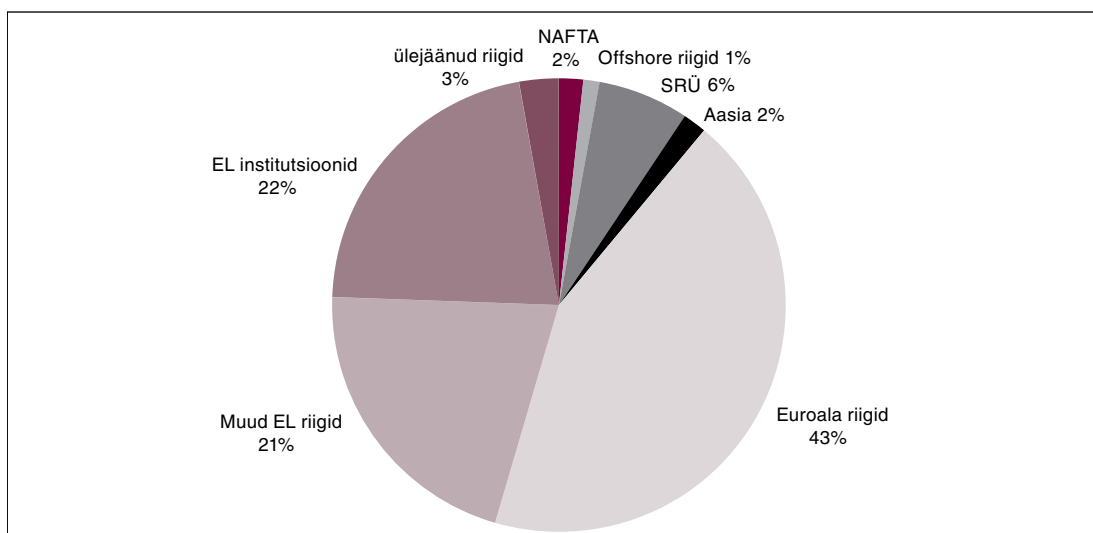

oma laenuõudeid 81 mln euro võrra. Valitsemissektori laenuõuete kasv 104 mln euro võrra on seotud EFSFi kaudu tekkinud nõuetega abivajavate riikide suhtes. Samamoodi kui 2012. aastal vähendasid krediitiasutused välishoiustega seotud nõudeid, ühtekokku 469 mln euro võrra. Kaubanduskrediidiga seotud nõuded kahanesid 2013. aastal 17 mln euro võrra. Muu kapitaliga seotud nõuded aga kahanesid 36 mln euro võrra. Riigiti vähenesid muude investeeringute nõuded enim Rootsi suhtes, järgnesid Soome, Luksemburg ja Šveits (vt joonis 1.29). Riigigruppide lõikes vähenesid nõuded euroalaväliste ELi riikide suhtes (vt tabel 1.23). 2013. aasta lõpu muude investeeringute nõuete positsioonist moodustasid euroala riigid 43%, muud ELi riigid 21% ning ELi institutsioonid 22% (vt joonis 1.30). 2013. aasta jooksul tekkis laenukapitali nõudeid 949 mln eurot ning nõudeid tagastati 715 mln eurot. Laenukohustusi võeti perioodi jooksul 10,4 mld eurot ning tagastati 10,1 mld eurot.

Joonis 1.29. Muude investeeringute nõuete vähenemine riigiti 2013. aastal

Joonis 1.30. Muude investeeringute nõuete seis riikide ühenduste järgi 31.12.2013

Reservvarad

Maksebilansi reservvarad suurenesid 2013. aasta jooksul 8 mln euro võrra (vt tabel 1.24). 2013. aasta lõpus moodustasid reservvarad kokku 229 mln eurot.

Tabel 1.24. Reservvara muutuse struktuur 2013. aastal

	Maht (mln eurot)	Osatähtsus %
Kuld	0.0	0.0
SDRid	0.0	0.1
Reservpositsioon IMFis	5.5	69.7
Sularaha ja hoiused	-17.4	-218.4
Väärtpaberid	19.7	248.0
võlakirjad	20.4	256.6
rahaturuinstrumentid	-0.7	-8.6
Tuletisinstrumentid	0.0	0.6
Kokku	7.9	100.0

II. EESTI RAHVUSVAHELINE INVESTEERIMISPOSITSIOON JA KOGUVÄLISVÕLG 31. detsembril 2013

Eestisse tehtud välisinvesteeringud ehk väliskohustused moodustasid 2013. aasta lõpus kokku 33,1 mld eurot (vt tabel 2.1). Väliskohustused kasvasid aastaga 2% ja olid 77% suuremad kui 2013. aasta SKP. 54% välispassivast moodustasid otseinvesteeringud, järgnesid muud investeeringud (40%). Ülejäänud olid portfelliinvesteeringud ning tuletisinstrumentid (v.a reservid) ja töötajate aktsioptsioonid. Välismaised investorid on teinud Eestisse investeeringuid valdavalt finantsteenuste osutamisse⁸ (36% kogu positsioonist), väiksemas matus kinnisvaraalasesse tegevusse (9%), hulgikaubandusse (7%) ja peakontorite tegevusse (5%; vt tabel 2.2). Välisinvesteeringute positsioonist Eestis moodustavad Soome ja Rootsi kokku 39%, järgnevad Saksamaa, Holland ja Suurbritannia 5–7%ga.

Tabel 2.1. Eesti rahvusvaheline investeeringupositsioon (mln eurot)

	31.12.2013	Osatähtsus (%)
VÄLISNÕUDED (VÄLISAKTIVA)	24 323,3	100,0
Otseinvesteeringud	7 534,0	31,0
Omakapital	3 154,2	13,0
Võlanõuded	4 379,7	18,0
Portfelliinvesteeringud	5 473,3	22,5
Omandiväärtpaberid ja investeerimisfondide osakud	2 366,3	9,7
Võlaväärtpaberid	3 107,0	12,8
Tuletisinstrumentid (v.a reservid) ja töötajate aktsioptsioonid	75,0	0,3
Muud investeeringud	11 012,1	45,3
Muu omakapital	254,0	1,0
Sularaha ja hoiused	7 167,8	29,5
Laenud	1 826,5	7,5
Lühiajalised	507,7	2,1
Pikaajalised	1 318,8	5,4
Kaubanduskrediidid ja ettemaksed	1 344,0	5,5
Muud nõuded	419,8	1,7
Reservvarad	228,9	0,9
VÄLISKOHUSTUSED (VÄLISPASSIVA)	33 149,6	100,0
Otseinvesteeringud	17 879,1	53,9
Omakapital	14 697,4	44,3
Võlakohustused	3 181,7	9,6
Portfelliinvesteeringud	2 018,4	6,1
Omandiväärtpaberid ja investeerimisfondide osakud	823,1	2,5
Võlaväärtpaberid	1 195,3	3,6
Tuletisinstrumentid (v.a reservid) ja töötajate aktsioptsioonid	88,7	0,3
Muud investeeringud	13 163,4	39,7
Muu omakapital	0,9	0,0
Sularaha ja hoiused	6 914,8	20,9
Laenud	4 507,8	13,6
Lühiajalised	824,2	2,5
Pikaajalised	3 683,6	11,1
Kaubanduskrediidid ja ettemaksed	1 260,9	3,8
Muud kohustused	479,0	1,4
NETOINVESTEERIMISPOSITSIOON (nõuded miinus kohustused)	-8 826,3	
KOGUVÄLISVÕLG	17 539,5	
NETOVÄLISVÕLG (kohustused miinus nõuded)	-925,7	
Valitsemissektor	-1 276,7	

⁸ Siin ja edaspidi v.a kindlustus ja pensionifondid.

Tabel 2.2. Eesti rahvusvaheline investeerimispositsioon tegevusalade ja riikide järgi (%)

Nõuded		Kohustused	
Tegevusalad			
	31.12.2013		31.12.2013
Finantsteenuste osutamine*	39,4	Finantsteenuste osutamine*	36,4
Kindlustus, edasikindlustus ja pensionifondid**	8,6	Kinnisvaraalaane tegevus	9,2
Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	6,1	Hulgikaubandus***	6,9
Veetransport	5,6	Peakontorite tegevus; juhtimisalane nõustamine	5,1
Hulgikaubandus***	5,3	Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	4,1
Muud	35,0	Muud	38,3
Kokku	100,0	Kokku	100,0
Riigid			
	31.12.2013		31.12.2013
Saksamaa	10,2	Soome	21,4
Soome	9,8	Rootsi	18,1
Euroopa Keskpank	8,4	Saksamaa	7,4
Küpros	7,2	Holland	5,7
Läti	6,9	Suurbritannia	5,0
Ülejäänud riigid	57,5	Ülejäänud riigid	42,4
Kokku	100,0	Kokku	100,0

* V.a kindlustus ja pensionifondid

** V.a. kohustuslik sotsiaalkindlustus

*** V.a. mootorsõidukid ja mootorrattad

Soome investorite kõigist Eestisse tehtud investeeringutest 35% on paigutatud finantsteenuste osutamise valdkonda, 14% kinnisvaraalasesse tegevusse ning 6% nii veetransporti kui ka hulgikaubandusse. 2% Soome investorite investeeringute seisust Eestisse on tehtud aga tervesse reasse tegevusvaldkondadesse: jaekaubandus, puidutöötlemine, laondus ja veonduse abitegevused, toiduainete tootmine, jookide tootmine, taime- ja loomakasvatus, telekommunikatsioon, elektriseadmete tootmine ja energiavarustus. **Rootsi** investorid on investeerinud Eestisse põhiliselt finantsteenuste osutamise valdkonda – 61% kogu positsioonist. Järgnes peakontoritega seotud tegevus (6%), kinnisvaraga seotud tegevus (5%), elektroonikaseadmete tootmine (4%). Veel on investeeringuid tehtud mittemetallsetest mineraalidest toodete tootmisse, hulgikaubandusse, kindlustusse ja pensionifondidesse ning telekommunikatsiooni (igasse 2–3%). **Saksamaa** investeeringud on veelgi rohkem kontsentreerunud ühte valdkonda, milleks on finantsteenuste osutamine (66% kõigist investeeringutest). Investeeringud hulgikaubandusse hõlmavad 7% positsioonist, kinnisvaraga seotud tegevusse 5%. 2–3% investeeringutest on läinud sellistesse valdkondadesse nagu energiavarustus, rentimine, kindlustus ja pensionifondid. **Hollandi** investeeringud Eestisse on tegevusvaldkondade lõikes jaotunud laiapõhjemalt kui eelpool loetletud riikide puhul. 26% investeeringutest on suundunud kinnisvaraga seotud tegevusse, 18% laondusse ja veonduse abitegevustesse, 12% peakontoritega seotud tegevusse. Rentimisse, hulgikaubandusse ja energiavarustusse on tehtud igauhte 5% investeeringutest, nii veevarustusse kui elektroonikatööstusse 4%, eriehitustööstusse ja jaekaubandusse mõlemasse 3% jne. Finantsteenuste osutamine moodustab Hollandi investeeringutest Eestis vaid 1%. **Suurbritannia** investeeringute positsioonist Eestis hõlmasid investeeringud finantsteenuste osutamisse 39% ning energiavarustusse 29%. Järgnesid 5–6%se osakaaluga hulgikaubandus, kinnisvaraga seotud tegevus ja peakontorite tegevus ning 3%se osakaaluga puidutöötlemine.

Eesti residentide välismaale paigutatud investeeringute kogumaht kasvas aastaga 4% ning oli aasta lõpus 24,3 mld eurot. Suurima osa positsioonist välismaal ehk 45% moodustasid muud investeeringud, järgnesid otseinvesteeringud (31%) ja portfelliinvesteeringud (23%). Ülejäänud olid reservvarad ning tuletisinstrumentid (v.a reservid) ja töötajate aktsioptsioonid. Aktiivsemad välismaale investeerijad olid finantsteenuste osutamise investorid, kelle investeeringud hõlmasid välismaisest positsioonist 39%. Järgnesid kindlustuse ja pensionifondide, avaliku sektori, veetranspordi ja hulgikaubanduse valdkondade investorite kapitalipaigutused (vt tabel 2.2). Eestist välismaale paigutatud investeeringute geograafia on väga lai. Välismaale tehtud investeeringute positsioonis olid esikohal nõuded Saksamaa vastu (pisut üle 10% kogu positsioonist) ja teisel kohal nõuded Soome vastu (pisut alla 10% positsioonist). Järgnesid Euroopa Keskpank, Küpros ja Läti (igasse 6–7%).

Saksamaale on investeeringuid teinud valdavalt finantsteenuste osutamise valdkonna investorid – nende nõuded hõlmasid 76% kõikidest finantsnõuetest Saksamaa vastu. Järgnevad kindlustuse ja pensionifondide investorite (4%) ja keemiatoodete tootmise investorite kapitalipaigutused (3%).

Soome on investeerinud enim finantsteenuste osutamise valdkonna investorid (26%) ja väiksemas mahus väga paljude valdkondade investorid: kindlustus ja pensionifondid (8%), kinnisvaraga seotud tegevus (6%), jaekaubandus (5%) jne, avalik sektor, hulgikaubandus, puidutöötlemine, telekommunikatsioon ja peakontorite tegevus (igaüks 4%), toiduainete tootmine ja mootorsõidukite ja haagiste tootmine (mõlemad 3%) jne. **Euroopa Keskpanka** vastaseid nõudeid omasid täielikult finantsteenuste osutamise valdkonna investorid. **Küprosele** on teinud investeeringuid valdavalt veetranspordi investorid (74%), järgnesid keemiatoodete tootmise investorid (8%), laondus ja veonduse abitegevuste ning peakontoritega seoses tehtud kapitalipaigutused. **Läti** tehtud investeeringutest 22% on teinud finantsteenuste osutajad, 18% on investeeritud peakontoritega seotud tegevusse, 11% kinnisvaraga seotud tegevusse ning 9% nii kindlustusse kui ka hulgikaubandusse. Väiksemal määral on sellesse riiki investeerinud veel puidutöötlemise, jaekaubanduse ning toiduainete tootmise valdkondade investorid.

Eesti rahvusvaheline netoinvesteeringu positsioon (välisnõuded miinus väliskohustused) oli 2013. aasta lõpus Eestisse tehtud välisinvesteeringute ülekaalu tõttu võrreldes residentide poolt välismaale paigutatud investeeringutega 8,8 mld euro ulatuses negatiivne ning vähenes aastaga 4%.

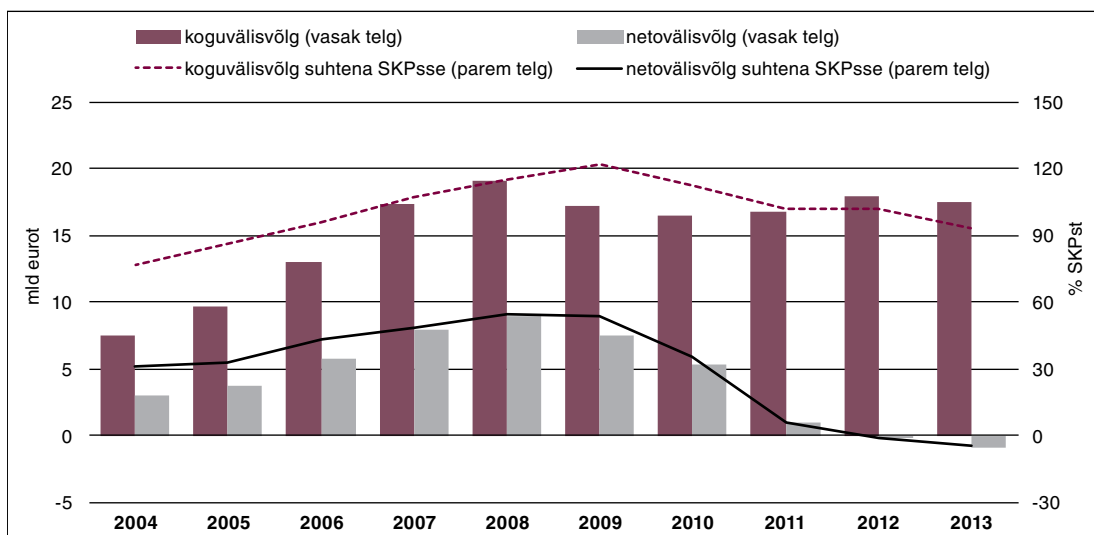
Eesti koguvälisvõlg ehk riigi kõigi institutsionaalsete sektorite välisvõlg vähenes aastaga 2% ja oli 2013. aasta lõpus 17,5 mld eurot (vt tabel 2.3 ning joonised 2.2 ja 2.3). Koguvälisvõlg moodustas 53% Eestisse paigutatud välisinvesteeringute kogumahust ja 94% SKPst. Koguvälisvõlga vähendasid põhiliselt krediidasutused, keskpank ja muud sektorid. Välisvõlg suurenes aga valitsemissektori ja otseinvesteeringusuhetes olevate ettevõtete grupisiseste võlgade arvel. Kuna otseinvesteeringusuhetes olevad ettevõtted kuuluvad valdavalt muudesse sektoritesse, siis nende ja muude sektorite välisvõlg koosvõetuna kasvas 1,5%. Koguvälisvõlast 52% moodustasid muude sektorite (sh gruppisised) võlad, 32% rahaloomeasutuste võlad ja 8% nii valitsemissektori kui ka keskpanga võlad. Valitsemissektori välisvõlg kasvas aastaga 15%, peamiselt Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi (EFSF) raames osutatud finantsabi tõttu⁹.

⁹ Meetodika järgi kajastatakse maksebilansis EFSFi raames osutatud finantsabi muude investeeringute kirjetel nii laenuõuete kui ka -kohustuste poolel, mis finantskonto tulemile seega mõju ei avalda. Välisvõla arvestuses kajastatakse samas vaid laenukohustusi, mistõttu mõjutab EFSFi raames osutatud finantsabi koguvälisvõlga.

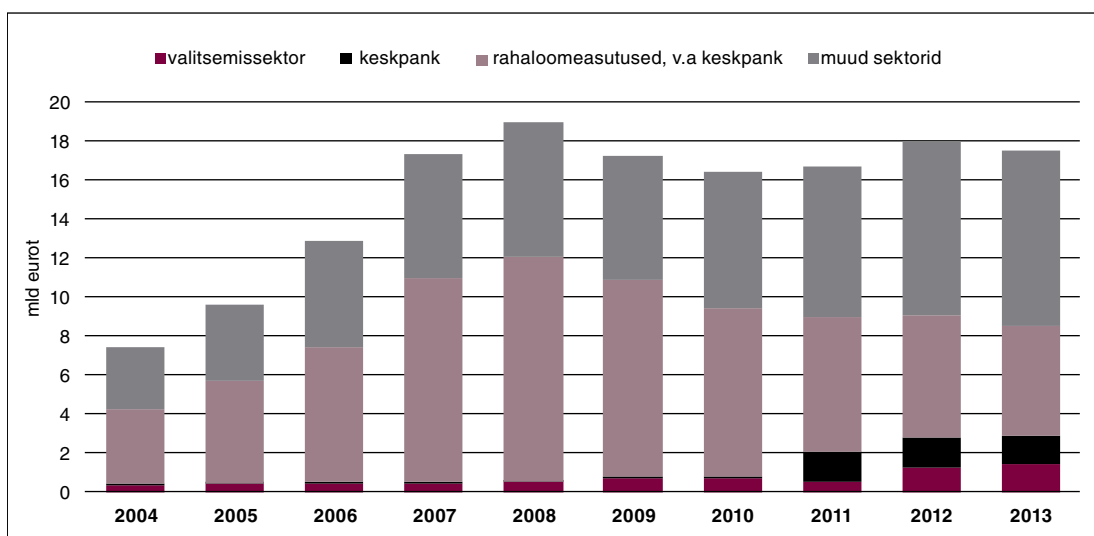
Tabel 2.3. Eesti välisvõlg (mln eurot)

	31.12.2012	Osatähtsus (%)	31.12.2013	Osatähtsus (%)	Muut (%)
VÖLAKOHUSTUSED					
I. Valitsemissektor	1 260,4	7,0	1 446,1	8,2	14,7
Lühiajalised	10,9	0,1	23,4	0,1	114,7
Pikaajalised	1 249,5	7,0	1 422,7	8,1	13,9
II. Keskpang	1 537,5	8,6	1 482,9	8,5	-3,6
Lühiajalised	1 465,3	8,2	1 413,6	8,1	-3,5
Pikaajalised	72,2	0,4	69,3	0,4	-4,0
III. Rahaloomeasutused, v.a keskpang	6 309,4	35,1	5 618,4	32,0	-11,0
Lühiajalised	4 826,4	26,9	4 518,1	25,8	-6,4
Pikaajalised	1 483,0	8,3	1 100,3	6,3	-25,8
IV. Muud sektorid	6 169,0	34,3	5 810,4	33,1	-5,8
Lühiajalised	2 558,0	14,2	2 131,0	12,1	-16,7
Pikaajalised	3 611,0	20,1	3 679,4	21,0	1,9
V. Otseinvesteeringud: grupisisesed võlad	2 689,4	15,0	3 181,7	18,1	18,3
VÖLAKOHUSTUSED KOKKU (KOGUVÄLISVÕLG)	17 965,8	100,0	17 539,5	100,0	-2,4
VÖLANÕUDED					
I. Valitsemissektor	1 558,9	8,6	2 722,8	14,7	74,7
Lühiajalised	745,0	4,1	982,5	5,3	31,9
Pikaajalised	813,9	4,5	1 740,3	9,4	113,8
II. Keskpang	3 926,7	21,7	3 606,0	19,5	-8,2
Lühiajalised	3 230,2	17,8	3 312,5	17,9	2,5
Pikaajalised	696,5	3,8	293,5	1,6	-57,9
III. Rahaloomeasutused, v.a keskpang	3 690,0	20,4	3 188,4	17,3	-13,6
Lühiajalised	2 847,6	15,7	2 299,8	12,5	-19,2
Pikaajalised	842,4	4,6	888,7	4,8	5,5
IV. Muud sektorid	5 565,5	30,7	4 568,2	24,7	-17,9
Lühiajalised	3 881,4	21,4	3 419,4	18,5	-11,9
Pikaajalised	1 684,1	9,3	1 148,9	6,2	-31,8
V. Otseinvesteeringud: grupisisesed võlad	3 390,7	18,7	4 379,7	23,7	29,2
VÖLANÕUDED KOKKU	18 131,8	100,0	18 465,2	100,0	1,8
NETOVÄLISVÕLG (võlakohustused miinus võlanõuded)					
I. Valitsemissektor	-298,5		-1 276,7		327,7
Lühiajaline	-734,1		-959,1		30,6
Pikaajaline	435,6		-317,6		-172,9
II. Keskpang	-2 389,2		-2 123,1		-11,1
Lühiajaline	-1 764,9		-1 898,9		7,6
Pikaajaline	-624,3		-224,2		-64,1
III. Rahaloomeasutused, v.a keskpang	2 619,4		2 430,0		-7,2
Lühiajaline	1 978,8		2 218,4		12,1
Pikaajaline	640,6		211,6		-67,0
IV. Muud sektorid	603,5		1 242,2		105,8
Lühiajaline	-1 323,4		-1 288,4		-2,6
Pikaajaline	1 926,9		2 530,5		31,3
V. Otseinvesteeringud: grupisisesed võlad	-701,3		-1 198,1		70,8
NETOVÄLISVÕLG KOKKU	-166,1		-925,7		457,3

Joonis 2.1. Eesti majanduse kogu- ja netovälisvõlg

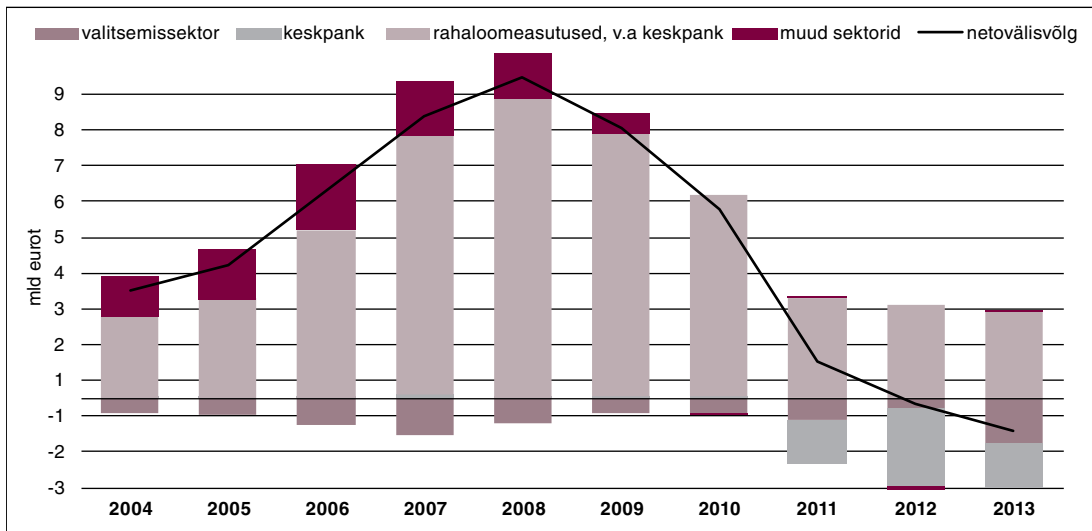

Joonis 2.2. Eesti koguvälisvõlg majandussektorite järgi

Joonis 2.3. Eesti netovälisvõlg majandussektorite järgi

Juba teist aastat järjest ületasid Eesti välisvõlanõuded välisvõlakohustusi – 2013. aasta lõpus ligi 1 mld euro¹⁰ ulatuses (vt tabel 2.3) ja see tähendab, et selle summa ulatuses on välismaailm Eestile rohkem võlgu kui Eesti välismaailmale. Võlanõuded ületasid võlakohustusi keskpanga ja valitsemissektori puhul, vastupidine oli olukord krediitiasutuste puhul, muude sektorite (sh grupisisesed võlad) osas olid võlanõuded ja kohustused enam-vähem võrdsed.

10 Netovälisvõlg.

III. MAJANDUSTEOREETILINE KONTEPTSIOON, METOODIKA JA KOOSTAMINE

Välissektori statistika metoodiliseks aluseks on Rahvusvahelise Valuutafondi maksebilansi käsiraamatu 6. versioon (*Balance of Payments and International Investment Position Manual 6th Edition*), millest lähtuvalt arendatakse ka maksebilansistatistika Eesti mudelit. Järgnevalt tutvustame lähemalt kolme põhidokumendi (maksebilanss, rahvusvaheline investeerimispositsioon ja välisvõlg) olemust ning olulisemaid mõisteid, avaldamispoliitikat ja koostamise süsteemi.

MAKSEBILANSS

Oma olemuselt on maksebilanss ühest küljest riigi kõikide institutsionaalsete sektorite konsolideeritud kasumiaruanne, teisest küljest aga nende koondbilanss. Ettevõtte finantsaruanded kajastavad üksik-ettevõtja suhteid teda ümbritseva keskkonnaga. Maksebilansi ülesanded on teoreetiliselt samad, kuid ettevõtjaks on riigi majandus tervikuna ja teda ümbritsevaks keskkonnaks ülejäänud maailm.

Maksebilanss on statistiline aruanne, mis summeerib konkreetse riigi poolt teatud perioodi jooksul sooritatud majandustehingud ülejäänud maailmaga. Perioodiks on tavaliselt kuu, kvartal või aasta.

Maksebilanss

- kirjeldab *jooksevkonto* välismajandustegevusest saadava sisemajanduse koguprodukti (SKP), kogurahvatulu ja kasutada oleva rahvatulu kujunemist;
- näitab *kapitali-, finants- ja reservvarade konto* välisfinantseerimisallikate struktuuri;
- aitab hinnata riigi välismajanduslikku positsiooni ja võrrelda seda teiste riikide omaga;
- on riigi raha- ja majanduspoliitiliste otsuste tegemise alusdokument.

Jooksevkonto jaguneb neljaks osaks: *kaubad, teenused, esmane tulu ja teisene tulu*. Kaupade ja teenuste kontodel kirjendatakse kõik kaupade ja teenuste müügist saada olevad ning ostmisel tasumisele kuuluvad summad. Esmase tulu konto kajastab ressursside (kapital, tööjõud ja loodusressursid) kasutamise ning kasutada andmisega seotud esmaseid tulusid (nt tööjõu- ja investeerimistulu), aga ka tootmisprotsessiga seotud esmaseid tulusid (tootmis- ja impordimaksud, subsiidiumid, loodusvarade rent). Teisese tulu konto kajastab tulu edasist ümberjaotamist jooksevsiiiretena ning on seotud residentide kasutada oleva kogutulu kujunemisega.

Kapitalikonto kajastatakse residentide ja mitteresidentide vahelised saadaolevad ja lähetatud kapitalisiirded ning mittetoodetud mittefinantsvarade (immateriaalne vara – kaubamärgid, frantsiisid, saastekvoodid) soetamised/realiseerimised. Eesti maksebilansi puhul on siin peamiselt investeerimistoetused Euroopa Liidu tõukefondidest.

Finantskonto (sh reservvarad) kajastab välisinvesteeringuid, mis liigituvad viide põhikategooriasse: *otseinvesteeringud, portfelliinvesteeringud, tuletisinstrumendid (v.a reservvarad) ja töötajate aktsiaoptioonid, muud investeeringud ning reservvarad*. *Reservvarade* konto näitab keskpanga kulla- ja välisvaluutareserve muutusi.

Maksebilansi koostamise aluseks ei ole riigi territoorium, vaid majanduslik territoorium, mida haldab

selle riigi valitsus ja mille piires toimub isikute, kaupade ja kapitali vaba liikumine. Siia kuuluvad territoriaalveed, õhuruum ja riigi välismaal asuvad enklaavid (saatkonnad, sõjaväebaasid, eritsoonid jne).

Maksebilansitehing on *residendi* ja *mitteresidendi* vaheline tehing, mis võib olla nii rahaline kui ka mitterahaline.

Kuna maksebilanss kajastab tehinguid teatud perioodil, siis on maksebilansi kirjete väärtused *voomuutujad*.

Maksebilanss koostatakse *tekkepõhiselt*, st tehingu kirjendamise aluseks on hetk, mil tehing poolte vahel sõlmiti või omandiõigus muutus, sõltumata asjaolust, kas raha on tegelikult laekunud või makstud. Kõik maksebilansitehingud kajastatakse *turuhindades*.

Maksebilansi koostamisel lähtutakse *kahekordse kirjendamise põhimõttest*. Igal tehingul on kaks võrdset, kuid erinevatel kirjetel kajastuvat poolt: *kreedid* ja *deebet*. Kreedid näitab meie kasutuses olevate finantsressursside suurenemist, deebet aga nende ressursside kasutamist (vt tabel 3.1). Jooksev- ja kapitalikontol on nii kreedid- kui ka deebetkirjed positiivse märgiga. Erandiks on ostetud vahenduskaupade kirje, mis metoodika kohaselt kajastatakse negatiivse kreeditina. Ka võivad negatiivse märgiga olla otseinvesteeringutulu kreedid ja deebet, kui kahjumid kujunevad kasumitest suuremateks. Finantskonto netokirjetel tähistab positiivne märk nõuete või kohustuste suurenemist ja negatiivne märk nende vähenemist. Tasakaalustavad kirjed (netokirjed) nagu näiteks „jooksevkonto“ või „finantskonto“, tuletatakse alati kui kreediti ja deebetivahe või kui nõuete (netosoetus) ja kohustuste (neto-loovutamine) vahe.

Tabel 3.1. Kreedid ja deebet

	Ressursside suurenemine	Ressursside kasutamine
	KREEDIT	DEEBET
Jooksevkonto	Kaupade eksport	Kaupade import
	Teenuste müük	Teenuste ost
	Esmase tulu sissevool	Esmase tulu väljavool
	Teisese tulu sissevool	Teisese tulu väljavool
Kapitalikonto	Kapitaliülekannete sissevool	Kapitaliülekannete väljavool
	Immateriaalse vara suurenemine	Immateriaalse vara vähenemine
Finantskonto	Välisnõuete vähenemine	Välisnõuete suurenemine
	Väliskohustuste suurenemine	Väliskohustuste vähenemine
Reservvarad	Reservvarade vähenemine	Reservvarade suurenemine

Ideaaljuhul võrdub maksebilansi kõigi kirjete summa nulliga. Maksebilansi koostamise keerukuse ja ulatuse tõttu tekivad statistilise info kogumisel aga alati ebatäpsused. Neid kajastatakse maksebilansi tasakaalu viimiseks kirjel „Statistiline viga, neto“. Jooksev- ja kapitalikontol kokkuvõttev kirje kannab nimetust „Netolaenuandmine/-võtmine“, mis ideaaljuhul (kui statistilisi vigu ei esine) võrdub finantskonto netokirjega, mida aga praktikas üldiselt ei juhtu. Jooksev- ja kapitalikonto näitavad mittefinants-tehinguid ja netolaenuvõtmise või andmise vajadust, finantskonto aga näitab kuidas seda vajadust finantseeritakse.

Maksebilansi standardesituse kohaselt kajastatakse jooksev- ning kapitalikontol kõigi kirjete deebet- ja kreedikäibed eraldi. Finantskontol ja reservvarade kontol tuuakse välja üksnes *netokirjed*.

RAHVUSVAHELINE INVESTEERIMISPOSITSIOON

Rahvusvaheline investeerimispositsioon (-seis) on riigi kõikide institutsionaalsete sektorite finantsvarade ja -kohustuste konsolideeritud koondbilanss ehk välisvarade ja kohustuste seis kindlal kuupäeval (kvartali lõpu seisuga) väljendatuna selle kuupäeva turuhindades.

Kuna konsolideerimisel sektoritevahelised ja -sisesed nõuded ja kohustused vastastikku taanduvad, kajastab rahvusvaheline investeerimispositsioon vaid riigi kui terviku välisnõudeid ja -kohustusi.

Netoinvesteerimispositsioon on riigi kõikide institutsionaalsete sektorite välisaktivate (nõuete) ja passivate (-kohustuste) vahe.

Kui välisnõuded ületavad väliskohustusi, siis on riigi netoinvesteerimispositsioon *positiivne* ning näitab ülejäänud maailma netovõlga (võlanõuded miinus võlakohustused) sellele riigile. *Negatiivne* netoinvesteerimispositsioon näitab aga selle riigi netovõlga ülejäänud maailmale. Netoinvesteerimispositsioon jaguneb pika- ja lühiajaliseks. Pikaajalise netoinvesteerimispositsiooni arvestuse alus on pikaajalised (lepingujärgse tähtajaga üle ühe aasta) nõuded ja kohustused. Lühiajalise positsiooni moodustab üheaastase ja lühema tähtajaga kapital.

Investeerimispositsiooni koostamisel järgitakse samu põhimõtteid ja mõisteid kui maksebilansi puhul. Neist olulisemad on *tekkepõhine arvestuspõhimõte* ning seisude kajastamine positsiooni koostamise päeva turuhindades.

Noteerimata väärtpaberite puhul ei ole nende turuväärtus alati kättesaadav ja seetõttu kajastatakse need raamatupidamisväärtuses (omakapital jagatud aktsiate arvuga). Noteeritud ettevõtete aktsiate kajastamisel kasutatakse turuhinda. Kvartalis, mil ettevõtte börsilt lahkub, kasutatakse aktsiahinna arvutamisel turuväärtust, mis seejärel viiakse nelja järgneva kvartali jooksul raamatupidamisväärtusse.

Rahvusvahelist investeerimispositsiooni kajastavad näitajad on koostatud perioodi lõpu seisuga. Viimase väärtus sõltub eelmise perioodi lõpu positsioonidest, jooksva perioodi maksebilansi tehingutest ning muudest muutustest, mis ei ole tingitud residentide ja mitteresidentide vahelistest tehingutest, vaid on seotud vahetuskursside, hindade või mahu muutustega.

VÄLISVÕLG

Välisvõlastatistika koostamise aluseks on rahvusvahelises investeerimispositsioonis kajastatud välisnõuded ja -kohustused, mis on oma olemuselt võlad ehk millega kaasneb tagasimaksimise kohustus.

Võlaarvestusse ei kuulu aktsia- või osakapitali tehtud otse-, portfelli- ja muud investeeringud, reinvesteeringud (eelmistel perioodidel ja jooksva perioodi jaotamata kasum/kahjum ja omakapitali reservid), tuletisinstrumendid ega keskpanga reservidesse kuuluvad kullavarud. Välisvõla hulka arvatakse aga otseinvesteeringusuhetes olevate ettevõtete vahelised võlanõuded ja -kohustused.

Välisvõlga iseloomustavatest näitajatest on olulisemad:

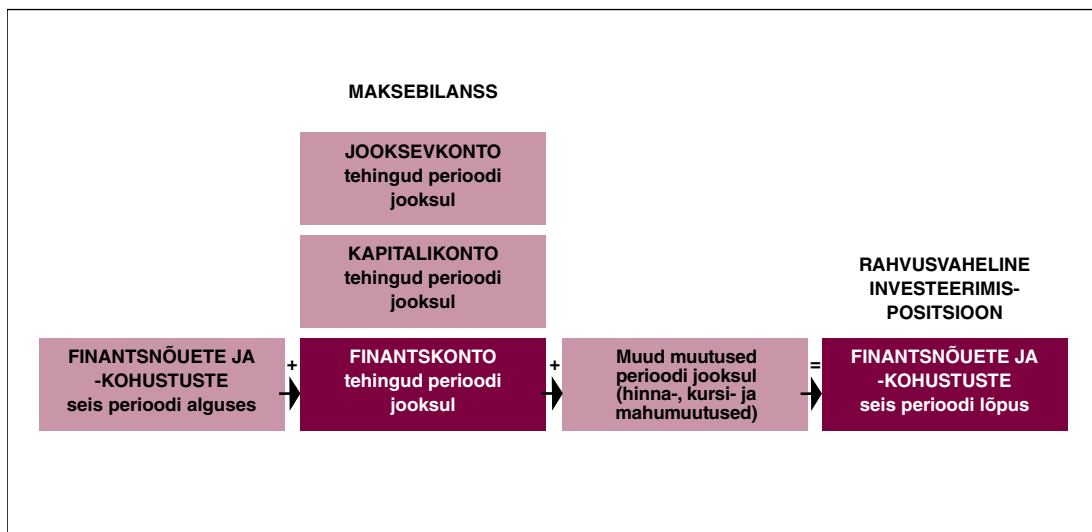
- **koguvälisvõlg** (brutovälisvõlg), mis summeerib riigi kõikide institutsionaalsete sektorite võlaiseloomuga väliskohustused;
- **netovälisvõlg**, mis näitab riigi kõikide institutsionaalsete sektorite tagasimaksmisele kuuluvate ehk võla iseloomuga väliskohustuste ja -nõuete vahet.

Välisvõlg jaguneb pika- ja lühiajaliseks. Pikaajalise välisvõla arvestuse alus on pikaajalised (lepingujärgse tähtajaga üle ühe aasta) võlaiseloomuga nõuded ja kohustused. Lühiajalise võla moodustab üheaastase ja lühema tähtajaga võlakapital.

Välisvõlga kajastavad näitajad on koostatud perioodi lõpu seisuga.

Välisvõla statistika koostamise **metoodiliseks** aluseks on lisaks Rahvusvahelise Valuutafondi maksebilansi käsiraamatu 6. versioonile (*Balance of Payments and International Investment Position Manual 6th Edition*, [BPM6](#)) ka rahvusvaheliste institutsioonide koostatud välisvõla statistika käsiraamat (*External Debt Statistics: Guide for Compilers and Users*, IMF 2013, [EDS](#)).

MAKSEBILANSI JA RAHVUSVAHELISE INVESTEERIMISPOSITSIOONI SEOS

MAKSEBILANSI MÕISTED JA SELGITUSED

Maksebilansitehing on *residendi* ja *mitteresidendi* vaheline tehing, mis võib olla nii rahaline kui ka mitterahaline.

Resident on:

1. Eesti Vabariigi riigorgan või asutus kõige laiemas tähenduses (seadusandlik, täidesaatev ja kohutvõim või nende asutus, põhiseaduslik institutsioon), samuti kohalik omavalitsusüksus või selle asutus;

2. välisriigis asuv Eesti diplomaatiline, konsulaar- või muu ametlik esindus, samuti muu välisriigis asuv Eesti asutuse või organisatsiooni esindus, mis ei tegele majandus- ja kommertstegevusega;
3. Eesti Vabariigi seadustega loodud avalik-õiguslik juriidiline isik või selle asutus;
4. Eesti Vabariigis registreeritud eraõiguslik juriidiline isik või selle esindus (sh piiriülese teenuse pakkuja);
5. Eesti Vabariigis registreeritud Euroopa ühingute põhikirjaga loodud äriühing (*Societas Europaea*, *SE*), ühistu (*Societas Cooperativa Europaea*, *SCE*) või nende esindus;
6. Eesti Vabariigis registreeritud välismaa juriidilise isiku filiaal;
7. Eesti Vabariigis elav Eesti kodanik;
8. Eesti Vabariigis elav välismaalane, kellel on alaline elamisluba või tähtajaline elamisluba vähemalt üheks aastaks;
9. välisriigis õppiv või ravil viibiv punktides 7 või 8 nimetatud isik olenemata tema õpingute või ravi kestusest;
10. välisriigis viibiv punktides 7 või 8 nimetatud isik, kes on laevameeskonna liige või hooaja- või piiriülene töötaja, olenemata tema välisriigis viibimise kestusest;
11. välisriigis viibiv, immuuniteeti ja diplomaatilisi privileege kasutav Eesti Vabariigi diplomaat, sõjaväelane, konsulaar- või muu ametliku esinduse töötaja või tema perekonnaliige.

Mitteresident on iga isik, kes ei ole hõlmatud mõistega **resident**.

Institutsionaalsed sektorid

Maksebilansi teatud kirjed, rahvusvaheline investeerimispositsioon ja välisvõlg koostatakse ja avaldatakse institutsionaalsete sektorite arvestuses, milleks on:

- *keskpank* (S.121) – keskpank on finantsinstitutsioon, mille peamine ülesanne on raha emiteerimine ja selle väärtuse säilitamine ning riigi rahvusvaheliste reservide osaline või täielik hoidmine. Eesti keskpank on Eesti Pank;
- *rahaloomeasutused, v.a keskpank* (S.122+S.123) – juriidilised isikud, mille põhiülesanne on turuväliste teenuste pakkumine ja/või rahvatulu ja rikkuse ümberjaotamine ning mille kuludest üle poole finantseeritakse riigieelarvest. Eestis kuuluvad selle mõiste alla keskvalitsus (S.1311), kohalikud omavalitsused (S.1313) ja riiklikud sotsiaalkindlustusfondid (S.1314, Haigekassa ja Töötukassa). Valitsemissektori üksuste täielik nimekiri on [statistikaameti](#) veebilehel;
- *muud finantsvahendajad* (S124 kuni S.129) – järgmised finantsteenuste osutajad: investeerimis-

fondid, v.a. rahaturufondid (S.124); muud finantsvahendusettevõtted peale kindlustusseltside ja pensionifondide (S.125, nt liisinguettevõtted, muu laenu andmine jne); finantsvahenduse abiettevõtted (S.126, nt valuutavahetus, finantsnõustamine, fondide valitsemine jne); varasid hoidvad finantsasutused ja laenuandjad (S.127, nt pandimajad, valdusfirmad jne); kindlustusseltsid (S.128) ja pensionifondid (S.129);

- *mittefinantsettevõtted (S. 11)* – kaupade tootmise ja/või mittefinantsteenuste osutamisega tegelevad juriidilised isikud ja füüsilisest isikust ettevõtjad, kes on tööandjaks vähemalt 10 töötajale ning kelle üle ei oma valitsemissektori üksused kontrolli;
- *kodumajapidamised (S.14)* – ühises eluruumis elavad inimesed (leibkonnad), kes koondavad oma sissetuleku ja vara ning tarbivad ühiselt kaupu ja teenuseid (peamiselt eluaset ja toitu). Eestis loetakse kodumajapidamiste hulka ka enda tarbeks tootjad ja füüsilisest isikust ettevõtjad, kes on tööandjaks kuni 9 töötajale;
- *kodumajapidamisi teenindavad kasumitaotluseta institutsioonid (KTKTId, S.15)* – juriidilised üksused, mis toodavad kaupu ja osutavad teenuseid kodumajapidamistele ning mille eesmärgiks ei ole kasumi teenimine ja mille üle ei oma valitsemissektori üksused kontrolli. Eestis kuuluvad siia korteriühingud, ametiühingud, kirikud, erakonnad, heategevus-, hoolekande- ja abiorganisatsioonid jms mittetulundusühingud ja sihtasutused;
- *mittefinantssektorid, v.a valitsemissektor (S.11+S.14+S.15)* – mittefinantsettevõtted (S.11), kodumajapidamised (S.14) ja kodumajapidamisi teenindavaid kasumitaotluseta institutsioonid (S.15);
- *Muud sektorid (S.11+S.124 kuni S.129+S.14+S.15)* – mittefinantsettevõtted (S.11), muud finantsvahendajad (S.124–S.129), kodumajapidamised (S.14) ja KTKTId (S.15).

Kirjete sisu:

Jooksevkonto kajastab välismajandustegevusest saadavate tulude kujunemist ning jaguneb neljaks osaks: kaubad, teenused, esmane tulu ja teisene tulu.

Kaupade konto hõlmab tehinguid kaupadega, mille puhul toimub omandiõiguse üleminek residentide ja mitteresidentide vahel.

Kaupade konto koostamise alus on ametliku väliskaubandusstatistika *põhiskaubanduse süsteem (special trade system)*, mille järgi kaubad võetakse arvele siis, kui need ületavad sisekäibe ehk vaba ringluse piiri. Ametlik (statistikaameti avaldatav) väliskaubandusstatistika ei ole täielikus koosõlas maksebilansi kaupade konto koostamise põhimõtetega. Esiteks, ametlikus väliskaubandusstatistikas kajastatakse lisaks nn normaaleksportidele ja -impordile ka kaupade eksport ja import töötlemise eesmärgil, ehkki kaupu tegelikult ei osteta ega müüda, st omandisuhe ei muutu ning kauba töötleja ei saa kauba omanikuks. Seetõttu töötluskaupu maksebilansi kaupade kontrol ei arvestata ja teenuste kontrol kajastatakse vaid tasu töötlemisteenuse eest. Teiseks, kaupade import ametliku väliskauban-

dusstatistika järgi on CIF-hindades (*cost, insurance, freight*) ehk sisaldab lisaks kauba maksumusele ka kulutusi, mis on seotud kauba veo ja kindlustamisega ostja maa tollipiirini. Kolmandaks, ametlikus väliskaubandusstatistikas ei kajastu kaupade ostu- ja müügitehingud välisriikides, küll aga maksebilansi kaupade kontos. Neid ja veel muidki asjaolusid arvestades tehakse maksebilansi koostamisel ametlikesse väliskaubandusandmetesse muudatusi ja täiendusi, millest olulisemad on järgmised:

- a. väliskaubandusstatistikast elimineeritakse töötluskaubad;
- b. lisatakse vahenduskaupade (kaubad, mida residentist kaupmees ostab ühest välisriigist ja müüb edasi teise välisriigi residentidele, ilma et kaubad siseneksid Eesti territooriumile) ost ja müük;
- c. lisatakse tollis deklareerimata kaubad, mis ei ole ületanud sisekäibe piiri, kuid mis on olnud maksebilansitehingute objekt (nt välissadamates ostetud või müüdud laevad);
- d. lisatakse transpordivahenditele välisriigis viibimise vältel ostetud kaubad: kütus, proviant, müügi-kaup jms;
- e. import arvestatakse ümber FOB-hindadesse (*free on board*), st kauba kogumaksumusest lahutatakse veo- ja kindlustuskulud ning need lisatakse teenuste kontole;
- f. arvestatakse hinnamoonutusi kaupade ekspordil läbi tolliladude ja vabatsooni;
- g. lisatakse hinnangud varimajandustegevuse kohta.

Teenuste konto kajastab Eesti residentide poolt mitteresidentidele müüdavaid ja neilt ostetavaid teenuseid:

- a. *töötlemisteenused* – hõlmavad kaupade töötlemist, komplekteerimist, märgistamist, pakendamist jne, kusjuures teenuse osutaja ei ole töödeldavate kaupade omanik ja saab tasu selle tegevuse eest kaupade omanikult; siia ei kuulu kasutamiskõlblike osade kokkupanemine (kirjendatakse ehituse all) ning silditamine ja pakendamine transpordi eesmärgil (veoteenused);
- b. *hooldus- ja remonditeenused* – masinate, seadmete, transpordivahendite ja muude kaupade hooldamine ja remont; tasu sisaldab ka remonditööde tegija tarnitud ja teenustasus sisalduvate osade ja materjalide maksumust; osad ja materjalid, mille eest võetakse eraldi tasu, kajastatakse kaupade kontol; siia ei kuulu transpordivahendite puhastamine (veoteenused), ehituse hooldus ja remont (ehitus) ning arvutite hooldus ja remont (telekommunikatsiooni-, arvuti- ja infoteenused);
- c. *veoteenused* – reisijateveo-, kaubaveo- ning muud veoteenused olulisemate veoliikide (mere-, õhu-, raudtee-, maantee-, muu transport) arvestuses; siin kajastatakse ka posti- ja kullerteenuseid ning torutransporti ja elektrienergia ülekandmist; elektrienergia ülekande kulumisele endast elektrienergia rahvusvahelist ülekannet kõrgepingeliinide abil ning siin kajastatakse ka ülekandetasusid, juhul kui need on eristatavad elektritootmise ja jaotamise maksumusest; samas ei hõlma see ülekantava elektri maksumust (kaubad) ega jaotusteenuseid tarbijale (muud äriteenused);

- d. *reisiteenused* – hõlmavad välisriigi külastamisel mitteresidendi poolt oma tarbeks või kingituseks omandatud kaupu ja teenuseid, sh kohaliku transpordi kasutamist; ei hõlma rahvusvahelist transporti (reisijatevedu), edasimüügiks omandatud kaupu ning väärtuskaupu (juveelitooted, kunstiväärtused, autod, mis kajastatakse kaupade kirjel);
- e. *ehitus* – residentide ehitustööde maksumus, mis on seotud ehitusobjektidega välisriigis, ja mitteresidentide ehitustööde maksumus, mis on seotud ehitusobjektidega Eestis; siin kajastatakse ka ehitatava objekti asukohamaal ehitiste tarbeks ostetud kaubad ja teenused; rahvusvahelise teenuskaubanduse ehituslepingud on tavaliselt lühiajalised; suuri ehitusprojekte, mille hankija on mitteresidentist ettevõtja ning mille valmimiseks kulub vähemalt aasta, käsitletakse tavaliselt residendi projektidena;
- f. *kindlustus- ja pensioniteenused* – elu- ja kahjukindlustuslepingute (-poliiside) sõlmimisel saadavad ja makstavad teenustasud, edasikindlustus, samuti kahjukäsitluskulud, kindlustuseks-pertiisid, pensioniteenused ja standardsed tagatisteenused (ekspordikrediit, õppelaenu); siin ei kajastata kahjukindlustuslepingute järgseid kindlustuspreemiaid ja väljamakstud kahjutasusid (teisene tulu), samuti elukindlustuslepingute järgseid sisse- ja väljamakseid (finantskonto muu pikaajalise kapitali kirjed);
- g. *finantsteenused* – finantsvahendus- ja selle abiteenused (v.a kindlustus- ja pensionifonditeenused), mis on seotud panganduse ja väärtapaberivahenduse komisjoni- ja teenustasudega, varahaldusega, kliiringuga, depositeerimisteenustega, finantsnõustamisega jms; finantsteenused, mille puhul võetakse teenuse osutamise eest otseselt tasu, kajastatakse otseselt mõõdetavate finantsteenuste alamkirjel; eraldi alamkirjel kajastatakse ka kaudselt mõõdetavad finantsteenused (*Financial Intermediation Services Indirectly Measured, FISIM*). Laenu delt ning hoiustelt saadav intress sisaldab nii tulu elementi kui ka teenustasu – teenustasu element kajastatakse kaudselt mõõdetavate finantsteenuste all, tulu element aga esmase tulu kontol;
- h. *intellektuaalomandi kasutustasud* hõlmavad:
1. tasu varaliste õiguste kasutamise eest (patendid, kaubamärgid, autoriõigused, tööstustehnoloogia ja tööstusdisainilahendused, k.a ärisaladused ja frantsiisid); nimetatud õigused võivad tekkida teadus- ja arendustegevusest ning turustamisest;
  2. litsentsitasusid originaalteoste või prototüüpide (raamatud ja käsikirjad, arvutitarkvara, filmikunstiteoste ja helisalvestite autoriõigused) taastootmise ja levitamise eest ning seonduvate õiguste eest (otseülekanDED, televisiooni-, kaabli- või satelliitdastus);
- i. *telekommunikatsiooni-, arvuti- ja infoteenused* hõlmavad:
1. *telekommunikatsiooniteenuseid* – heli, kujutise või muu teabe edastamine telekommunikatsioonivahendite abil; ei sisalda edastatava teabe maksumust; siia

kuuluvad ka mobiilse telekommunikatsiooni teenused ja interneti tuumvõrgu juurdepääsutasud; siia ei kuulu telefonivõrgu seadmete paigaldamise teenus (ehitus) ning andmebaasidega seonduvad teenused (infoteenused);

2. *arvutiteenuseid* – riist- ja/või tarkvaraga seonduvad teenused ja andmetöötlusteened (konsultatsioonid, remont ja hooldus, avariijärgsed taasteteenused, kohandamata tarkvara kasutuslitsentsid, kohandatud tarkvara arendamine, kodulehekülgede majutamine jne); siia ei kuulu tarkvara taastootmise ja/või levitamise litsentsid (intellektuaalomandi kasutamistasud);
  3. *infoteenuseid* – uudisteagentuuride teenused, andmebaasidega seonduvad teenused (andmebaaside loomine, otsinguportaalid ja mootorid), aga ka perioodika eraviisilised otsetellimused (suurtellimused kajastatakse kaupade kontol);
- j. teadus- ja arendusteenused* – hõlmavad teenuseid, mis on seotud alus- ja rakendusuuringutega ning uute toodete ja tehnoloogiliste protsesside katselise väljatöötamisega; üldjuhul kuuluvad siia tehnoloogilised saavutused loodus-, sotsiaal- ja humanitaarteadustes; siin kajastatakse ka rakendusuuringud elektroonika, ravimpreparaatide ja biotehnoloogia valdkonnas, aga ka teadus- ja arendustegevusest tulenevate varaliste õiguste (patendid, teadus- ja arendustegevusest tulenevad autoriõigused, tööstusdisainilahendused, sh ärisaladused) ost/müük;
- k. ametialase ja juhtimiskonsultatsiooni teenused* – hõlmavad õigusabi, raamatupidamis-, audiitor-, juhtimiskonsultatsiooni-, suhtekorraldus- ja reklaamiteenuseid, samuti turu- ja arvamusuuringuid;
- l. tehnilised, kaubandusega seotud ja muud äriteenused* – hõlmavad arhitektuuri-, inseneri- ja muid tehnilisi teenuseid, kaubandusteenuseid (kaubamaaklerite ja vahendajate komisjoni- ja teenustasud), jäätmekäitlust ja reostuse kõrvaldamist, põllumajandus- ja mäetööstusteenuseid, aga ka kasutusrenti; kasutusrendi all kajastatakse vara (ehitised, seadmed, transpordivahendid ilma meeskonnata) rendile andmist, mille puhul vara omandiõigus ja riskid ei kandu üle rendilevõtjale; üldjuhul on kasutusrendi lepingud alla 2-aastase tähtajaga, (vt ka allpool *kapitalirent*);
- m. isiku-, kultuuri- ja meelelahutusteenused* – raadio, televisiooni ja filmindusega seotud audiovisuaalsed teenused (sh originaalteoste – käsikirjad, filmid, heliteosed – ost/müük, tasud alla laaditavate toodete eest, telekanalite juurdepääsutasud), kontsertide ja muude ürituste korraldamine, esinemistasud ja -honorarid, näituse- ja muuseumiekspositsioonide vahendamine, produtsenditeenused ning muud spordi-, kultuuri- ja vaba aja teenused; siin kajastatakse ka tasud tervishoiu- ja haridusteenuste eest, mida osutatakse kas kaugmeetodil (nt interneti vahendusel) või teenuseosutaja poolt kohapeale (välisriiki) sõitmise teel; isiku-, kultuuri- ja meelelahutusteenused (sh tervishoiu- ja haridusteenused), mida isikud omandavad väljaspool oma kodumaad, kajastatakse reisisiteenuste all; siia ei kuulu tasud ja litsentsid audiovisuaalsete teoste taastootmise ja/või levitamise eest (intellektuaalomandi kasutamistasud) ja ainuõiguste

müügi tehingud (kapitalikonto, mittetoodetud mittefinantsvara); mittefinantsvarad jagunevad toodetud ja mittetoodetud varadeks: toodetud varad on tootmisprotsesside tulemusena valminud toodang, mittetoodetud mittefinantsvara on majandusvara, mis tekib muul viisil kui tootmisprotsesside tulemusena (loodusvarad, lepingud, litsentsid, load, firmaväärtus ja turundusvarad);

- n. *valitsemissektori kaubad ja teenused, mis ei sisaldu mujal* – muud valitsemissektori pakutavad kaubad ja teenused, mis on seotud saatkonna- ja konsulaarteenustega ning sõjaväeteenuste ja muude avaliku sektori pakutavate kaupade ja teenustega, samuti riigilõivud ja kaupade ning teenustena saadav/osutatav välisabi (välisabi puhul vt ka *teisene tulu*); siia ei kuulu enklaavide tehingud koduriigi residentidega (ei ole maksebilansi tehingud).

Esmase tulu konto näitab tootmistegurite (kapital ja tööjõud) kasutamisega ja kasutada andmisega seotud esmaseid tulusid ning muid esmaseid tulusid (tootmis- ja impordimaksud, subsiidiumid, loodusvarade rent). Vastavalt sellele jagunevad tulud kolme rühma:

- a. *tööjõutulu* – kuni aastase töölepinguga välismaal teenitud ja Eestis välismaalastele makstud brutopalk ja tööandja tehtud sotsiaaleraldised; oluline on töösuhte olemasolu, selle puudumisel kajastatakse makse teenuste all;
- b. *investeermistulu* – välisinvesteeringute (otse-, portfelli- ja muude investeeringute ning reservvarade) nõuetelt saadav ja kohustustelt makstav *intressi-* ja *dividenditulu*, *samuti kindlustus-, pensioni- ja standardsetes tagatisskeemides osalejate investeermistulu*; kuna äriühingu tegevuskasumi tekkimise ning dividenditulu väljamaksmise vaheline periood võib olla pikk, toetatakse kasumi arvelevõtmisel maksebilansis *reinvesteermistulu* kontseptsioonile; *reinvesteermistulu* kujutab endast konkreetse investori investeeringu suurusele vastavat muutust investeeringu saanud ettevõtja põhitegevusega seotud kasumis või kahjumis, mida lisaks tulukontole kajastatakse finantskontol kui täiendavat investeeringut äriühingusse; kuna dividendide väljamaksmisel reinvesteermistulu väheneb, võib reinvesteermistulu kontseptsiooni vaadelda kui dividendide tekkepõhist arvestust; siin kajastatakse portfelliinvesteeringutulu all ka investeermisfondide osakutelt teenitud ja reinvesteermistulu; erandina ei kajastata investeermistulu all tulu tuletisinstrumentidelt – see kuulub kajastamisele koos tuletisinstrumentidega finantskontol;
- c. *muu esmane tulu* – hõlmab tootmis- ja impordimakse piiriülese tootmise või kauplemise eest, subsiidiumeid ja loodusvarade renti; muu esmane tulu jaotatakse institutsionaalsete sektorite lõikes kaheks – valitsemissektori muu esmane tulu ja muude sektorite muu esmane tulu.

Teisese tulu konto näidatakse residentide ja mitteresidentide vahelisi jookseviirdeid. Siire on ülekanne, mille puhul üks institutsionaalne üksus annab teisele üle kauba, teenuse, finantsvara või muu mittetoodetud vara, saamata selle eest vastu majandusliku väärtusega kompensatsiooni (ühepoolne ülekanne). Kõik siirded, mis ei ole kapitalisiirded, on jookseviirded. Jookseviirded on tavaliselt seotud maksude (tulu-, omandi- jms maksud, sotsiaaltoetused ja maksud), trahvide, toetuste, finantsannetuste, liikmemaksude, kindlustuspreemiate ja kahjutasudega. Teisese tulu kontol kajastatakse ka residentidest ja mitteresidentidest kodumajapidamiste vahelisi isiklikke ülekanneid, sh töötajate

rahaülekandeid, kes elavad ja töötavad välismaal üle ühe aasta. Võõrtöötajad, kes töötavad ja elavad riigis vähem kui üks aasta, käsitletakse selle riigi mitteresidentidena ning nende töötasu kajastatakse esmase tulu kontol *tööjõutulu* kirjel. Samuti kajastatakse teise tulu kirjetel vastaskirjetena välisabina saadud ja osutatud teenuste ning kaupade maksumust. Sarnaselt esmase tulu kontoga vaatlleb teise tulu konto siirdeid kahe institutsionaalse sektori – valitsemissektori ja muude sektorite – lõikes:

- a. *valitsemissektori teise tulu* all kajastatakse jooksvaid tulumakse, omandimakse, sotsiaalmakseid, sotsiaaltoetusi, rahvusvahelist koostööd, sh valitsemissektori kasutatud välisabi ja Eesti riigi panust Euroopa Liidu eelarvesse;
- b. *muude sektorite teise tulu* koosseisus on peamiselt kindlustuslepingutega seotud raha-vood, muude sektorite kasutatud (sh valitsemissektori vahendatud) välisabi, jooksvad tulumaksud, omandimaksud, sotsiaalmaksud ja -toetused ning isiklikud ülekanded, sh töötajate rahaülekanded.

Kapitalikonto koosneb kahest osast:

- a. *mittetoodetud mittefinantsvara (immateriaalne vara)*;
- b. *kapitalisiirded*.

Immateriaalse vara all kajastatakse vaid mittetoodetud mittefinantsvarade ostu/müüki, mille kasutamistasud kirjendatakse teenuste konto kirjetel. Ostu/müügi objektideks võivad olla frantsiisid, äri-nimed, firmaväärtus, müügiõigused, kaubamärgid, CO₂-kvoodid, loodusressursid jms). Erandiks on teadustegevusega seotud patentide ja autoriõiguste ost/müük, mida käsitletakse kui toodetud varasid ning mis esitatakse teadus- ja arendustegevusteenuste koosseisus.

Kapitalisiirded on ühepoolsed nagu teise tulu jooksevülekandedki, kuid saadavad või makstavad summad ei muuda otseselt residentide kasutatavat kogutulu. Enamlevinud kapitalisiirded on seotud rahvusvaheliste (peamiselt Euroopa Liidu) tõukefondide rahaliste vahendite kasutamisega taristuobjektide ehitamiseks. Siin kajastatakse ka (peamiselt valitsustevaheliste) võlgade kustutamist ja ühekordseid suurmakseid mahukate kahjunõuete (looduskatastroofid jne) eest, mida kindlustuspoliis ei kata, samuti kingitusi, pärandusi, annetusi.

Finantskonto kajastab jooksevkonto finantseerimise allikaid ehk välisinvesteeringuid, mis liigituvad viide kategooriasse: *otseinvesteeringud*, *portfelliinvesteeringud*, *tuletisinstrumentid (v.a. reservvarad)* ja *töötajate aktsioptsioonid*, *muud investeeringud ning reservvarad*. Finantskontol kajastatakse tehinguid netosummas: finantsvarade netosoetuse arvutamiseks lahutatakse soetatud varadest varade vähenemine. Tehinguid hinnatakse turuhindades. Mittekaubeldavate instrumentide (laenud, hoiused ja muud saadaolevad/makstaolevad arved) seise hinnatakse nominaalväärtuses, tehinguid nendega aga turuhindades. Finantskonto kirjed kajastatakse institutsionaalsete sektorite kaupa.

Otseinvesteeringud on investeeringud, mille eesmärk on saavutada kestav osalus välisriigi majanduses. Kestev osalus tähendab pikaajalist suhet ning märkimisväärset mõju otsuste tegemisel. Rahvusvaheliste standardite kohaselt tekib selline suhe juhul, kui (otse)investorile kuulub otse või kaudselt vähemalt 10% otseinvesteeringu ettevõtja tavalistest või hääleõigusega aktsiatest või nende ekvivalendist. Lisaks otseinvestori tütarettevõtjatele, alltütarettevõtjatele ja sidusettevõtjatele on otseinvesteeringusuhete raamistikuga kaetud ka sõsarettevõtjad (vt [allpool](#)). Kui on kindlaks tehtud, et tegu on

otseinvesteeringuga, kajastatakse kõik edasised finantsvood seotud üksuste vahel otseinvesteeringutehingutena.

Omakapital hõlmab filiaalide sissemakstud kapitali, kõiki tütar- ja sidusettevõtjate aktsiaid ja osasid. *Tulu reinvesteering* ehk *taasinvesteering* koosneb vastaskirjest otseinvestori osale tulust, mida tütar- ja sidusettevõtjad ei jaota dividendidena, ja filiaalide tulust, mida ei maksta otseinvestorile ja mis kajastatakse investeerimistulu all. Reinvesteeringutulu ei sisalda varade ja kohustuste väärtuse muutmise ehk ümberhindlusest tekkinud tulusid ja kulusid.

Otseinvesteeringusuhetes olevate ettevõtete vahelisi tehinguid kajastatakse maksebilansis *nõuete ja kohustuste põhimõttel* ning need jagatakse ettevõtjate omavaheliste suhete ja investeeringute suuna alusel kolme gruppi:

1. *otseinvestori investeering otseinvesteeringu ettevõtjatesse* – hõlmab otseinvestori poolt otseinvesteeringu ettevõtjatesse suunatud investeerimisvoogusid ja positsioone, sõltumata sellest, kas ettevõtte üle omatakse otsest või kaudset kontrolli või olulist mõju;
2. *pöördinvesteering* – hõlmab otseinvesteeringu ettevõtja poolt otseinvestoris suunatud investeerimisvoogusid ja -positsioone;
3. *sõsarettvõtjatevahelised investeeringud* – hõlmavad investeerimisvoogusid ettevõtjate vahel, kes ei oma teineteise üle kontrolli või olulist mõju, kuid kelle üle on kontroll või oluline mõju samal otseinvestoril.

Portfelliinvesteeringute kontol kirjendatakse nende väärtpaberiinvesteeringute nõudeid ja kohustusi, mida ei kajastata otseinvesteeringute ja reservvarade all ning mis jagunevad omandiväärtpaberiteks, investeerimisfondide osakuteks ja võlaväärtpaberiteks:

- a. *omandiväärtpaberid* – väärtpaberiinvesteering ettevõtte aktsia- või osakapitali, millega ei kaasne olulist mõju ehk see moodustab vähem kui 10% hääleõigusest ettevõtja aktsia- või osakapitalis; erinevalt võlakohustusest ei anna omandiväärtpaber omanikule õigust ettevõtte likvideerimisel allesjäänud vara jaotamisel; omandiväärtpaberid jaotatakse noteeritud (börsil kaubeldavad) ja noteerimata omandiväärtpaberiteks;
- b. *investeerimisfondide osakud* – investeerimisfondide emiteeritud osakud, mis võimaldavad investoritel koondada vahendeid varadesse investeerimiseks; investeerimisfondide osakud mängivad finantsvahenduses olulist rolli, pakkudes ühisinvesteeringu võimalust muudesse varadesse ning seetõttu kajastatakse need eraldi kirjel; samuti kajastatakse eraldi kirjel *investeerimisfondide tulu reinvesteering*;
- c. *võlaväärtpaberid* – võlanõuet tõendavad ja kaubeldavad instrumendid (võlakirjad, vekslid, kaubeldavad hoiusesertifikaadid, kommertsipaberid, rahaturuinstrumendid).

Võlaväärtpaberite tehingud jagatakse lühi- ja pikaajalisteks:

1. *lühiajalised võlaväärtpaberid* – kuuluvad tasumisele nõudmisel või emiteeritakse esialgse

tähtajaga mitte üle ühe aasta; tavaliselt annavad nad valdajale õiguse saada määratud rahasumma kindlaksmääratud kuupäeval;

2. *pikaajalised võlaväärtpaberid* – emiteeritakse esialgse tähtajaga üle ühe aasta või tähtajatult (v.a nõudmiseni võlaväärtpaberid, mis kajastatakse lühiajaliste väärtpaberite all); tavaliselt annavad need valdajale i) tingimusteta õiguse kindlale rahalisele tulule või lepinguga kindlaksmääratud muutuvalle rahalisele tulule (intressi maksmine ei sõltu võlgniku tulust) ja ii) tingimusteta õiguse kindlale summale põhiosa tagasimaksmisel kindlaksmääratud kuupäeval või kuupäevadel.

Portfelliinvesteeringute tehingud kajastatakse saadud või makstud tegelikus hinnas, millest on maha arvatud teenustasud ja kulud.

Tuletisinstrumentid (v.a reservvarad) ja töötajate aktsiaoptsioonid. *Tuletisinstrumenti leping* on finantsinstrument, mis on seotud teise konkreetse finantsinstrumenti või indikaatori või kaubaga (alusvaraga) ja mis võimaldab finantsurgudel kaubelda erinevate finantsriskidega (intressirisk, aktsia- ja kaubahinnarisk, krediidirisk jne). Tuletisinstrumentid kirjendatakse eraldi kontol, kuna need seonduvad riski üleandmisega, mitte rahaliste vahendite või muude ressursside võimaldamisega. Erinevalt teistest funktsionaalsetest kategooriatest (otse-, portfelli- ja muud investeeringud ning reservvarad) ei teki tuletisinstrumentidelt esmast tulu. Näiteks intressiriski maandamisega seotud netorahavood kajastatakse ühiselt tuletisinstrumentina ja mitte investeerimistuluna. Tuletisinstrumentide tehinguid käsitletakse eraldi nende alusvarade väärtusest. Enamlevinud tuletisinstrumentid on *optsioonid, forvardid, futuurid ja vahetustehingud (swaps)*.

Töötajate aktsiaoptsioonid on ettevõtte töötajatele töötasu osana pakutav võimalus osta ettevõtte aktsiaid. Töötajatele antud aktsiaoptsioon liigitatakse tuletisinstrumentiks, kui sellega on võimalik finantsurgudel vabalt kaubelda.

Tuletisinstrumenti peetakse lühiajaliseks kapitaliks.

Muud investeeringud on kõik ülejäänud finantstehingud, mis ei ole otse- või portfelliinvesteeringud ega ole seotud tuletisinstrumentide, töötajate aktsiaoptsioonide ning reservvaradega. Kui allpool loetletud finantsvarasid ja -kohustusi ei kajastata otseinvesteeringute või reservvarade all, kirjendatakse need muude investeeringute all:

- a. *muu omakapital* – hõlmab omakapitali, mis ei ole väärtpaberite kujul ning mida ei kajastata seotõttu portfelliinvesteeringute all, nagu näiteks osalus rahvusvahelise organisatsiooni kapitalis;
- b. *sularaha ja hoiused* – nõuetena kajastatakse residentide käsutuses olevat välissularaha ning välisriigi krediitiasutustes olevaid hoiuseid; kohustuste poole moodustavad mitteresidentide hoiused Eesti krediitiasutustes; Euroopa Keskpanga meetodika kohaselt kajastatakse siin kirjelka krediitiasutuste ja keskpanga sektorisiseseid laenuõudeid ja kohustusi; sõltuvalt hoiustamistingimustest võivad hoiused olla kas lühi- või pikaajalised;
- c. *laenud* – institutsionaalsete sektorite lühiajalised laenud tähtajaga kuni üks aasta (k.a) ja pika-

ajalised laenud tähtajaga üle ühe aasta; ei pika- ega lühiajalised laenud ei tohi olla seotud otseinvesteeringutega; laenudena käsitletakse ka *kapitaalirenti* (laen ehk renditehing vara soetamiseks tingimusel, et krediidiobjekt jääb vara maksumuse ja intresside kustutamiseni rendileandja omandusse) ja *repotehinguid* (laen väärtpaberite tagatisel);

- d. *kindlustus-, pensioni- ja muud standardsed tagatisskeemid* – siia kuuluvad kahjukindlustuse tehnilised eraldised, elukindlustuse ja annuiteedi õigused, pensioniõigused, pensionifondide nõuded pensioniskeemide halduritele ja õigused nõueteks mittepensionifondide vastu (õigused saada hüvitisi, mis ei ole pensionihüvitised) ning reservid nõuete jaoks standardsete tagatiste raames;
- e. *kaubanduskrediit ja -ettemaksed* – müüdud või ostetud kaupade ja teenuste eest laekumata või tasumata summad ning ettemaksed, mis kajastatakse tekkepõhiselt nii maksebilansi kui ka rahvusvahelise investeerimispositsiooni arvestuses; kaubanduskrediidi ja -ettemaksetega on tegemist siis, kui kauba või teenuse eest maksmine ei toimu samaaegselt kauba omandiõiguse muutumise või teenuse osutamisega; kaubanduskrediiti peetakse kokkuleppeliselt lühiajaliseks;
- f. *muud saadaolevad/makstaolevad arved* – muud tähtajaks laekumata või tasumata summad (muu debitoorne ja kreditoorne välisvõlgnevus, viitvõlad jne), mis tulenevad tekkepõhisest majandusarvestusest, samuti muud lühi- ja pikaajalised nõuded ning kohustused, mis ei ole seotud teiste kirjetega (väärtpaberite ostu- ja müügitehingud, väärtpaberite väljalaenamise tasud, kullalaenu tasud jne);
- g. *SDRide eraldamised (definitsiooni vt Reservvarad (b))* IMFi liikmesriikidele kajastatakse saaja kohustusena kontol „muud investeeringud“, sama summa kajastatakse ka kontol „reservvarad“.

Reservvarad – riigi keskpanga kulla- ja välisvaluutareservid, mis on kokkuleppeliselt lühiajaline kapital. Reservvaradeks nimetatakse üldjuhul keskpanga kõrge likviidsusega kaubeldavaid välisvarasid, mis on kohe kättesaadavad maksebilansi finantseerimisvajaduste katmiseks, valuutakursside juhtimiseks ja muudel sarnastel eesmärkidel. Reservvarad peavad olema tegelikult olemasolevad välisvaluutavarad, nõuded mitteresidentide vastu ja muud varad. Reservvarade aluspõhimõtteks on rahandusametuste (keskpanga) kontroll ja reservvarade kasutamiseks kättesaadavus. Euroala reservvarad koosnevad eurosüsteemi reservvaradest, st Euroopa Keskpanga (EKP) ja euroala riikide (sh Eesti) keskpankade reservvaradest. Seoses Eesti kuulumisega euroalasse alates 1. jaanuarist 2011 ei kuulu euros väljendatud või euroala riikide emiteeritud välisvarad enam Eesti Panga kulla- ja välisvaluutareservide koosseisu ning need kajastatakse vastavalt vara liigile kas portfelli- või muude investeeringute kontodel.

Reservvarad kirjendatakse järgmiste kirjete lõikes:

- a. *rahaline kuld* – kuld, millele on õigus rahandusametustel (keskpankadel) ja mida hoitakse reservvarana; see hõlmab füüsilist kulda ja isikustamata kullakontosid mitteresidentide juures:
  - 1. *füüsiline kuld* esineb müntide, valuplokkide või kangidena, siia kuulub ka isikustatud kullakontodel hoitav kuld;

2. *isikustamata kullakontod* kajastavad nõuet kontohalduri vastu kulla üleandmiseks; nende kontode puhul kaetakse konto omanike nõuded konto väljastaja kullareservidega; isikustamata kullakontod, mida ei liigitata rahalise kulla alla, kajastatakse sularaha ja hoiustena muude investeeringute all;
- b. *SDRid – special drawing rights* ehk laenamise eriõigus on Rahvusvahelise Valuutafondi (IMF) arvestusühik, mille väärtuse aluseks on neljast valuutast (USD, EUR, JPY ja GBP) koosnev korv; Iga IMFi liikmesriigile avatakse SDRi konto, mida kasutatakse laenu tehingute ja mitmesuguste muude operatsioonide läbiviimiseks liikmesriigi ja IMFi vahel; SDRe hoiavad üksnes IMF liikmesriikide keskpangad ja teatud rahvusvahelised finantseerimisasutused;
- c. *reservpositsioon IMFis* – koosneb a) reservkoodist (välisvaluutasummadest, sh SDRidest, mida liikmesriik võib vajaduse korral lühikese etteteatamisega välja võtta), ning b) muudest laenulepingulistest nõuetest IMFi vastu üldiste vahendite kontrol, mis on liikmesriigile kohe kättesaadavad;
- d. *välisvaluuta* – välisvaluuta või sellega võrdväärsed reservvarad (välissularaha ja valuutahoiused, omandiväärtpaberid, võlakirjad ja rahaturuinstrumentid ning tuletisinstrumentid);
- e. *muud nõuded* – muud likviidsed välisvarad.

Välisreiside statistika mõisted ja selgitused

Välisreis – ühe riigi residentide reis mõnda teise riiki, mis ei kesta kauem kui üks aasta ning mille peamine eesmärk ei ole sihtriigis tasustatav tegevus või pikaajalised õpingud.

- **Mitmepäevakülastus** – reisija veedab välisriigis vähemalt ühe öö.
- Ühepäevakülastus – reisija saabub välisriiki ja lahkub seal samal päeval, kuid viibib seal vähemalt neli tundi.

Resident – isik, kelle püsiv elukoht on Eestis.

Mitteresident – isik, kelle püsiv elukoht on väljaspool Eestit.

Külastuste koguarv – mitme- ja ühepäevakülastuste arv kokku.

Külastuste kogukestus päevades – mitmepäevakülastuste kogukestus (päevades) ja ühepäevakülastuste kogusumma.

MAKSEBILANSISTATISTIKA KOOSTAMISE SÜSTEEMID

Maksebilansi koostamise maailmapraktikas on kasutusel kolm põhimõtteliselt erinevat süsteemi:

- 1) küsitluste süsteem (*survey system or transaction-based system*);
- 2) rahavoogude süsteem (*settlements system or cash-based system*);
- 3) administratiivne süsteem (*administrative system*).

Neile lisaks kasutatakse mitmesuguseid kombineeritud süsteeme.

Küsitluste süsteem põhineb infol, mis on kogutud erinevate statistiliste küsitlusvormide ja uuringute abil. Lähtuvalt vajadusest, uuritavast valdkonnast ning konkreetse riigi iseärasustest kasutatakse nii väljavõttelisi kui ka kõikseid vaatlusi. Küsitlusvormid järgivad oma ülesehituselt kas maksebilansi või finantsaruannete struktuuri ja raamatupidamisarvestuse põhimõtteid. Küsitluste süsteemi eeliseks on selle paindlikkus, kuid teisest küljest raskendab statistiliste vaatluste läbiviimist nende kõrge hind, madal vastamismäär ning väike operatiivsus. Küsitluste süsteemi edukamate kasutajate hulka kuuluvad angloameerika riigid: Austraalia, Uus-Meremaa, Suurbritannia, Iirimaa, Ameerika Ühendriigid ja Kanada.

Rahavoogude süsteem tugineb residentsete pankade kaudu sooritataivate rahvusvaheliste maksete kogumisele, kodeerimisele ja töötlemisele. Vastavalt tehingu kirjeldusele antakse sooritatud maksetele või laekumistele kas kliendi, krediitiasutuse või keskpanga poolt maksebilansi kirjetele tehingukoodid, mis vastavad maksebilansi struktuurile. Rahavoogude süsteem võimaldab koguda detailset ja operatiivset infot, kuid on samas piiratud: rahavoogudes ei kajastu tekkepõhine arvestus, sageli puudub tehingu kirjeldus või maksebilansikood, esineb tasaarveldusi ning rahavood ei võimalda ka positsioone kalkuleerida. Rahavoogude süsteemi on enamikes Mandri-Euroopa riikides välja tõrjunud kombineeritud süsteem.

Administratiivne süsteem kasutab infoallikana erinevate ametkondade poolt eelnevalt kogutud andmeid. Sellise süsteemi kasutamine eeldab avaliku sektori täielikku kontrolli välistehingute üle. Riike, mille maksebilans põhineb üksnes administratiivsel infol, on vähe, kuid suuremal või vähemal määral kasutatakse seda lisaks küsitluste ja rahavoogude süsteemile peaaegu kõigis maades. Administratiivse süsteemi oluline puudus on nõrk kontroll andmete kvaliteedi üle.

MAKSEBILANSISTATISTIKA KOOSTAMINE EESTIS

Eesti alustas riigi maksebilansi koostamist 1992. aastal. Tolleaegse pangandussüsteemi nõrkuse tõttu võeti kasutusele küsitluste süsteem. Kuna see ei ole pidevalt muutuv majanduskeskkonnas küllalt paindlik, uuriti võimalusi koostada maksebilanssi rahavoogude alusel. Rahavoogude süsteem lisandus küsitluste süsteemile 1994. aastal. Seoses 1996. aastal alustatud rahvusvahelise investeerimispositsiooni koostamisega on üha tähtsamaks muutunud küsitlusvormid. Nende peamine eelis on võimalus koguda tekkepõhiseid andmeid ja muid näitajaid, mis rahavoogudes ei kajastu (nt kaubanduskrediit, reinvesteeringud tulu).

Tänaseks on Eestis välja kujunenud maksebilansi koostamise **kombineeritud süsteem**. Kaks paralleelselt toimivat andmebaasi täiendavad teineteist ning lihtsustavad vigade avastamist. Nende sidumine administratiivse infoga tagab ühtlasi maksebilansistatistika (maksebilanss, rahvusvaheline investeerimispositsioon ja välisvõlg) parema kvaliteedi, mis on avatud ning madala kontsentreeritusega majandusruumi tingimustes tavaliselt raskendatud.

Kuu maksebilansside (maksebilansi kiirhinnangud) koostamisel kasutatakse lisaks keskpanga, krediidiasutuste ja valitsemissektori kuuaruannetele, ametlikule väliskaubandusstatistikale ning mobiilposioneerimise andmetele turistide liikumise kohta rahavoogude süsteemi, mida täiendatakse mitmesuguste ökonomeetriliste mudelite abil. Maksebilansi kiirhinnangut, mille avaldamine tuleneb Euroopa Keskpanga nõuetest, hakati avaldama alates 1999. aasta andmetest.

Erinevaid äriühingute küsitlusvorme on alates 2014. aastast kasutusel kolm; nende abil kogutakse kvartalite kaupa teavet enam kui 3200 ettevõtjalt. Rahavoogude süsteem hõlmab aastas ligi 150 000 maksebilansi koostamise aspektist olulist tehingut, mille kohta saabub teave nn avatud süsteemi (*open system*) kaudu: keskpanga jõuab maksedokumentidel info vaid tehingute ühe poole – deebet või krediti – kohta. Edastatakse ainult pangaklientide maksed. Pangandussektori tehingud kirjendatakse maksebilansis pangabilansside, kasumiaruannete jt finantsaruannete alusel.

Peale eeltoodud põhiallikate kogutakse infot ka paljudest muudest kanalitest: ametlik väliskaubandusstatistika, Eesti Väärtpaberite Keskreister, finantsinspeksioon, statistikaameti küsitlused, justiitsministeeriumi registrikeskus, maa-ameti hinnastatistika, maksu- ja tolliamet, Eesti Panga raamatupidamisregistrid, valitsemissektori asutused, EKPSi Väärtpaberite Keskanalid jne. Lisaks olemasolevale teabele korraldatakse statistilisi vaatlusi, antakse hinnanguid ning kasutatakse ökonomeetrilisi mudeleid.

Eelkirjeldatud kombineeritud süsteemi (rahavood + küsitlused + administratiivsed allikad) kasutavad lisaks Eestile mitme teise riigi keskpangad (sh Läti, Leedu, Rootsi, Tšehhi). Kõnealune mudel on viimasel ajal Euroopa Liidu institutsioonide heakskiidul populaarsust kogunud ka muudes Euroopa riikides, kus kasutati seni infokanalina üksnes range kapitalikontrolli ajal üles ehitatud rahavoogude süsteemi.

MAKSEBILANSISTATISTIKA KOOSTAMISE ÕIGUSLIKUD ALUSED JA ANDMEKAITSE

Eesti Panga seaduse paragrahvi 2 lõike 2 punkti 6 kohaselt vastutab Eesti Pank riigi maksebilansi koostamise eest, mis on seaduse järgi üks tema põhiülesandeid.

Sama seaduse paragrahvi 34 lõige 1 käsitleb maksebilansi koostamist, mis annab keskpangale õiguse saada tasuta Eesti maksebilansi koostamiseks vajalikke andmeid kõigilt riigi- ja omavalitsusorganitelt ning Eesti territooriumil asuvatelt välismaajandustehinguid sooritavatelt juriidilistelt isikutelt.

Lisaks Eesti Panga seadusele sätestab maksebilansi koostamist uuendatud **riikliku statistika seadus** (10.06.2010), mille paragrahvi 8 lõike 1 alusel on Eesti Pank maksebilansistatistika koostamise osas riikliku statistika tegija. Eesti Pangale ning andmeesitajatele laienevad kõik riikliku statistika seadusest tulenevad sätted, mis on seotud vaatluste korraldamise, andmete esitamise kohustuse, and-

mekaitse, andmete avaldamise ning poolte vastutusega. Seaduse paragrahvi 39 lõiked 1 ja 3 annavad Eesti Pangale võimaluse teha ettekirjutusi ja rakendada sunniraha ettevõtetele, kes ei esita andmeid tähtjaks või esitavad neid moonutatult.

Eesti krediitiasutuste maksebilansiga seotud aruandlust reguleerivad vastavad Eesti Panga presidendi määrused.

Eesti Pank tagab kehtiva õiguskorra kohaselt kõigi esitatud üksikandmete täieliku organisatsioonilise, infotehnoloogilise ning füüsilise kaitse. Andmeid kasutatakse üksnes statistilistel eesmärkidel ning need avaldatakse ainult agregeeritud kujul, identifitseerimist võimaldavate tunnusteta.

ANDMETE AVALDAMISE JA KORRIGEERIMISE PÕHIMÕTTED

Statistiliste andmete avalikustamisel järgitakse **Rahvusvahelise Valuutafondi andmelevi eristandardit** (*Special Data Dissemination Standard, SDDS*), millega Eesti ühines 1998. aasta oktoobris. Standardiga on statistikakategooriate lõikes kehtestatud miinimumnõuded andmete sisu, avaldamise perioodilisuse ning tähtaegade kohta.

Andmelevi. Maksebilansistatistika koos pressiteadete, analüüside ja statistiliste tabelitega avaldatakse Eesti Panga koduleheküljel (vt [Statistika](#)). Välissektori statistika avaldamise kohta vt [Avaldamiskalender](#).

Andmete korrigeerimise põhimõtted. Eelnevate perioodide andmeid korrigeeritakse täiendava informatsiooni laekudes ja meetodiliste muudatuste kohaselt järgmiselt:

- *Regulaarne korrigeerimine:*
  - a) I, III ja IV kvartali maksebilansi ja investeerimispositsiooni esmasel avaldamisel korrigeeritakse regulaarselt eelmise kvartali andmeid;
  - b) II kvartali maksebilansi ja investeerimispositsiooni esmasel avaldamisel korrigeeritakse nii eelmise (I) kvartali kui ka kõikide eelmiste kvartalite andmeid, mille kohta on laekunud täiendavat infot. Andmed on lõplikud siis, kui need on integreeritud rahvamajanduse arvepidamise sisend-väljund-tabelitesse (kuni viie aasta pärast);
  - c) kvartali maksebilansi valmimise järel korrigeeritakse sama kvartali kolme kuu maksebilansi kiirhinnanguid nii, et nende kirjete summa võrduks kvartali maksebilansi kirjete väärtustega.
- *Erakorraline korrigeerimine:*
  - a) erandjuhtudel, oluliste vigade ilmnemisel korrigeeritakse uue perioodi andmete avaldamisel vastavalt vajadusele ka varasemate perioodide andmeid;

- b) meetodika või andmete kogumise süsteemi muutuste puhul võidakse korrigeerida uue perioodi andmete avaldamisel ka varasemate perioodide andmeid nii kaugele kui võimalik;
- c) erakorralistest korrigeerimistest teavitatakse avalikkust maksebilansi ja investeerimispositsiooni pressiteadetes.

Avaldamiskuu / Aruandeperiood	Aasta T-1				Aasta T			
	I kv	II kv	III kv	IV kv	I kv	II kv	III kv	IV kv
Detsember (T-1)								
Märts (T)								
Juuni (T)								
September (T)								
Detsember (T)								

Esmane avaldamine
Regulaarne korrigeerimine

Arvestusühik. Maksebilansi, rahvusvahelise investeerimispositsiooni ja välisvõla arvestusühik on alates 1. jaanuarist 2011 euro. Kõik välissektori tagasiulatuvad aegread on ümber arvestatud eurodesse kursiga 1 euro = 15,6466 krooni.